

„Кажете го своето!“

Прирачник за
ревидираната
Европска повелба за
учеството на младите
во локалниот
и регионалниот живот

КАЖЕТЕ ГО СВОЕТО!

**Прирачник за ревидираната Европска
повелба за учеството на младите во
локалниот и регионалниот живот**

Мислењата искажани во оваа публикација се одговорност на авторот (авторите) и не мора секогаш да ги одразуваат официјалните политики на Советот на Европа.

Сите права се задржани. Ниту еден дел од оваа публикација не смее да се преведе, репродуцира или пренесе, во ниедна форма и преку ниедно средство, електронско (ЦД ром, интернет итн.) или механичко, вклучително и фотокопирање, преснимување или некој друг систем за складирање или чување на податоци, без претходна писмена дозвола од Одделот за јавни информации и публикации при Дирекцијата за комуникации (F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

Дирекција за млади и спорт
Европски младински центар
Совет на Европа
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 23 00
Fax: +33 (0)3 88 41 27 77
e-mail: youth@coe.int
www.coe.int/youth

Дизајн на корица: Graphic Design Workshop, Council of Europe
Илустрација на корица: Џузепина Роси (Giuseppina Rossi)
Обработка: Jouve, Paris

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-6239-7

© Council of Europe, November 2015
Printed at the Council of Europe

© Council of Europe, November 2015 for the English language version.

© OSCE Mission to Skopje (2015) for the Macedonian language version.

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under sole responsibility of the translator.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

316.346.32-053.6(4)

"КАЖЕТЕ го своето!" : прирачник за ревидираната Европска повелба
за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот. - Скопје :
ОБСЕ, 2017. - [144] стр. : илустр. ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 139

ISBN 978-608-4788-23-2

а) Млади - Социјална инклузија - Европа б) Младинска политика - Европа
COBISS.MK-ID 103609610

ОБСЕ Организација за безбедност и
соработка во Европа
Мисија во Скопје

Преводот на оваа публикација од англиски јазик се обезбеди од Мисијата на ОБСЕ во Скопје.

Содржината на ова издание не значи дека секогаш ги одразува погледите или ставовите на Мисијата на ОБСЕ во Скопје.

Содржина

БЛАГОДАРНОСТ	5
ПРЕДГОВОР	7
ВОВЕД	9
ПОГЛАВЈЕ 1: ВОВЕД ВО УЧЕСТВОТО	
1.1. Основни дефиниции и пристапи кон младинското учество	11
1.2. Придобивки и пречки за младинското учество	16
1.3. Принципите на младинското учество	20
1.4. Предуслови за младинско учество	23
1.5. Форми на младинско учество	25
ПОГЛАВЈЕ 2: РЕВИДИРАНАТА ЕВРОПСКА ПОВЕЛБА ЗА УЧЕСТВОТО НА МЛАДИТЕ ВО ЛОКАЛНИОТ И РЕГИОНАЛНИОТ ЖИВОТ	
2.1. Вовед	27
2.2. Содржина на Повелбата	31
2.3. Целни групи на Повелбата	35
ПОГЛАВЈЕ 3: ПРИСТАПОТ НА ПОВЕЛБАТА КОН МЛАДИНСКОТО УЧЕСТВО	
3.1. Вовед во пристапот на Повелбата кон младинското учество	37
3.2. Рамка ПСПМП	38
ПОГЛАВЈЕ 4: ПОВЕЛБАТА ВО ПРАКТИКАТА	
4.1. Ревидираната Повелба како практична алатка за различните чинители	45
4.2. Како да се користи Повелбата во практиката?	51
а. Модел во шест чекори	51
б. Пристапот ПСПМП	53
в. Партиципативен пристап кон планирањето на младински проекти	53

ПОГЛАВЈЕ 5: ПРОЕКТИ ЗА МЛАДИНСКО УЧЕСТВО

5.1. Раководење на проекти за младинско учество	55
5.2. Чекор по чекор: планирање и раководење на младински проект	57
5.3. Критериуми за квалитет за партиципативните проекти	64

ПОГЛАВЈЕ 6: СОРАБОТКА НА ЛОКАЛНО НИВО

6.1. Подготовка за соработка	69
6.2. Соработка во областа на одлучувањето – Консултативен модел	71
6.3. Соработка во областа на одлучувањето – Модел на комисији	76
6.4. Соработка во областа на одлучувањето – Заедничко раководење (ко-менаџирање)....	79
6.5. Други форми на соработка во областа на одлучувањето	83

ПОГЛАВЈЕ 7: ПОВЕЛБАТА И ЛОКАЛНИТЕ МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ

7.1. Вовед во локалните младински политики	85
7.2. Ревидираната Повелба и локалната младинска политика	88
7.3. Процесот на формулирање на локалната младинска политика	92
7.4. Застапништво – вмрежување за промена на политиката	94

ПОГЛАВЈЕ 8: ЕДУКАЦИЈА

Дијамант на политики	100
Луѓе - сендвичи	102
Ножеви и вилушки	103
Скала на учеството	106
Средба со градоначалникот	109
Табела на учеството	112
Лавина на учеството	113
Временска оска на учеството	115
Правата и учеството	116
Асоцијации ПСПМП	117
Игра по улоги за Повелбата	118
Вежба на изјави: „Се сложувам, не се сложувам“	121
Триаголник на соработката	123
Точно или неточно?	126
Што можеш да направиш за мене?	128
Посета на Младојдија	129
Што ќе се случи ако не се случи?	130

Благодарност

Прирачникот го напиша Жанета Гозџик-Ормел (Zaneta Go'zdzik-Ormel).
Подготвен е со поддршка и во соработка со референтната работна група во следниов состав:

Сундус Ал-Хасани (Sunduss Al-Hassani)
Дитрих Бензигер (Dietrich Baenziger)
Ајрис Бауидаман (Iris Bawidamann)
Џејмс Дурли (James Doorley)
Викторија Карченко (Viktoria Kharchenko)
Надин Лиамури Баја (Nadine Lyamouri-Bajja)

Благодарност до Џузепина Роси (Giuseppina Rossi) за пиктограмите.

Предговор

Целта на политиката за млади на Советот на Европа е да им се дадат еднакви можности и искуство на младите кои ќе им овозможат да развијат знаење, вештини и компетенции за да може да го најдат своето место во сите аспекти на општеството. Програмата на Европските младински центри во Будимпешта и Стразбур и проектите поддржани од Европската младинска фондација се жив пример за вклученоста на младите во исполнувањето на нивните права и должности како граѓани. Честопати на локално ниво, на пример, во училиштата, младинските и културните центри, локалните младински совети, проектите со партиципативен буџет, проектите од областа на културата и спортот, младинското учество има големо значење за животите на повеќето млади лица. Конгресот на локалните и на регионалните власти, политичкото собрание на избрани претставници од основните нивоа на земјите членки на Советот на Европа, сестрано се залагаат за промовирање на зголемено учество на младите во демократските структури и процеси во нашите општества, особено на нивоата на кои работат и самите претставници.

Барајќи одговор на предизвиците на модерното општество, Конгресот издава препораки за политиките и ги поттикнува локалните и регионалните власти да ги спроведуваат овие препораки. За да бидат овие политики успешни и да ги исполнат потребите на сите граѓани, Конгресот цврсто верува дека граѓаните, а особено младите, активно треба да се вклучат во процесите на донесување одлуки и креирање политики. Токму на локално и на регионално ниво, културата на граѓанското учество најефикасно може да се вкорени.

Конгресот го поддржува системот на ко-менаџирање на Советот на Европа, во согласност со принципите на одлучување, подготвени и прифатени од младинскиот сектор во своето постоење од повеќе од четириесет години. Овој систем кој опфаќа колективно донесување одлуки од страна на јавните власти во партнерство со младинските претставници и нивните организации, по сите прашања многу сериозно ги сфаќа младите, нивните проблеми и нивната способност да донесуваат одлуки и да прифаќаат одговорност. Токму преку системите на ко-менаџирање младите најдобро може да се поттикнат да се впуштат во соработка со властите и во општеството. Ова е особено важно во време кога истражувањата покажуваат дека младите сè повеќе ги одбиваат традиционалните методи преку кои може да кажат што имаат.

Ревидираната Европска повелба за учество на младите во локалниот и во регионалниот живот претставува клучен инструмент за промовирање на коменаџирањето на регионално и на локално ниво. Дури, и самата Повелба е дело на група млади лица и на претставниците на локалните и на регионалните власти кои соработуваа на еднакво, партнерско ниво. Повелбата им е наменета, пред сè, на локалните и на регионалните власти и претставува водич за спроведување на секторските политики кои ќе им бидат од корист како на младите, така и на другите граѓани.

Повелбата воедно претставува и алатка која младите може да ја искористат за да ги поттикнат локалните и регионалните власти да ги спроведуваат политиките во целосна консултација со нив, но и за соработка на младите, младинските организации и локалните и регионалните власти.

Младите мора да добијат право, средства, простор, можности и поддршка да учествуваат во донесувањето на одлуки и креирањето на политики. Целта на Повелбата е да се промовира овој процес. Постојат многу примери преку кои се гледа важноста на значенското младинско учество на локално и на регионално ниво, но сè уште треба многу работа за да се постигне оваа цел низ цела Европа, а прирачникот „Кажете го своето!“ несомнено ќе послужи за да се унапреди овој процес.

Првото издание на овој прирачник е една од најуспешните публикации на младинскиот сектор на Советот на Европа. Тоа сведочи и за фактот дека Европа сè повеќе оди понапред и ја прифаќа важноста на младинското учество. Овој прирачник претставува важна и вредна алатка во овој процес, па затоа ги повикуваме сите, а особено локалните и регионалните власти, да го користат прирачникот за да промовираат општество кое подобро ќе ги одрази потребите на младите низ цела Европа.

Андреас Кифер,
Генерален Секретар,
Конгрес на локални и на
регионални власти на Советот на Европа

Снежана Самарџиќ-Марковиќ,
Генерален Директор,
Генерална дирекција за демократија
на Советот на Европа

Вовед

Добредојдовте во Кажете го своето! – прирачник за ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот.

Младинското учество не претставува цел за себе, туку средство со кое може да се постигнат позитивни промени во животите на младите и да се изгради подобро општество. Во последните години може да се забележи сè поголем број на иницијативи со кои се промовира и зајакнува учеството на младите на разни нивоа – меѓународно, регионално, национално и локално ниво. Создадени се нови алатки за разните чинители кои работат во оваа област. Една од овие алатки е ревидираната Европска повелба за учество на младите во локалниот и регионалниот живот (понатаму во текстот: Повелбата), усвоена во мај 2003 год. од страна на Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа.¹

Учеството на младите беше една од трите теми на Европската младинска кампања за диверзитет, човекови права и учество, која ја организираше Советот на Европа, во партнерство со Европската Комисија и Европскиот младински форум (2006/07 год.). Овој прирачник е една од иницијативите кои се преземаа во рамките на оваа кампања.

Ревидираната Повелба претставува алатка за поддршка на младите, младинските работници, младинските организации и локалните власти во промовирањето и зајакнувањето на значајното младинско учество на локално и регионално ниво насекаде во Европа и може да се користи на повеќе различни начини. Некои корисници ќе може веднаш да ја користат, а на некои ќе им биде потребна поддршка за да научат како најдобро може да ја искористат ревидираната Повелба во својата средина. Прашањата како „Што е тоа младинско учество?“, „Што да правам со Повелбата?“ или „Зошто да се заинтересирам за овој документ?“ честопати се поставуваат од страна на оние кои работат на младинското учество на локално ниво. Целта на овој прирачник е да помогне да се најдат точните одговори во различните европски контексти.

Прирачникот не претставува готов водич кој може веднаш да се користи за да се спроведе Повелбата на локално ниво – состојбата се многу разликува во различни делови од Европа. Тој претставува збирка на размислувања и прашања кои може да им помогнат на оние кои работат на локално ниво да изнајдат свои начини да постигнат значајно учество на младите. Публикацијата е поделена на осум поглавја и секое од нив се фокусира на различен аспект на младинското учество и на самата Повелба.

Поглавјето 1 дава основен вовед во младинското учество преку претставувањето на дефинициите, принципите и факторите кои влијаат на учеството. Поглавјето 2 содржи детали за Повелбата, нејзината содржина и целни групи но и некои основни информации за Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа. Во Поглавјето 3 се објаснува пристапот на Повелбата кон младинското учество, кој се заснова на пет клучни збора – право, средства, простор, можности и поддршка. Во Поглавјето 4 се разгледува на кои сè начини може практично да се користи Повелбата, фокусирајќи се на постепениот пристап кој може да се користи на локално ниво. Младинските проекти играат многу важна улога во промовирањето и зајакнувањето на младинското учество, па Поглавјето 5 ги опфаќа токму

Затоа, Поглавјето 6 нуди идеи за тоа како да се развие добра соработка на локално ниво, особено помеѓу младинските организации и локалните власти. Повелбата исто така може да се сфати како алатка за создавање на локална младинска политика, па во Поглавјето 7 се објаснува како овој документ може да се искористи за да се формулираат или ревидираат младинските политики на ниво на заедницата или на регионално ниво. На крајот, во Поглавјето 8 се дадени повеќе едукативни активности кои може да се користат како наставни средства за младинското учество, но уште повеќе и за ревидираната Повелба. Покрај тоа, секое поглавје содржи и дел со наслов „Размислете“. Овие делови содржат прашања кои може да му помогнат на читателот да ги изнајде најдобрите начини како да ја искористи Повелбата во својот контекст.

Овој прирачник е резултат на долгогодишната соработка помеѓу Дирекцијата за млади и спорт (ДМС) и Конгресот. Основата за она што подоцна прерасна во Европска повелба за учество на младите во локалниот и регионалниот живот се постави за време на првата и втората конференција за младински политики, кои ги организира тогашниот Постојан комитет на локалните и регионалните власти на Европа, во Лозана (јуни 1988 год.) и во Ланголен (септември 1991 год.). Ревидираната Повелба, која ја придружува овој прирачник, е резултат на конференцијата за прослава на десетгодишнината од првичната Повелба во 1992 год. Оваа конференција под наслов „Младите – чинители во своите градови и региони“ ја организира Конгресот, во партнерство со ДМС, во Краков, во Полска, на 7 и 8 март 2002 год. Покрај евалуацијата на напредокот постигнат на полето на младинското учество во десетгодишното постоење на Повелбата, учесниците побараа и ревидирање на Повелбата за да може да се опфатат новите предизвици со кои се соочуваат младите во современото општество. Од усвојувањето на ревидираната Повелба, Конгресот и ДМС соработуваат на повеќе иницијативи за да се промовира нејзиното спроведување; Конгресот продолжува и понатаму да работи на темите кои ги засегаат младите, на локално и на регионално ниво, преку разни структури и текстови.

Овој прирачник немаше да може се оствари без придонесот на неколку поединци. Особена благодарност до Жанета Гозџик-Ормел (Żaneta Goździk-Ormel), авторката на прирачникот, која посветено работеше на неговата изработка. Благодарност и до референтната работна група за нивната посветеност, поддршка и совет.

Поглавје 1

Вовед во учеството

1.1 Основни дефиниции и пристапи кон младинското учество

Кога се работи за младинското учество, може да се забележат разновидни практики, но воедно и разновидни пристапи и теории. Младинските работници, младинските организации и локалните власти му пристапуваат на концептот на учеството од различни агли поради разноликоста на нивната средина и искуство. Честопати се разликува и мотивацијата зад нивната работа во областа на учеството на младите: некои може да се мотивирани поради општествените промените и градењето на подемократски општества; други, пак, може да се заинтересирани за развојот на младите или едноставно се мотивирани од своите политички цели. Дебатата за различните аспекти на младинското учество е сè уште актуелна и може да се дадат различни одговори на истите прашања.

Размислете

1. *Како се дефинира младината во вашата заедница/организација (старосна граница, психолошки или друг вид критериуми)?*
2. *Кои се младите со кои работите? Во колкава мера е хомоген составот на оваа група?*
3. *Како се сфаќа поимот „младинско учество“ во вашата организација/институција?*
4. *Како го знаете тоа? Дали постои прифатена дефиниција/пристап или пак се работи за ваша претпоставка и видување?*
5. *Што сака да постигне вашата организација на полето на младинското учество?*

Ако овие прашања им се постават на младинските работници, лидерите, претставниците на власта или на други луѓе кои се заинтересирани за младинската работа низ цела Европа, веројатно ќе се добијат исто толку идеи колку што ќе има и испитаници. Не е реално да се очекува дека може да се даде една дефиниција или пристап околу кој сите ќе се согласат. Еве примери за тоа како неколку организации или групи го разбираат младинското учество:

- “Накусо, тоа значи да се инволвираш, да вршиш задачи и да споделиш или да преземеш одговорност. Тоа значи да имаш пристап и да се вклучиш.”²

---

2. Lauritzen, P., главен говор на тема „Учество“, одржан за време на Обуката за развој и имплементација на проектите за учество на локално и регионално ниво, Европски младински центар, Стразбур, јуни 2006 год.

- Учество значи „да се помогне да се управува и формира“.³
- “Учеството подразбира да се зборува и слуша, да се искаже сопственото гледиште и да се слушаат другите кога тие ги искажуваат своето. Тоа може да значи и соработка за изнаоѓање на решение или насока за делување. Учеството не значи само да се стане млад активист – тоа може да значи и да се искористат можностите кои се нудат, како на пример приклучување кон нови клубови за да се совлада одредена вештина или пак во групи кои имаат цврст став по одредено прашање.”⁴

Размислете

1. Кои се сличностите помеѓу тоа како вие го разбирате младинското учество и горенаведените дефиниции?
2. Кои се главните разлики?

За потребите на овој прирачник, учеството на младите ќе се сфати онака како што е дефинирано во преамбулата на ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот.⁵

„Учеството во демократскиот живот на секоја заедница претставува многу повеќе од само да се гласа или учествува како кандидат на избори, и покрај тоа што овие елементи се важни. Учеството и активното граѓанство подразбираат да се има право, средства, простор, можност и, онаму каде што е потребно, и поддршка за да може да се учествува и влијае на одлуките и да се учествува во дејства и активности за да се придонесе кон градењето на подобро општество.“

Оваа дефиниција е поширока од потесното толкување на учеството на младите само како политичка вклученост или учество во младинските совети. Таа истакнува дека да се учествува значи да се влијае и да се презема одговорност за одлуките и дејствата кои влијаат на животите на младите или кои едноставно им се важни. Затоа, во практиката, ова може да значи гласање на локалните избори, како и основање на младинска организација или интернет форум за размена на информации за разните хобија и интереси или други креативни начини како да се помине слободното време. Дефиницијата на учеството дадена во Повелбата исто така покажува и промена во пристапот кон младите и нивната вклученост. Младите не се третираат како жртви или ранлива група на која ѝ треба заштита и помош (таканаречениот „пристап кој се заснова на проблемот“). Тие не се третираат како предмети на интервенција на возрасните при што возрасните претпоставуваат дека знаат што е најдобро за младите. Сега на младите се гледа како на активни учесници во организациите или животот во заедницата; на нив се гледа како на партнери со многу потенцијал, талент и силни страни. Тие треба да имаат можност да ги искажат своите потреби и да најдат начини да ги задоволат. Една африканска поговорка вели: „оној што ги носи чевлите знае точно каде го набиваат“. Токму затоа треба младите да се вклучат во разрешувањето на оние прашања кои влијаат на нив и треба да добиваат поддршка, а не инструкции од останатите.

3. Jans, M. and De Backer, K., *Youth and social participation. Elements for a practical theory*, Flemish Youth Council JeP!, Брисел, 2002 год., стр. 2.

4. *Discussing global issues: what is participation?* UNICEF, Обединетото кралство, 2004 год., стр. 1.

5. *Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот*, Конгрес на локалните и регионалните власти на Советот на Европа, мај 2003 год.

Размислете

1. Дали младите во вашата заедница/организација се сметаат за:
  - Група чии што проблеми треба да ги реши некој друг?
  - Група која не сака да преземе одговорност?
  - Група на која и е потребна заштита?
  - Клиенти на кои сè треба да им се обезбеди?
  - Лица со силни страни и таленти?
  - Група која е способна да придонесе кон решавањето на сопствените проблеми?
  - Група која сака сè сама да прави (не прифаќа помош)?
  - Нешто друго?
2. Дали треба нешто да се смени во начинот на кој се гледаат младите во вашата заедница/организација? Ако да, тогаш што е тоа?

Во изминатата деценија, за учеството на младите честопати се вели дека е „право“ (таканаречениот „пристап на правата“ во младинското учество). На пример, УНИЦЕФ смета дека учеството претставува човеково право и затоа Конвенцијата на ОН за правата на детето го истакнува правото на децата да учествуваат. Роџер Харт (Roger Hart), автор на концептот наречен „скала на учество“, вели дека учеството претставува основно право на граѓанството затоа што тоа претставува начин како да се научи што значи да се биде граѓанин. Во Советот на Европа, на учеството на младите се гледа како на „право на младите да се вклучат и да преземат задолженија и одговорности во секојдневниот живот на локално ниво, како и правото да влијаат на процесите во нивните животи на демократски начин“.⁶ Учеството како право повлекува и дека сите млади може да го остваруваат ова право без дискриминација – без оглед на тоа од каде доаѓаат или на кој јазик зборуваат.

Учеството на младите може исто така да се сфати како форма на партнерство помеѓу младите и возрасните. „Партнерството значи да се прават работите заедно. Тоа значи да се чуе гласот на сите, а различните идеи да се сфатат сериозно.“⁷ Во практиката, тоа значи дека целите, задачите, улогите, одговорностите, одлуките итн. треба заеднички да се договараат и да се усвојуваат, и дека младите и возрасните точно знаат:

- Што сакаат да направат;
- Што се очекува од нив;
- Што очекуваат од другите;
- Како ќе го постигнат тоа;
- Каков вид поддршка добиваат и од кого.

Предноста на партнерството помеѓу младите и возрасните е што ги спојува вештините и талентите на младите со искуството и мудроста на возрасните. Исто така, со ваквото партнерство се признаваат и се вреднуваат сите поединечни придонеси, со што се мотивираат партнерите да се нафатат на уште повеќе иницијативи и проекти.

6. Boukobza, E., *Keys to participation. A practitioners' guide*, Совет на Европа, 1998 год., стр. 10.

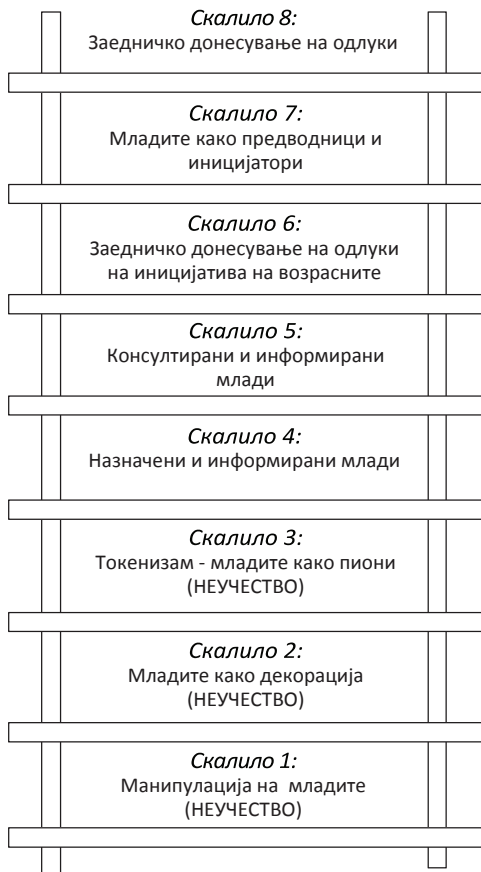
7. Stacey, K., “Theoretical underpinnings of youth partnership accountability”, необјавен труд, Adelaide, 1998 год.; цитирано во *Youth participation handbook for organizations. A guide for organizations seeking to involve young people on boards and committees*, Канцеларија за млади на Владата на Јужна Австралија, 2003 год., стр. 15.

Размислете

Погледнете ја вашата организација или заедница. Дали сметате дека во неа веќе постои партнерство помеѓу младите и возрасните?

1. Доколку постои, каков вид е?
2. Доколку не постои, зошто мислите дека не постои? Дали може нешто да се направи за да се промовира партнерството? Што можете вие да направите?

Адаптирано од: Харт, Р. Учеството на децата од токенизам до граѓанство, Истражувачки центар Иноченти на УНИЦЕФ (UNICEF Innocenti Research Centre), Фиренца, 1992 год.

Скапило 4: Назначени и информирани млади

Проектите ги иницираат и водат возрасните; младите се поканети да преземат конкретни улоги или задачи во рамките на проектот, но свесни се за тоа колкаво е нивното влијание во реалноста.

Не е доволно само да се каже дали младите учествуваат или не. Постојат различни степени до кои младите може да се вклучат или да преземат одговорност, во зависност од локалната ситуација, ресурсите, потребите и степенот на искуство. Роџер Харт го предлага моделот на таканаречената „скала на детското учество“⁸, која ги прикажува различните степени на вклученост на децата и младите во проектите, организациите или заедниците.

Роџер Харт дефинира осум степени на вклученост, а секој степен соодветствува на едно скапило од скалата:

Скапило 8: Заедничко донесување одлуки

Проектите и идеите ги иницираат младите, кои ги канат возрасните партнерски да учествуваат во процесот на донесување на одлуки.

Скапило 7: Младите како предводници и иницијатори

Проектите или идеите ги иницираат и предводат младите; возрасните може да се поканат да ја пружат потребната поддршка, но проектот може да продолжи и без нивната интервенција.

Скапило 6: Заедничко донесување на одлуки на иницијатива на возрасните

Возрасните иницираат проекти, но младите се поканети да ја споделат моќта и одговорностите при одлучувањето како рамноправни партнери.

Скапило 5: Консултирани и информирани млади

Проектите ги иницираат и водат возрасните, но младите даваат совети и сугестии и се информирани за тоа како овие сугестии придонесуваат кон крајните одлуки или резултати.

8. Харт, Р. *Учеството на децата од токенизам до граѓанство*, Истражувачки центар Иноченти на УНИЦЕФ (UNICEF Innocenti Research Centre), Фиренца, 1992 год. Овој модел се заснова на „Скалата на граѓанско учество“ на S. Arnstein, објавена под наслов „A ladder of citizen participation“, *JAIP*, Vol. 35, бр. 4, јули 1969 год., стр. 216-24.

Скалило 3: Токенизам (младите како пиони)

Младите добиваат некакви улоги во проектите но немаат вистинско влијание врз одлучувањето. Оттука, (намерно или ненамерно) се создава илузија дека младите учествуваат, а всушност немаат никаков избор во тоа што прават и како прават.

Скалило 2: Младите како украс

Младите се потребни во проектот за да ја претстават младината како непривилегирана група. Тие немаат значајна улога (освен да се присутни) и, исто како и кај украсите, се ставаат на видлива позиција во рамките на проектот или организацијата за да може лесно да се забележат однадвор.

Скалило 1: Манипулација на младите

Младите се покануваат да учествуваат во проектот, но немаат вистинско влијание врз одлуките и нивните резултати. Всушност, нивното присуство се користи за да се постигне некоја друга цел, како на пример да се победи на локалните избори, да се створи подобар впечаток за институцијата или да се обезбедат дополнителни фондови од институциите кои го поддржуваат младинското учество.

Скалата на младинското учество може да послужи како многу корисен инструмент за практичарите кои сакаат критички да согледаат како функционираат партиципативните проекти или иницијативи во нивната заедница. Но, овој модел може и погрешно да сугерира хиерархија на степени на младинско учество⁹ и може да поттикне напори да се постигне највисокото скалило по секоја цена. Затоа, важно е да се запомни дека степенот до кој младите се или треба да бидат вклучени зависи од локалната ситуација, од тоа што треба да се постигне, какво е претходното искуство итн. Понекогаш може да биде доста тешко прецизно да се види на кое ниво е учеството во некој проект, дали поради комплексноста или поради фактот дека не постојат јасни граници помеѓу различните скалила. Степенот на вклученост може исто така да претрпи и промени со текот на времето.

Размислете

1. *Каде се наоѓа вашиот проект или иницијатива на скалата на младинското учество?*
2. *Од каде знаете?*
3. *На кое ниво од скалата би бил вашиот проект најуспешен? Зошто?*
4. *Како би можел вашиот проект да го постигне тоа ниво?*

Кога се зборува за младинското учество, некој може ќе го постави легитимното прашање: „Учество во што?“ Генералното собрание на ООН ги разликува следниве области на младинско учество:¹⁰

- Економско учество – се однесува на вработеноста и воопшто на работата, економскиот развој, искоренувањето на сиромаштијата, градењето на стабилна економска ситуација во општеството, регионот или кај младите како група;
- Политичко учество – се однесува на властите и управите, јавните политики, искористувањето на моќта, влијанието врз распределбата на ресурсите на различни нивоа;
- Социјално учество – се однесува на вклученоста во животот на локалната заедница, разрешувањето на локалните проблеми и предизвици;
- Културно учество – се однесува на разните форми на уметност и изразување (визуелни уметности, музика, филм, танц итн.).

9. Постојат и неколку други модели на младинско учество кои не подразбираат хиерархиска структура. Споредете ги, на пример, моделите на Дејвис Дрискел (Davis Driskell) или Фил Трезидер (Phil Treseder).

10. The United Nations Youth Agenda, *Empowering youth for development and peace* (Младинската агенда на Обединетите Нации, Зајакнување на младината за развој и мир), достапно на: www.un.org/esa/socdev/unyin/agenda.htm (последен пат пристапено на 3 октомври 2006 год.).

Овие области може да се меѓусебно поврзани и понекогаш, кога се разгледува некој проект или идеја, станува јасно дека оваа иницијатива опфаќа повеќе од една област. Не е лесно да се каже кои области на учеството најмногу ги интересираат младите, но истражувањето спроведено меѓу младите Британци покажува дека тие претежно се заинтересирани за продуцирањето и восприемањето на музика, танц и разни форми на уметност, како и за спортските активности.¹¹

Размислете

1. Што би можело да послужи како пример за четирите веќе споменати области на учество?
2. Размислете за разните младински иницијативи кои во моментот се одвиваат во вашиот регион или локална заедница. Во кои области на младинското учество најчесто се спроведуваат иницијативи? По ваше мислење, која е причината за тоа?
3. Во која област од младинското учество е вклучена вашата организација/институција? Зошто?

→ **1.2. Придобивки и пречки за младинското учество**

Размислете

1. Какви придобивки сакате да се постигнат со младинското учество во вашата локална заедница или вашата организација?
2. Какви се придобивките кои веќе се остварени?

Младинското учество може да донесе многу конкретни и видливи придобивки, не само за младите луѓе, туку и за организациите/институциите и заедниците во кои тие се вклучени. Сепак, не смее да се претпостави дека учеството секогаш ќе даде позитивни резултати. Доказите покажуваат дека доколку тоа се направи на погрешен начин (на пример, на пониските скали на скалата за учество), би можело да има и негативно влијание врз оние кои се вклучени.¹²

Младинските истражувачи и практичарите на младинската работа укажуваат дека корисното младинско учество:

- Позитивно ги менува животите на младите луѓе

Учеството не треба да се гледа како одредиште, крајна цел која треба да се постигне, туку како средство за постигнување на целта или делотворен начин да се постигне позитивна промена во општеството. Младите може да придонесат кон оваа промена, особено ако видат позитивни промени во своите сопствени животи.

- Овозможува да се чуе гласот на младите

Младите, исто како и другите групи во општеството и локалната заедница, сакаат да го искажат своето мислење по разни прашања, сакаат нивниот глас да се чуе и сериозно да се сфатат нивните мислења. Вклучувајќи се, тие може да ги искажат своите мислења на различни форуми и така постои шанса нивните мислења да се земат предвид.

11. Thornton, S., *Club cultures: music, media and subcultural capital*, Polity Press, Кембриџ, 1995 год., Цитирано по: Griffin, C., "Challenging assumptions about youth political participation: critical insights from Great Britain", Forbrig, J. (ed.), *Revisiting youth political participation. Challenges for research and democratic practice in Europe*, Совет на Европа, 2005 год., стр. 152.

12. Kirby, P. and Bryson, S., *Measuring the magic? Evaluating and researching young people's participation in public decision-making*, Carnegie Young People Initiative, Лондон, 2002 год.

- *Ги стимулира младите да развиваат нови вештини и да стекнат поголема доверба*

Вклучувајќи се во разни иницијативи, младите може да стекнат нови знаења, да развијат нови вештини, ставови и способност за лидерство, а можат и да створат аспирации за во иднина. Тоа може да се случи преку соодветни образовни активности, но и со „учење преку правење“ кога се исполнуваат одредени конкретни задачи. Можноста да се користат овие нови вештини и знаења им помага на младите да го подобрат своето работење затоа што ќе можат да ги практикуваат во својата непосредна средина.

- *Им помага на возрасните да ги препознаат талентот и потенцијалот на младите*

Работејќи со младите и помагајќи им да ги постигнат нови цели, возрасните имаат можност да ги преиспитаат честите стереотипи за младите (на пример, дека младите ги немаат потребните вештини или дека не се заинтересирани за животот во заедницата). Возрасните честопати откриваат дека младите не се помалку надарени, туку само дека треба да им се даде потребната поддршка и можност да ги покажат своите таленти.

- *Ги стимулира младите да преземат одговорност за своите активности и одлуки*

Младите научуваат дека оние кои ги носат одлуките исто така имаат и одговорност за последиците (и обратно, оној кој ја има одговорноста може да носи и одлуки). Тоа значи дека ако младите сакаат да учествуваат на локално ниво, треба да преземат и одговорност за своите постапки.

- *Им помага на младите да сфатат како функционира демократијата и како треба да функционира во реалноста*

Во демократските системи, луѓето треба да можат да учествуваат во донесувањето на одлуките кои влијаат на нивните животи. Овие процеси може да се во рамките на разни институции или структури и на многу различни нивоа, вклучително и на локално ниво. Учество на локално ниво може да биде многу добра појдовна точка за младите да научат повеќе за тоа како функционира демократијата, за нејзините ограничувања и потенцијали, и да може да експериментираат со правилата на демократијата во средина која им е позната.

- *Создава простор за да ги користат младите своите таленти и силни страни за доброто на целата заедница или организација*

Младите честопати се многу мотивирани да ги користат своите силни страни и таленти. Затоа, навистина е важно да им се создадат можности да ги користат овие таленти за општо добро, за да може локалната заедница да има корист, но и младите да бидат задоволни поради дадениот придонес.

- *Им помага на возрасните да ги сфатат потребите и гледиштата на младите*

Директната работа со младите и нивното инволвирање во процесот на консултација може да создаде можност да се добијат сигурни информации за потребите на младите. Сепак, некои истражувачи тврдат дека постојат само малку докази за да се докаже дека консултирањето со младите во поглед на нивните гледишта и потреби дава поквалитетни информации отколку да се добијат истите од други извори (на пр. преку консултации со родителите или наставниците).¹³

- *Ги развива вештините на возрасните за да можат ефикасно да работат со младите*

Кога работат заедно со младите, возрасните имаат можност да научат како треба да функционира партиципативната работа во соработка со младите. Сепак, можно е да биде потребна значителна поддршка (на пр. во вид на обуки или литература за индивидуално проучување) за да можат возрасните да ги развијат вештините кои им се потребни за да бидат делотворни во работата со младите.

- *Создава можност за возрасните да го споделат своето знаење и искуство без притоа да личи на „попување“*

Младите не сакаат секогаш да им се кажува што треба да прават. Сакаат да истражуваат и да учат преку експериментирање. Исто така, тие внимаваат и по пат на набљудување учат од оние со поголемо искуство и знаење. Кога возрасните не им наметнуваат насоки, тие уште повеќе сакаат да учат од нив и така имаат полза од нивното искуство.

13. Ibid., p. 18.

– *Прави процесот на одлучување да биде порепрезентативен*

Младите претставуваат релативно голема група во рамките на локалните заедници. Ако одлуките кои се донесуваат на локално ниво имаат влијание на животите на различни групи, сите членови треба да имаат шанса да се искажат и да влијаат на крајниот исход за да може да се исполнат нивните потреби. Затоа, ако младите учествуваат во процесот на одлучување, постои поголема шанса дека ќе се земат предвид нивните гледишта и ќе се исполнат нивните потреби.

– *Стимулира нови пристапи и идеи при решавањето на локалните и регионалните проблеми*

Традиционално, младите отсекогаш биле вклучени во процесите на одлучување само во одредена мера, зашто возрасните биле тие што располагале со моќта и управувале. Но, забележано е дека кога ќе се поканат младите да соработуваат во решавањето на локалните проблеми кои нив ги засегаат, тоа може да доведе до нова перспектива или нови и свежи идеи, но може да стимулира и размислување со кое ќе се надминат традиционалните начини на решавање на проблемите. Таквите нови идеи и методи можеби повеќе одговараат на развојот на современото општество.

Задача:

Вие веќе работите или планирате да работите на младинското учество. Разбирате колку е важно да се идентификуваат позитивните промени во вашата заедница или организација кои се должат на вклученоста на младите. Следните прашања и сугестии ќе ве водат низ процесот на планирање на промена во локалната средина.

Забелешка: оваа вежба не е директно поврзана со планирањето и спроведувањето на конкретен проект. Таа има за цел да ви помогне да направите таква промена.

1. *Кога започнува вашиот проект/иницијатива за младинско учество?*
2. *Во колкава мера евалуацијата на проектот ќе ги идентификува промените кои настанале поради вклученоста на младите во вашата средина?*
3. *Што друго (освен евалуација) треба или може да се направи за соодветно да се идентификуваат придобивките од младинското учество во вашиот контекст?*
4. *Дали сметате дека ги имате потребните вештини и ресурси (на пр. доволно време) за да ја завршите оваа работа? На кои начини може да се развијат овие вештини и да се стекнат овие ресурси?*
5. *Ако ги имате, тогаш:*
  - *Решете на кои конкретни области од работењето на заедницата/организацијата сакате да се фокусирате кога ќе ги идентификувате придобивките од младинското учество;*
  - *Направете постепен план, чекор по чекор, за тоа како ќе ги идентификувате придобивките;*
  - *Решете каква поддршка ќе ви биде потребна и каде може да ја добиете;*
  - *Решете кога сакате да го направите тоа.*
6. *Ако ги немате, тогаш:*
  - *Кој може да го направи ова за вас;*
  - *Заедно решете на кои конкретни области од работењето на заедницата или организацијата сакате да се фокусирате кога ќе ги идентификувате придобивките од младинското учество;*
  - *Направете постепен план, чекор по чекор, за тоа како ќе се одвиваат работите;*
  - *Заедно решете каква поддршка ќе ви биде потребна и каде може да ја добиете;*
  - *Решете кога ќе треба сè да се направи.*

Спроведете го ова на дело.

Оние кои работат на младинското учество понекогаш се соочуваат со предизвици и пречки. Таквите пречки може да потекнуваат од општата ситуација во заедницата, прифатените вредности, политичките прилики, од културолошки причини итн. Истражувачите¹⁴ и практичарите го споменуваат следново:

- Различни вредности и навики на младите и возрасните;
- Различни временски распореди на младите и возрасните;
- Различни стилови на комуницирање;
- Различен степен и вид на искуства;
- Недостаток на вештини;
- Недоволна поддршка за младите и возрасните;
- Недостаток на стручност за тоа како да се вклучат младите на корисен начин;
- Различни методи на учење на младите и возрасните;
- Местото на младите во социјалната хиерархија (во некои култури, младите традиционално се наоѓаат многу ниско и имаат мало влијание);
- „Попување“ на младите од страна на возрасните;
- Недоверба помеѓу возрасните и младите;
- Негативни стереотипи („сите млади се ...“, „сите возрасни се ...“), недоразбирања и предрасуди на обете страни;
- Недостаток на процедури и политики кои се поволни за младите во рамките на организациите (пр. обемна формална документација која треба да се прочита, анализира и на која треба да се реагира);
- Верување дека работењето на младинското учество е нечија туѓа работа;
- Трошоци поврзани со младинското учество;
- Локација;
- Недостаток на информации;
- Недостаток на други потребни ресурси (пр. повеќе време);
- Голем обрт на млади;
- Пристапност за лицата со попреченост;
- Состаноци кои предолго траат;
- Обврски на училиште;
- Други интереси;
- Верување дека ништо нема да се смени, дури и да учествува некое младо лице;
- Младите кои учествуваат не се репрезентативни за општата младина.

Размислете

1. *Кои се најголемите пречки за младинското учество во вашиот локален контекст?*
2. *Што можете да направите за да ги надминете овие предизвици?*
3. *Кој може да ви биде сојузник во ваквиот процес?*

14. Погледнете ја библиографијата на крајот на прирачникот.

Младинското учество сè уште не е признаено во сите заедници како корисно за нивниот развој и кохерентност. Тоа се должи на повеќе разни причини, а една од нив се културните норми кои фаворизираат хиерархиски структури и односи. Во таквите заедници, постарите лица имаат многу важна улога и ако младите се обидат да учествуваат во процесот на одлучување, тоа се смета за непочитување. Во таков контекст нема да биде лесно да се работи на младинското учество, но искуството на развојните организации кои работат во вакви средини покажува дека постојат делотворни начини како да се надминат ваквите предизвици.¹⁵ Тие ја нагласуваат улогата на организациите при заедницата и на младинските организации во вклучувањето на младите во нивните активности, во иницирањето на конструктивен дијалог помеѓу младите и постарите и креирањето на алатки за ефикасна соработка. Друга важна цел во заедниците кои се базираат на хиерархиски структури и потчинетост пред властите е да се работи на ставовите на луѓето со влијателни позиции (не само претставниците на локалните власти, туку исто така и наставниците, родителите итн.), за да може младите да се гледаат како партнери.

→ 1.3 Принципите на младинското учество

Како што веќе се спомена во ова поглавје, постојат разни начини да се разбере младинското учество и разни идеи како да се поддржи вклученоста на младите. Оттука, можеби е малку полесно да се усвои збир на принципи кои овозможуваат младинското учество во организациите и заедниците да биде значајно и делотворно.

Размислете

1. Обидете се да формулирате најмалку три практики, решенија и препораки со кои би можело да се зајакне младинското учество во контекст на вашата работа.
2. Дали ви е тешко да наведете такви практики? Зошто?

За да ги претставиме првите три принципи на младинско учество, може да го искористиме моделот кој го предлагаат Марк Јанс и Курт де Бакер.¹⁶

Овој модел укажува дека:

- *Учеството треба да се заснова на предизвик*

Тука, „предизвик“ претставува тема која треба директно да е поврзана со секојдневната реалност на младите и која ќе ги ангажира или заинтересира;

- *Учеството треба да се заснова на капацитет*

Младите треба да имаат некакво знаење и вештини за да може да се вклучат. Проектите и иницијативите треба да одговараат на способноста на засегнатите млади лица, а во рамките на проектот мора да биде возможно да се развијат сите нови вештини кои недостигаат;

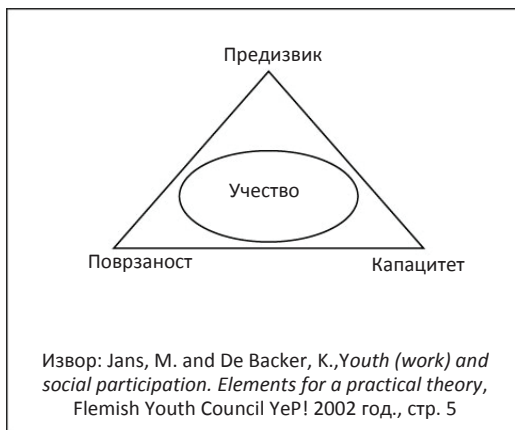
15. На пример, видете Голомбек, С. „Што функционира во младинското учество: студии на случај од целиот свет“ International Youth Foundation, 2002 год. (Golombek, S. (ed.), What works in youth participation: case studies from around the world, International Youth Foundation, 2002).

16. Jans, M. and De Backer, K., op. cit., p. 5.

– *Учеството треба да се заснова на поврзаност*

„Младите треба да се чувствуваат дека се поврзани и дека добиваат поддршка од луѓето, заедниците, идеите, движењата.“¹⁷ Всушност, тоа значи дека тие сакаат да знаат дека не се сами и дека можат да се идентификуваат и да сметаат на некоја група или институција (да сметаат дека од нив ќе го добијат потребниот простор за поддршка).

Покрај овие три принципи, искуството на практичарите кои работат на полето на вклученоста на младите покажува дека за да се постигне значајно учество на младите, тогаш тоа треба да биде:

– *Достапно на сите млади без оглед на нивното потекло, националност, религија итн.*

Ревидираната Повелба наведува дека „принципите и разните форми на учество за кои се залага оваа Повелба важат за сите млади, без дискриминација.“¹⁸ Оттука, пристапот до учеството не може да се ограничи врз основа на одредени фактори, пр. од каде некој потекнува, кои се неговите/нејзините уверувања;

– *Доброволно*

Тоа значи дека учеството не е задолжително. Младите имаат право да не учествуваат доколку така одлучат. Тие, исто така, треба да имаат можност да одлучат за степенот и формата на својата вклученост;

– *Поврзано со вистинските потреби на младите*

За младите е важно и ги мотивира ако се вклучат во прашања кои директно ги засегаат; да постигнат некаква позитивна промена, да побараат решенија на проблемите со кои се соочуваат, да се стекнат со нови вештини или да ги развијат своите интереси и хобија. На тој начин, тие исто така се чувствуваат дека преземаат одговорност за своите животи и заедници;

– *Вреднувано*

Секој треба да знае дека неговиот/нејзиниот придонес е важен (дури и кога придонесот е ограничен);

– *Корисно за сите вклучени страни*

Учеството е значајно кога е корисно за младите, возрасните, организациите и заедницата како вклучени актери и овозможува постигнување на позитивни промени во различни области, како: личен развој, ниво на ефикасност, социјални промени итн.;

17. Ibid., p. 6.

18. Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот, Конгрес на локалните и регионалните власти на Советот на Европа, мај 2003 год.

– *Да нуди разни форми на вклученост*

Не постои една и единствена форма на младинско учество која одговара на сите млади. Затоа, важно е да се понуди широка палета на начини на кои младите може да се вклучат, за да можат тие да изберат што е најрелевантно и најинтересно за нив;

– *Поддржано со потребните ресурси*

Кога ресурсите не се достапни, пристапот до учеството станува ограничен, а за некои дури и невозможен. Затоа треба да се обезбедат потребните ресурси, како време, човечки ресурси, финансии, знаење, превоз и сл.;

– *Засновано на вистинско партнерство меѓу возрасните и младите*

Партнерството подразбира да се комуницира за очекувањата и стравовите, да се преговара за улогите и да се споделува моќта и одговорноста. Тоа не значи секогаш еднакво да се споделуваат сите области на работата и одговорноста; значи да се споделуваат овие области во согласност со тоа што обете страни сакаат, што им треба и како можат да придонесат;

– *Транспарентно*

Потребно е сите страни кои се вклучени во процесот да бидат свесни за намената на учеството и неговите граници. Исто така, треба да се јасни за тоа какво е влијанието на младите, што може, а што не може да се смени;

– *Да се втемели како принцип на политиките, а не само како техника¹⁹*

„Учеството не претставува техника или некаква форма на вклученост. Тоа е комплексно и опфаќа разни области, нивоа и димензии. Затоа, треба да биде трансверзален елемент²⁰ во разните политики и стратегии кои се планираат во организациите и заедниците.“;

– *Пријатно*

Општо, луѓето (без оглед на нивната возраст) полесно се нафаќаат на активности на доброволна основа ако работата е пријатна. „Пријатна“ не мора да значи „забавна“, туку едноставно нешто што носи задоволство или сатисфакција кога ќе се исполни.

Размислете

1. *Кои од горенаведените принципи на младинското учество се веќе присутни во работата на вашата организација/заедница?*
2. *Кои принципи сè уште треба да се спроведат и кој треба да биде одговорен за тоа?*
3. *Како можете да придонесете кон воведувањето на овие принципи?*

19. Forbrig, J., op. cit. стр. 16.

20. „Трансверзален“ значи дека ги опфаќа различните аспекти и сфери на животот.

УЧЕСТВОТО ...

→ 1.4 Предуслови за младинско учество

Учеството не се случува спонтано; тоа не се развива само од себе. Мора да се исполнат повеќе услови за да може да дојде до значително учество. Овие таканаречени предуслови за младинско учество може едноставно да се објаснат како практики или вредности кои треба да постојат, да се развијат, во заедница или организација која сака да ја зголеми вклученоста на младите. Не постои строго утврден збир на предуслови кои може да се искористат како листа на проверка за оние кои се обидуваат да создадат значајно учество; предусловите треба да се дефинираат за секој посебен контекст, и тоа од страна на актерите кои работат и кои многу добро го познаваат овој контекст.

Еве некои примери за услови со кои се поттикнува младинското учество:

- Способноста за конструктивно справување со конфликтни ситуации;
- Пристап до учество за оние кои не се членови на ниедна структура;
- Пристап до информации;
- Пристап до технологија;
- Активен младински сектор;
- Свесност за вредноста на учеството;
- Треба да се задоволени основните потреби за живот (јадење, пиење, облека, живеалиште итн.);
- Еднаквост (мислењата на возрасните и младите имаат еднаква тежина);
- Постојно партнерство помеѓу млади и возрасни;
- Финансиски ресурси;
- Можност за избор на најсоодветна или најинтересна област или форма на вклученост;
- Локалните потреби се идентификувани;
- Вклученост на разни чинители;
- Познавање на ситуацијата, идентитетот, начинот на живот на младите во заедницата и сл.;
- Законска рамка;
- Минимален степен на образование;
- Отвореност да се учи, дури и од сопствените грешки;
- Инфраструктура за учество;
- Политики кои се позитивно наклонети кон учеството;
- Физичка и емоционална безбедност;
- Застапеност на интересите на младите во неповолна состојба;
- Право да се учествува;
- Вештини и компетенции во процесите на управување и учество;
- Разбирање за тоа што претставува значајното учество (за разлика од токенизмот);
- Волја да се учествува или да се преземе подготвителна работа;
- Волја да се сподели моќта и контролата.

За учеството на младите да биде значајно, потребно е да се исполнети сиве овие предуслови, во спротивно квалитетот на учеството нема да биде на она високо ниво кое што е можно во даден контекст. Затоа, кога се цели кон ефикасно ниво на вклученост на младите во некоја организација или заедница, потребно е да се провери во колкава мера се исполнети овие предуслови и кои се недостатоците кои остануваат да се надминат.

Задача:

1. *Навратете се на листата со предуслови за младинско учество.*
2. *Идентификувајте ги предусловите кои веќе се исполнети во вашата организација, заедница или проект.*
3. *Опишете на кој начин или во колкава мера веќе се исполнети.*
4. *Решете кои од нив треба уште повеќе да се исполнат.*
5. *Преку „бура на идеи“ размислете како и кој би можел да го постигне тоа.*

6. Идентификувајте ги предусловите кои не се исполнети во вашата организација, заедница или проект.
7. Обидете се да ги најдете можните причини зошто овие предуслови сè уште не се исполнети.
8. Преку бура на идеи, размислете како и кој би можел да го постигне тоа.
9. Направете реален акциски план за себе и испланирајте како лично ќе придонесете кон спроведувањето на предусловите кои се потребно за да се постигне младинско учество кое ќе е од значење.

→ 1.5 Форми на младинско учество

Постојат многу начини на кои младите можат да учествуваат во донесувањето на одлуки за прашањата кои се важни за нив и за целата локална заедница. Некои форми на учество се чини дека се попривлечни за младите отколку некои други; некои може да се порелевантни во некој специфичен контекст отколку некои други, а секој вид учество има свој потенцијал и свои ограничувања.

Најчестите форми на младинско учество кои се забележуваат во современите европски општества се следниве:

- Доброволна работа;
- Учество во разни форми на неформално образование;
- Врсничка едукација – вклученост на младите во едуцирањето на нивните врсници (пр. програми за промовирање на здравјето, кампањи за подигање на свеста итн.);
- Активност во организација/клуб и преземање одговорност за некои области од работата;
- Младински совети, парламенти, форуми, одбори и други структури – традиционален начин на учество во процесите на одлучување во рамките на меѓународни, домашни, регионални или локални управи, училишта, клубови, невладини организации итн.;
- Постоечки системи на заедничко раководење во некои институции (на пр. во Дирекцијата за млади и спорт при Советот на Европа) каде што одлуките заеднички и рамноправно ги донесуваат претставници на младите или младинските организации и претставници на властите;
- Консултации кои се користат во процесите на одлучување за да се искажат потребите и загриженостите, а воедно и да се поднесат предлози;
- Различни степени на учество на младите во проекти и активности (како организирани, така и неорганизирани);
- Кампањски активности;
- Членство во политички партии, унии, интересни групи;
- Учествување во избори (да се избира и да се биде избран).

Кога ќе се види колку младите се навистина вклучени во горенаведените форми на учество, станува јасно дека бројките постојано се намалуваат. Сепак, тоа не значи дека младите го губат интересот за учеството. Всушност, излегува дека „младите покажуваат јасна волја да учествуваат и да влијаат на изборите кои ги прави општеството, но тоа сакаат да го прават поиндивидуално и поединечно, надвор од партиципативните структури и механизми“.²¹ Овој заклучок имаше многу важни последици врз практичарите кои работат на младинското учество – младите треба да имаат шанса да експериментираат и да ги изнајдат вистинските начини да се вклучат, па дури и ако тоа значи фокусирање на нетрадиционалните начини на учество. Во моментот нема јасна дефиниција за тоа што точно значи терминот „нови форми на учество“, но различни извори ги спомнуваат следниве примери:

21. Белата книга на ЕУ, „Нов импетус за европските млади“ COM (2001) 681 final, стр. 10

- Меѓу-врснички (peer-to-peer) мрежи;
- Форуми за дискусии;
- Потпишување на петиции;
- Учество во таканаречените „нови социјални движења“;
- Групи за поддршка;
- Бојкотирање на производи;
- Демонстрации;
- Меѓународни состаноци;
- Примена на интернет за собирање на информации, искажување на гледиштата или влијаење на процесите на одлучување.

Поединците, организациите и заедниците кои го промовираат младинското учество и кои бараат нови начини да ги вклучат младите треба да бидат многу јасни во однос на тоа какви им се мотивациите. Дали сакаат да пристапат до поголем број на млади за да им изгледа статистиката подобро? Или сакаат можеби да ги најдат најдобрите и најзначајните начини за младите да се вклучат и да придонесуваат? Или можеби имаат други причини? Се чини дека не треба вниманието да се фокусира само на тоа да се зголеми бројот на млади кои ќе учествуваат, туку исто така и да се обезбеди поквалитетно учество.

Размислете

1. *Кои форми на младинско учество најчесто се среќаваат во вашата заедница или организација?*
2. *Зошто мислите дека е така?*
3. *Дали мислите дека создавањето на вистинските услови за други форми на младинско учество во вашиот контекст би поттикнало поефикасно учество на младите? Зошто?*
4. *Во колкава мера, по ваше мислење, неучеството на младите може да се смета за форма на учество? Што мислите, зошто некои млади не учествуваат и што сакаат да постигнат на тој начин?*
5. *Дали може да се сетите на некои други форми на учество, освен претходно споменатите?*

Поглавје 2

Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот

→ 2.1 Вовед

Што претставува ревидираната Европската повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот?

Учеството на младите има висок приоритет во работата на Советот на Европа, особено во Дирекцијата за млади и спорт и Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа. Преземени се бројни иницијативи за да се промовира учеството на младите и да се обезбедат потребните алатки и вештини за оние на кои им се потребни. Пример за тоа се системите за заедничко раководење (ко-менаџирање),²² обуките и другите образовни активности, истражувачките активности и финансиската поддршка за младинските проекти со кои се промовира учеството.²³

Таква специјална алатка за промовирање на учеството на младите на локално и регионално ниво е токму Европската повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот – документ усвоен од страна на Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа во мај 2003 год. Повелбата содржи конкретни идеи и инструменти кои може да се искористат во локален контекст од страна на оние кои се вклучени во учеството – младите, младинските организации, локалните власти итн. Сепак, таа не претставува готов образец кој веднаш би можел да се користи поради фактот што потребите и околностите многу се разликуваат низ цела Европа. Оттука, оваа Повелба треба да се сфати како извор на препораки и инспирација, а не како строг рецепт за промовирање на учеството на младите на локално и регионално ниво.

22. Преку уникатно партнерство помеѓу претставниците на младинските организации и владите, Советот на Европа создаде систем на заедничко раководење (ко-менаџирање) во рамките на Дирекцијата за млади и спорт, со што им се дава можност на младите да се искажат за формулирањето и спроведувањето на младинските политики на Советот на Европа. Повеќе информации за заедничкото раководење може да се најдат во Поглавјето 7 од овој прирачник.

23. Секоја година, Европската младинска фондација обезбедува финансиска поддршка за бројни проекти со кои се промовира учеството на младите на локално, национално и меѓународно ниво во Европа.

Што претставува Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа?

Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот е иницирана и усвоена од страна на Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа, една од политичките институции на оваа организација. Конгресот нуди советување за Комитетот на министри во поглед на разни аспекти на локалните и регионалните политики. Тој ги спојува претставниците на локалните и на регионалните власти на земјите членки на Советот на Европа.

Главната улога на Конгресот е да ја промовира демократијата на локално и регионално ниво затоа што демократијата започнува во градовите и селата во Европа. Како што кажа и Халвдан Скард (Halvdan Skard), претседател на Конгресот: „Конгресот стана едно од главните тела кое ја чува локалната и регионалната демократија во Европа, но и клучен политички партнер во дијалогот со владите.“

Активностите на Конгресот се фокусираат на:

- Поддржување на воведувањето и развојот на самоуправата на локално и на регионално ниво;
- Зајакнување на конструктивниот дијалог помеѓу локалните и регионалните власти и националните власти;
- Следење на локалната демократија во европските региони и општини;
- Следење на локалните и регионалните избори;

Конгресот се состои од две комори: Комората на локалните власти и Комората на регионите. Вкупно 318 претставници и 318 заменици од обете комори претставуваат 200.000 европски општини и региони, а назначени се од страна на нивните национални асоцијации на локалните и регионалните власти.

Постојат четири статутарни комитети кои работат на различни прашања, изготвуваат извештаи и политички текстови за коморите. Еден од овие комитети е Комитетот за култура и образование, кој е воедно одговорен и за младинските прашања.

Конгресот активно се залага за што е можно поширока примена на ревидираната Повелба. Иако ревидираната Повелба е подготвена од страна на Комитетот, за спроведувањето на овој документ се одговорни локалните и регионалните власти.

Задача:

1. *Дознајте кои се делегатите на вашата земја во Комората на локалните власти и Комората на регионите (списокот е достапен на веб-страницата на Конгресот).*
2. *Стапете во контакт со нив и побарајте повеќе информации за тоа што е направено во вашата земја за да се промовира и спроведе ревидираната Повелба и кои се следните планирани активности.*
3. *Прашајте како може да придонесете за промовирањето и спроведувањето на Повелбата.*
4. *Размислете како би можеле да се вклучите и да го поттикнете вклучувањето на вашата организација, локална заедница или на локалните власти.*

Како и зошто е ревидирана Повелбата?

Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот (оригиналниот наслов на овој документ) е усвоена во март 1992 год. од страна на Постојаната конференција на локални и регионални власти на Советот на Европа (која во 1994 год. е преименувана во „Конгрес на локалните и регионалните власти во Европа“). И покрај неговиот потенцијал, овој документ ниту стана доволно познат, ниту пак доволно се користеше од страна на земјите членки на Советот на Европа.²⁴

Десет години подоцна, Конгресот и Дирекцијата за млади и спорт ја организираа конференцијата „Младите – актери во своите градови и региони“ во Краков (7-8 март 2002 год.) за да се прослави десетгодишнината од Европската повелба и да се евалуираат успехите и предизвиците за учеството на младите во текот на првата деценија од постоењето на Повелбата.²⁵ Конференцијата исто така се фокусираше и на натамошното промовирање на учеството на младите и добрите практики во оваа област.

Во својата завршна декларација, конференцијата формулираше барање за измена на Европската повелба затоа што се донесе заклучок дека одредбите од Повелбата не ги одразуваат доволно новите случувања во современото општество.

Размислете

1. *Кои се новите социјални, политички, економски или технолошки збиднувања кои влијаат на животите, потребите и аспирациите на младите?*
2. *Кои од овие збиднувања имаат големо влијание на учеството на младите (како глобално, така и во вашата заедница или организација)?*

Како резултат на ова барање, се формираше експертска група која се состоеше од претставници на Конгресот и Советодавниот совет на младите на Советот на Европа²⁶ и други експерти кои заедно почнаа да работат на ревидирањето на Повелбата. Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот ја усвои Конгресот во мај 2003 год. (како дополнително на Препораката 128).

Ревидираната Повелба се осврнува на новите збиднувања кои влијаат на животите на младите во современото европско општество, како на пр. сè поголемото влијание на интернетот врз младите луѓе, невработеноста меѓу младите или пак последиците од урбаната несигурност. Понатаму, Повелбата содржи и преглед на локалните политики кои се однесуваат на прашања кои се важни за младите и предлага на кои сè начини овие политики би можеле да го поддржат учеството на младите на локално ниво.

Ревидираната Повелба на различни јазици

Повелбата е објавена на двата официјални јазици на Советот на Европа, англиски и француски, но постојат преводи и на неколку други европски јазици.²⁷ Процесот на преведување на Повелбата на сите официјални јазици на земјите членки на Советот на Европа сè уште трае за да им биде во иднина достапна на локалните заедници низ цела Европа.

Ревидираната Повелба е официјален документ на Советот на Европа и затоа е напишана на формален стил кој може да е потешок за разбирање за оние кои не се навикнати да работат со правни текстови, а особено за младите. Затоа е изготвена и верзија на ревидираната Повелба на таканаречениот „секојдневен јазик“ во која принципите и препораките се илустрирани преку примери и се објаснети на едноставен јазик разбирлив за младите. Оваа јазична верзија е достапна на интерактивен ЦД-ром и на интернет,²⁸ за да може младите да се запознаат со Повелбата на помалку формален начин.

24. Doorley, J., "Synthesis report on the work of the Council of Europe's Directorate of Youth and Sport in the field of youth participation and democratic citizenship between 2003 and 2005 and an analysis of current trends in youth participation and recommendations for future action", CDEJ (2006)4, Стразбур, јануари 2006 год., стр.6.

25. Воведот на ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот, Конгрес на локалните и регионалните власти на Советот на Европа, мај 2003 год., стр.5.

26. Советодавниот совет за млади е статутарно тело на Советот на Европа и се состои од 30 претставници на младинските невладини организации и мрежи. Неговата главна улога е да изготвува препораки за прашања врзани за политиките и програмите во младинскиот сектор на Советот на Европа.

27. Постојните преводи може да се најдат на веб страната на Конгресот на: www.coe.int/t/congress или на веб страната на Европскиот центар за знаење за младински политики на: www.training-youth.net и www.youth-knowledge.net/INTEGRATION/EKC/GP/charter.html.

28. Достапно на: www.youth-knowledge.net/INTEGRATION/EKC/GP/charter.html.

Задача:

1. Дознајте дали ревидираната Повелба е веќе преведена на вашиот јазик (проверете и за обичната, и за формалната јазична верзија).
2. Доколку не е, дали познавате некоја организација, институција или група која би сакала да ја преведе Повелбата на вашиот јазик? Дали вие би сакале да се вклучите во организирањето на преводот?
3. Стапете во контакт со можните партнери и испланирајте го процесот на преведување.
4. Спроведете го вашиот план.
5. Испратете ја преведената верзија до Дирекцијата за млади и спорт на Советот на Европа (youth@coe.int) и до Секретаријатот на Конгресот (congress.web@coe.int) за да биде достапна и за другите.
6. Доколку постои превод, дознајте:
  - Каде во вашата земја може да се добијат печатени примероци на Повелбата;
  - Дали преводот на Повелбата е достапен на интернет. Ако е достапен, на кои веб страници може да се најде?
7. Нарачајте онолку примероци од Повелбата колку што ви се потребни.
8. Дознајте дали обичната верзија е достапна на вашиот јазик и дали можете да добиете пристап до неа.

Правен статус на Повелбата

Препораката Res(2004)13 на Комитетот на министри, која го поддржува спроведувањето на ревидираната Повелба, е усвоена од страна на сите земји членки на Советот на Европа.²⁹ Тоа практично значи дека земјите членки имаат морална одговорност да ја спроведат потпишаната Повелба, и покрај тоа што нејзините препораки не се правно обврзувачки. Затоа Повелбата треба да се сфати како збир на принципи, најдобри практики и насоки за зајакнување на учеството на младите на локално и регионално ниво.

29. Во моментот на печатење (есен 2007 год.) Советот на Европа брои 47 земји членки: Австрија, Албанија, Андора, Азербејџан, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Велика Британија, Германија, Грузија, Грција, Данска, Ерменија, Естонија, Ирска, Исланд, Италија, Кипар, Летонија, Литванија, Лихтенштајн, Луксембург, Малта, Молдавија, Монако, Норвешка, Полска, Португалија, „Поранешната Југословенска Република Македонија“, Романија, Руската Федерација, Сан Марино, Словачка, Словенија, Србија, Турција, Унгарија, Украина, Финска, Франција, Холандија, Хрватска, Црна Гора, Чешка, Швајцарија, Шведска, Шпанија. Ажурираниот список може да се најде на : www.coe.int/T/e/com/about_coe/member_states/default.asp.

→ 2.2 Содржина на Повелбата

Оваа Повелба се состои од три дела кои се однесуваат на различни аспекти на учеството на младите на локално ниво.

Дел I – Секторски политики

Активното учество на младите зависи од повеќе внатрешни фактори, како мотивацијата, потребите и аспирациите, но и надворешните фактори како ситуацијата, инфраструктурата и постојните системи. Локалните политики играат многу важна улога во создавањето на вистинските услови и инфраструктура за да учествуваат младите во животот во нивните училишта, организации или заедници па затоа ревидираната Повелба содржи преглед на различни сфери на политиките и предлага повеќе конкретни мерки кои може да ја дадат потребната поддршка за вклученоста на младите. Сепак, овие сугестии остануваат доста општи, за да може заедниците низ Европа да ги најдат најсоодветните начини за да ги спроведат овие мерки во праксата, притоа земајќи го предвид нивниот локалниот контекст и заднина.

Област на политиките	Препораки за локалните и регионалните власти
<p>Политика за спорт, рекреација и асоцијативен живот</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да ги поддржат активностите кои ги водат младинските здруженија и организации, младинските групи и локалните центри; – Да ги поддржат организациите кои ги обучуваат локалните младински работници, олеснувачи и лидери на младински клубови и организации; – Да се поттикнат здруженијата да го промовираат учеството на младите во своите статутарни органи
<p>Политика за поттикнување на младинското вработување и борба против невработеноста</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да развијат политики и програми за борба против невработеноста на младите и да се промовираат можности за вработување на младите; – Да се основаат локални центри за вработување; – Да се поддржи основањето на деловни активности од страна на младите; – Да се поттикне експериментирањето со социјалната економија, иницијативите за самопомош и кооперативите.
<p>Урбана и животна средина, политика за домување и транспорт</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се создадат услови за развивање на политика за урбана средина која ќе се заснова на поинтегрирана и помалку фрагментирана животна средина; – Да се спроведуваат политики за домување и урбан развој; – Да се изготват програми за похармонична средина; – Да се развијат локални информативни служби за домување; – Да се развијат локални шеми за да им се помогне на младите да добијат пристап до домување; – Да се вклучат младите во организирањето на јавниот транспорт; – Да се поддржат иницијативите за рурален транспорт кои имаат за цел да понудат транспортни услуги.

<p>Политика за образование и обука со која се промовира учеството на младите</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Активно да се поттикне учеството на младите во училишниот живот; – Да се обезбеди финансиска и друг вид поддршка (пр. простории за состаноци) за да им се овозможи на младите да формираат демократски училишни и студентски здруженија.; – Да се осигури дека студентите и студентските здруженија редовно се консултираат за наставните планови и програми и други збиднувања.
<p>Политика за мобилност и размена</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се поддржат групите и здруженијата кои се залагаат за мобилност на младите; – Да се поттикнат младите, училиштата и организациите да учествуваат во меѓународни размени и мрежи; – Да се вклучат претставници на младите во одборите и другите органи за збратимување кои ги координираат ваквите размени.
<p>Здравствена политика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се создадат или развијат институционални механизми за консултации со младите, организациите и другите групи кои работат на промовирање на социјалната благосостојба и здравјето. – Да се воведат, развијат или промовираат локалните политики за информирање и простории за советување на младите корисници на тутун, алкохол и дроги.; – Да се развијат посебни политики за обука на социјалните и младинските работници и лидери кои работат на превенцијата и рехабилитација; – Да се интензивираат информативните кампањи и превентивните мерки кои се однесуваат на сексуално преносливите болести.
<p>Политика за родова еднаквост</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се поддржат младите мажи и жени да добијат одговорни места во професионалниот живот, здруженијата, политиката, локалните и регионалните власти; – Да се промовираат образовни политики на еднаквост помеѓу мажите и жените преку изработка на план чија цел ќе биде да се елиминираат нееднаквостите и да се промовираат еднакви можности преку спроведување и евалуација на мерките; – Да им се овозможи на девојчињата и младите жени да добијат информации за обуки; – Да се овозможат грантови и специфични курсеви за девојчиња и млади жени; – Да се воведат квоти за места резервирани само за жени во институциите кои ги водат јавните работи – Да се воведат финансиски мерки за социјалните услуги.
<p>Специфична политика за рурални области</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се осигури дека различните секторски политики ги одразуваат и задоволуваат посебните потреби на младите кои живеат во рурални области; – Да им се даде поддршка на младинските организации и организациите од заедницата кои се активни во руралните области.

<p>Политика за пристап до културата</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се усвојат политики со кои ќе им се дозволи на младите да станат чинители во областа на културата; – Да се усвојат политики кои ќе го олеснат пристапот до знаењето, практикувањето на културата и креативните активности.
<p>Политика за борба против насилството и криминалот</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се вклучат младите во советите за превенција на криминалот; – Да се работи со младите изложени на ризик да се впуштат, или кои веќе се впуштиле во криминал; – Да се води борба против расистичкото насилство; – Да се надмине насилството во училиштата; – Да се придонесе кон создавањето на мрежи или проекти со кои се промовира ненасилство и толеранција; – Да се заштитат младите од сексуална експлоатација и злоупотреба; – Да се создадат структури за помош на жртвите на сексуална експлоатација и злоупотреба.
<p>Политика за анти-дискриминација</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Активно да се промовираат човековите права; – Да се зајакне законската рамка за борба против дискриминацијата; – Да се овозможи еднаков пристап за сите граѓани до јавните места, стручната обука, до школување, домување и културни активности итн.; – Да се вклучи меѓурелигискиот дијалог, мултикултурното, анти-расистичкото и анти-дискриминирачко образование како дел од наставниот план и програма
<p>Политика за сексуалност</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се промовира не-диригирано сексуално образование во училиштата; – Да се поддржат организациите и службите кои нудат информации за врските и сексуалноста; – Да се поддржи врсничката работа на ова поле.
<p>Политика за пристап до правата и законот</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да се шират информации за правата на младите; – Да се поддржат службите кои се формирани за да работат на примената на правата на младите; – Да им се дозволи на младите да учествуваат во составувањето на нови правила

Дел II – Инструменти за младинско учество

Следниот дел од Повелбата се задржува на идеите и алатките кои може да ги користат локалните власти за да се зголеми младинското учество. Тие се однесуваат на конкретни области во кои младинското учество може да се примени со целосно значење.

Област 1: Обука за младинско учество

- Стручна обука за наставници и младински работници за примената на младинското учество;
- Спроведување на секакви форми на учество на учениците во училиштата;
- Воведување на програми за граѓанско образование во училиштата (обука за младинско учество, човекови права итн.);
- Воведување на едукација преку врснички групи, обезбедување на потребните ресурси и поддржување на размената на добри практики.

Област 2: Информирање на младите

- Поддржување или создавање на младински информативни центри или центри за советување;
- Преземање на конкретни мерки за да се задоволат потребите на младите кои имаат проблеми со пристапот до информации (лицата со попреченост, лицата кои немаат пристап до интернет или немаат познавање од компјутерите, оние кои живеат во неповолни соседства или рурални области итн.);
- Создавање и гарантирање на стандардите за информативните служби за младите;
- Уверување дека информативните служби ги исполнуваат овие стандарди.

Област 3: Промовирање на младинското учество преку информатичките и комуникациските технологии

- Користење на информатички и комуникациски технологии како дел од политиките на локалните власти за информирање и учество;
- Гарантирање на пристапот за младите до овие технологии (како за инфраструктурата, така и за знаењето).

Област 4: Промовирање на младинското учество во медиумите

- Поддршка за создавањето и работата на локалните медиуми кои се направени од и за младите луѓе;
- Обезбедување на релевантни програми за обука за младите за тоа како да ги организираат овие медиуми.

Област 5: Поттикнување на младите да се вклучат во волонтерска работа

- Поддршка за формирањето на центри за доброволна работа;
- Обезбедување на информации за можностите за доброволна работа;
- Развивање на системи со кои се признава и вреднува волонтерската активност.

Област 6: Поддршка на проектите и иницијативите на младите

- Олеснување на спроведувањето на проектите на младите;
- Пружање професионална помош за водење на овие проекти;
- Пружање финансиска, материјална и техничка помош.

Област 7: Промовирање на организациите на младите

- Обезбедување на конкретен буџет за поддршка на организациите (со приоритет на организациите кои се на младите и за младите);
- Спроведување на принципот на заедничко раководење (ко-менаџирање) и системот на одлучување во партнерство со младите и младинските организации во релевантните области.

Област 8: Промовирање на младинското учество во невладини организации и политички партии

- Обезбедување ресурси (меѓу другите и финансиски) за невладините организации кои го промовираат учеството на младите;
- Промовирање на вклученоста на младите во системот на политичките партии.

Дел III – Институционално учество на младите во локалните и регионалните работи

Последниот дел од ревидираната Повелба содржи препораки за вклученоста на младите во локалните структури или институции. Ако сакаме секторските политики (разработени во Дел 1) да се спроведат на таков начин што ќе го поддржуваат младинското учество на ниво на целата заедница, тогаш потребно е да се воспостават и соодветни структури кои ќе ги претставуваат гледиштата на младите. Повелбата го истакнува фактот дека крајната форма на институционално учество треба да се избере во зависност од локалните потреби, но треба секогаш да се тежнее кон создавање на партнерство помеѓу младите и локалните власти и да им даде можност на младите да се вклучат во одлуките кои влијаат на нив.

Препораки за младинските совети, младинките парламенти, младинските форуми и сл.:

- Треба да се постојани структури;
- Треба да се состојат од избрани или именувани претставници од младинските организации;
- Нивното членство треба да ја отсликува социолошката структура на заедницата;
- Младите треба да директно да се одговорни за проектите и влијаењето врз политиките;
- Треба да претставуваат физичка рамка за младите да ги искажат своите гледишта и грижи (исто така во поглед и на иницијативите на локалните власти);
- Треба да имаат моќ да поднесуваат предлози до локалните власти;
- Треба да ги олеснуваат консултациите со младите и нивните организации за прашања кои ги засегаат;
- Треба да бидат форум за развивање, следење и евалуација на проектите на младите;
- Треба да го олеснат учеството на младите во други консултативни тела на локално ниво.

Препораки кои се однесуваат на поддршката за структурите на младинското учество

- Локалните власти треба да обезбедат како формални, така и неформални структури за младинско учество преку обезбедување на потребниот простор, финансиска и материјална поддршка (иако тие се одговорни да најдат и дополнителна поддршка од други извори);
- Локалните власти треба да најдат гарант кој ќе биде одговорен за следење на структурите за поддршка;
- Гарантот треба да биде независен, а неговото именување треба заеднички да го одобрат претставниците на младите и локалните власти;
- Гарантот треба да делува како посредник помеѓу младите и избраните локални претставници, треба да ги застапува интересите на младите во случај на недоразбирање или конфликт помеѓу младите и локалните власти и треба да биде канал за комуникација помеѓу овие страни.

→ 2.3 Целни групи на Повелбата

Ревидираната Повелба е документ кој се однесува на сите кои се одговорни, инволвирани или заинтересирани за зајакнување на младинското учество во локален контекст. Веројатно секој ќе ја погледне Повелбата од различна перспектива и ќе сака да ја примени на свој начин, но крајната цел на сите треба да биде истата: да се осигури дека младите ќе имаат право, средства, простор, можности и поддршка за да се вклучат на значаен начин во иницијативите и процесите на одлучување кои влијаат на нивните животи. Овие пет клучни збора – право, средства, простор, можности и поддршка се клучните елементи од пристапот кој го има Повелбата кон учеството и тие подетално ќе бидат разработени во Поглавјето 3 од овој прирачник.

Главните целни групи на кои се однесува оваа Повелба се следниве:

— *Младите луѓе*

Младите луѓе сочинуваат значителен дел од населението. Тие се разнолика група; група која има свои потреби и аспирации кои може подобро да се исполнат ако младите го кажат своето и ако можат да одиграат значајна улога во разрешувањето на прашањата кои се важни за нив.

— *Неформалните групи на млади*

Некои млади уживаат да ги делат своите идеи и да се мешаат со други луѓе, но не сакаат да станат официјални членови на здруженија или дел од некаква структура. Тие може попрво да изберат неформални групи кои не се регистрирани, кои имаат многу флексибилни правила и кои поефикасно ќе ги задоволуваат нивните потреби од здруженијата со хиерархиска или организирана структура. Ваквите неформални групи може да постојат на различен начин, на пример во форма на спонтани мрежи, групи за поддршка, виртуелни заедници и сл.

— *Младинските организации и здруженија*

Членувањето во младинска организација, младински совет или одбор е една од најтрадиционалните форми на младинско учество. Во идеален случај, младите треба да се на лидерски позиции, но со некои младински организации раководат или само возрасни, или преку партнерство на млади и возрасни. Организациите и здруженијата на млади најчесто ги регистрираат локалните или националните власти и можат да функционираат како правни лица. Поради тоа, во некои земји се бара раководната функција да ја носи возрасно лице зашто младите таму може правно да не подлежат на одговорност за работењето на организацијата.

— *Образовните институции*

Училиштата се едни од клучните места каде што младите учат нови работи за светот, каде што го формираат своето мислење и се подготвуваат за следните фази од нивниот живот. Повеќето млади поминуваат голем дел од животот на училиште или на факултет, па така, на овие места не само што треба да се промовира младинското учество, туку треба и да се практикува.

— *Други организации*

Постојат и бројни други организации кои работат на полето на младинското учество а кои не работат директно со младите или чие членство е отворено за разни професионални групи или возрасти. Таквите организации, на пример, водат образовни активности за младинските работници или наставниците, се фокусираат на истражување или лобираат за зајакнување на политики поволни за младите.

— *Локалните власти*

Во европските земји станува сè почеста праксата да се формираат посебни оддели во рамките на локалните власти за решавање на проблемите на младите. Без оглед дали на ова поле ќе работи само едно лице или целиот оддел, нивната цел треба да биде да се охрабри младинското учество во локалниот контекст и да се поддржат разните младински активности и иницијативи. Сепак, не е доволно ревидираната Повелба да ја користат само претставниците кои се директно одговорни за младите. Како што веќе се спомена, младите се засегнати со бројни секторски политики и затоа и други оддели во рамките на локалните управи треба исто така да се вклучат во спроведувањето на Повелбата.

Кога ќе се погледне Повелбата, се стекнува впечаток дека овој документ им е претежно наменет на локалните власти затоа што во голема мера се фокусира на локалните политики и инструменти. Вистина е дека властите имаат многу важна улога во создавањето на вистинските услови за учество на младите на локално ниво, но тие не можат и не треба да го прават тоа без соработка и поддршка на младите и нивните организации. Токму затоа треба да се вклучат сите веќе споменати целни групи, и покрај нивните различни капацитети и улоги, за да се овозможи принципите и препораките од Повелбата успешно да се спроведат во конкретната заедница. Во следните поглавја на прирачникот подетално ќе се разработи како секоја од овие групи може да се вклучи во спроведувањето на Повелбата на локално ниво.

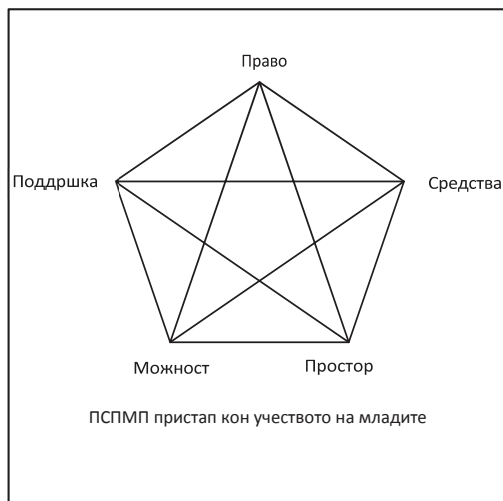
Поглавје 3

Пристапот на Повелбата кон учеството

3.1 Вовед во пристапот на Повелбата кон учеството

Ревидираната Повелба се однесува на разни групи кои се вклучени во промовирањето на младинското учество на локално ниво. Иако значителен дел од овој документ содржи препораки за различни секторски политики, тој содржи многу повеќе од само политичките аспекти на учеството на младите. Тој предлага и пристап кој може да се примени во сите области на вклученост на младите на локално ниво, како на пример кога се водат проекти за учество на младите, градењето на партнерства помеѓу возрасните и младите или основањето на младински организации и групи итн.

Пристапот кој се применува во Повелбата е таканаречениот „ПСМП“ пристап кој се заснова на петте клучни збора споменати во преамбулата на Повелбата: право, средства, простор, можности и поддршка.³⁰ Тој се заснова на принципот дека до значајно учеството на младите може да дојде само ако се создадат вистинските услови и ако сите учесници кои се вклучени во подготвителната работа се должни да се осигурат дека ќе се исполнат овие услови:

Петте клучни збора, право, средства, простор, можност и поддршка ги претставуваат главните фактори кои влијаат на вклученоста на младите на локално ниво (подетално ќе бидат објаснети понатаму во ова поглавје). Секој од нив се фокусира на различна мерка за поддршка, но сите се тесно поврзани и сите мора да се исполнат за да можат младите потполно да учествуваат во активностите или одлуките кои што ги интересираат.

Пристапот ПСМП може да биде корисна алатка за младите, младинските работници или локалните власти затоа што им помага критички да ги погледнат своите проекти или иницијативи и да дознаат дали се создадени вистинските услови за учество на младите луѓе. Понатаму во прирачникот следи подетален опис на рамката на пристапот ПСМП³¹.

30. Овие клучни зборови се спомнати во преамбулата на Повелбата и се донесуваат на тоа како се сфаќа учеството во овој документ: „Учеството и активното граѓанство подразбираат да се има право, средства, простор, можност и, таму каде што е возможно, и поддршка да се учествува и да се влијае на одлуките и да се впушта во дејства и активности за да се придонесе кон градење на подобро општество.“

31. Описот на рамката е адаптиран од материјалите подготвени за обуката за развој и спроведување на партиципативни проекти на локално и регионално ниво кои се одржаа во јуни 2005 год. во Европскиот младински центар во Стразбур.

→ 3.2 Рамка на пристапот ПСПМП

Рамката ПСПМП претставува средство со кое може да се процени до кој степен секој од овие пет фактори кои влијаат на младинското учество е присутен во некој проект, иницијатива, организација или во животот во заедницата.

Право

Младите луѓе имаат имплицитно право да учествуваат и, како што беше спомнато во Поглавјето 1, тоа се третира како човеково право или граѓанско право. Во идеални услови, треба да постои закон на локално и/или регионално ниво според кој младите ќе мора да се консултираат и да имаат право да учествуваат во прашања, активности и одлуки кои влијаат на нив. Но, дури и во оние заедници каде што официјално не постои таков закон, младите сепак имаат право да учествуваат. Со други зборови, не зависи од локалните или регионалните власти да го дадат ваквото право, туку се работи за фундаментално право кое го имаат и треба да си го бараат сите млади луѓе.

Младите треба да се активни во промовирањето на своите права. Во практиката, тоа значи многу повеќе отколку само влијаење на локалните одлуки преку консултации или гласање. Тоа подразбира дека активностите, проектите и организациите треба да ги промовираат правата на младите во сите области од животот, а тоа значи не само граѓанските или политичките, туку исто така и социјалните, економските и културните права.

Размислете

Општо за правата

1. *Какви сè права имаат младите?*
2. *На кои права работи вашата организација/проект, односно кои права ги промовира?*
3. *Како знаете дека овие права се релевантни за младите лица опфатени со вашиот проект?*

Правото на учество

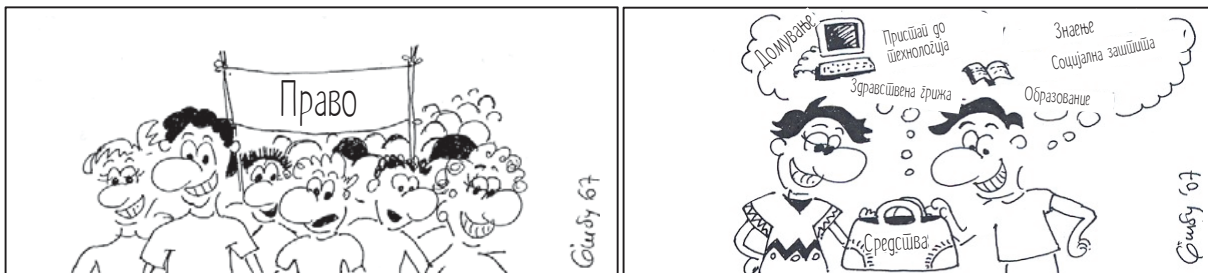
1. *Дали младите имаат право да учествуваат во вашата локална заедница? Од каде знаете дека е така?*
2. *Дали тие ги имаат правата кои се потребни за да се учествува (на пример, правото да го искажат сопственото мислење, правото да бидат чуени итн.)? Кои се овие права поконкретно?*
3. *Како се обидува вашиот проект да ги промовира или опфати правата на младите да учествуваат во прашањата, активностите и одлуките кои влијаат на нивните животи?*

Правата на младите во рамките на вашиот проект, организација или заедница

1. *Каква е улогата на младите во одлучувањето во рамките на вашиот проект, организација или заедница?*
2. *Дали се присутни на сите нивоа на одлучување?*
3. *Дали ја имаат потребната автономија и одговорност да донесуваат одлуки и истите да ги спроведуваат во рамките на проектот?*
4. *Како младите што се вклучени во вашиот проект ги развиваат вештините кои се потребни за делотворно одлучување?*
5. *Како и во која мера е отворен вашиот проект за младите, без дискриминација во однос на нивниот национален, етнички, верски и културен идентитет, социјалниот статус, економските ресурси, полот, сексуалната ориентација, физичките способности итн.?*

Средства

Животот може да биде многу потежок за младите кои немаат доволно ресурси во животот (на пр. финансиски ресурси) и кои живеат во сиромаштија поради невработеност или други тешкотии. Тоа може да значи дека не се задоволени нивните најосновни потреби, како на пр. храна или дом, па поради тоа може да се чувствуваат изолирани или изоставени од општеството. Во таквите околности, сосема е нормално приоритет да биде изнаоѓање на разни начини за да се обезбедат потребните ресурси, па поради тоа младите може да немаат доволно време или мотивација да учествуваат во животот на некоја организација или заедница.

Затоа, со цел да се охрабрат младите да се вклучат, претходно мора да се осигури дека се задоволени основните потреби. Тука спаѓаат и соодветна социјалната заштита, образование, домување, здравствена грижа, превоз, знаење и пристап до технологија.

Размислете

1. Кои се најважните средства кои им се потребни на младите во вашиот локален контекст за да може да се чувствуваат дека целосно учествуваат во вашиот проект, организација или заедница? Како ги идентификувавте овие потреби?
2. На кои прашања врзани за овие средства работи вашиот проект или организација (доколку постојат такви)? На кој начин?
3. Како вашиот проект, организација или заедница работи на прашањата врзани за средствата/ресурсите, пристапот, локацијата или оддалеченоста?
4. Како тие влијаат на можностите на младите на кои им се обраќате за да се вклучат во вашиот проект?
5. Какви практични и релевантни ресурси имате или ви се потребни за да може во вашиот проект да се вклучат разни профили на млади лица (пр. превоз, трошоци, толкувачи итн.)? Како можете да ги набавите овие ресурси кои не ви се достапни?
6. Дали вашиот проект или организација е пристапна за млади со попреченост или млади во неповолна состојба? Каква поддршка е потребна за да им се помогне да се вклучат и како се дава?

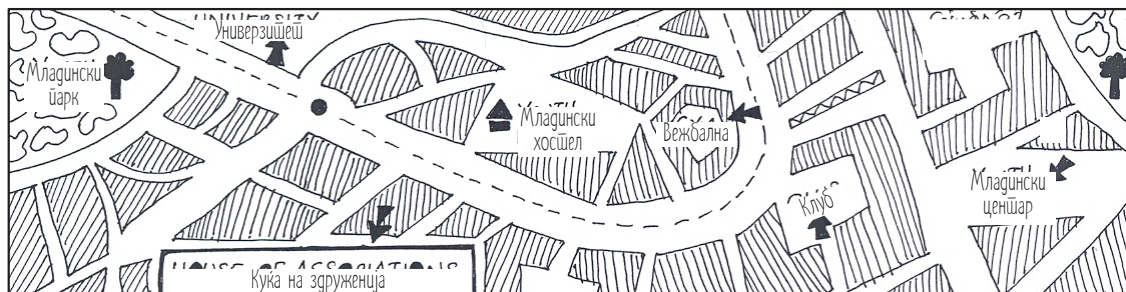
Простор

На младите им е потребен физички простор за да се среќаваат, да поминуваат време заедно или да ги организираат своите активности. Кога се работи за учество во училишни активности или други организирани наставни програми, просториите најчесто се обезбедени (пр. училници, спортски сали или младински клубови). Но, многу е потешко за младите да најдат место каде да се среќаваат ако сакаат да се вклучат во некои неорганизиран иницијативи. Затоа сме сведоци како интернетот сè почесто се користи од страна на младите како простор за размена на гледишта, па дури и организирање на проекти со други истомисленици.

Но овој фактор од пристапот ПСПМП не се однесува само на физичкиот простор, туку уште повеќе се однесува на просторот да учествуваат во институционалната рамка или креирањето на политиките. Тоа всушност значи дека гледиштата, препораките и заклучоците на младите треба да имаат реално влијание на одлуките кои се донесуваат. Многу често, младите се канат да учествуваат во процесите, но тие имаат многу малку можност да влијаат и придонесат кон крајниот резултат. Тоа се нарекува „токенизам“, односно застапеност на младите како пиони.

Размислете

1. Каков простор им е достапен на младите во вашата заедница (физички, виртуелен, институционален)? Дали сметате дека имаат доволно простор?
2. На кој начин младите може да имаат вистинско влијание на крајниот исход на одлуките кои влијаат на нивните животи?
3. Во колкава мера вашиот проект или организација им помага на младите да имаат поголемо влијание на крајниот исход на одлуките кои влијаат на нивните животи?
4. Како вашиот проект или организација ги зајакнува позициите на младите кои се вклучени во проектот да ги искажат своите гледишта, мислења, желби и грижи за начинот на кој се развива заедницата, локалната средина или проектот?
5. Какви практични мерки можете да примените во вашиот локален контекст за да се осигурите дека гледиштата на младите навистина ќе извршат влијание?
6. Прашање за организаторите на проекти: дали просторот во кој ќе се одвива проектот е пристапен, приемчив и отворен за сите? Кој го дизајнирал просторот и врз основа на кои критериуми?

Можност

За да можат активно да учествуваат, младите мора да добијат и можност за тоа. Тоа значи, на пример, дека младите мора да имаат лесен пристап до информации за тоа како да се вклучат, кои сè можности им се достапни и каде може да се најдат. Кога знаат што се случува во поглед на младинското учество во нивната локална заедница, тогаш можат да донесат и информирани одлуки за да се вклучат. Понекогаш се случува младите да не учествуваат, но не поради тоа што немаат интерес, туку затоа што не ги добиваат потребните информации за постојните можности.

Второ, настаните, процесите на одлучување и системите треба да се приемчиви за младите. Не само што треба да има простор за младите во овие процеси и структури, туку и начинот на кој се организирани и на кој функционираат треба да е таков што ќе им овозможи на младите да ги разберат и целосно да придонесат доколку сакаат. Затоа треба да се осигури, на пример, дека младите имаат можност да учествуваат со тоа што имаат доволно време и структури за помош.

Размислете

1. *Какви се можностите за младинско учество во вашиот локален контекст или во вашата организација?*
2. *Како се известуваат младите за овие можности? Дали начинот е ефикасен?*
3. *Како ќе влијае вашиот проект на можноста за младите да учествуваат на локално и/или регионално ниво?*
4. *Како можат младите да се вклучат во вашиот проект? Како дознаваат за тоа? Дали е проектот приемчив за младите?*
5. *На кој начин вашиот проект им дава можност на младите да практикуваат демократија и граѓанство?*
6. *На кој начин вашиот проект им дава на младите можности за едукација?*
7. *Кој вид на млади луѓе можат да учествуваат во вашиот проект? Дали овие млади веќе се наоѓаат на лидерски позиции?*

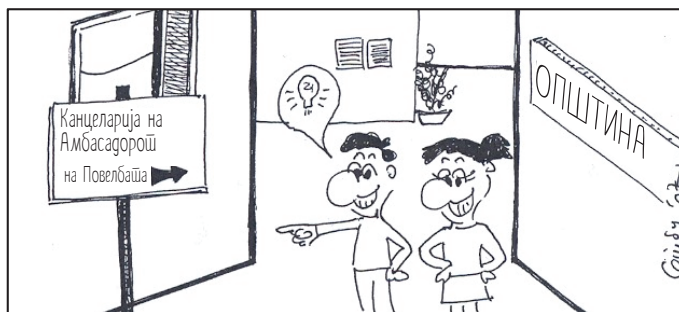
Поддршка

Младите луѓе имаат многу талент и потенцијал да учествуваат, но без потребната поддршка, нивната вклученост не би била толку делотворна колку што навистина може да биде. Тие треба да имаат пристап до разни форми на поддршка. Тука спаѓаат, на пример, финансиската, моралната и институционалната поддршка на повеќе различни нивоа – лично, организациско или на ниво на локалната заедница. Во идеални услови, локалните власти треба да обезбедат соодветна финансиска поддршка за да се покријат издатоците и структурните трошоци, но сепак, во многу заедници, младинските прашања сè уште не се приоритетни во поглед на локалниот финансиски менаџмент.

Младите исто така треба да имаат пристап до морална поддршка и совет. Тоа може да се обезбеди, на пример, преку лице кои во ревидираната Повелба се нарекува гарант³² или преку младински работник или друго стручно лице кое ги има потребното искуство и стручност од областа на партнерствата помеѓу младините и возрасните или работата со млади. Најпосле, институцијата или заедницата како целина треба да го поддржи и признае значењето и придонесот на младинското учество, не само за младите, туку и за јавните власти и воопшто за целото општество.

Размислете

1. На кој начин вашата локална заедница/средина го поддржува учеството на младите?
2. Дали вашиот проект или организација може да ја подобри ситуацијата? Како?
3. Дали учеството на младите претставува дел од културата на вашата заедница или организација? Како можете да го подобрите тоа?
4. На кој начин структурите и политиките на вашата организација или заедница се приемчиви за младите?
5. Каков вид на институционална поддршка имате за вашиот проект? Што значи тоа во практиката? Како се поддржува учеството на младите во проектот?
6. Дали помошта на возрасните е ограничена на индиректно раководење со вашиот проект („поткрепа за младинското лидерство“) или пак возрасните се раководителите на проектот? Какви се последиците од тоа (предностите и ограничувањата) врз вашиот проект?
7. Какви вештини треба да поседуваат младите за активно да учествуваат во вашиот проект?
8. Дали имате компетентен (доброволен или стручен) кадар за поддршка во вашата организација кој ќе го поддржи вклучувањето на младите во вашиот проект? Доколку е така, какви вештини поседуваат?

32. Во Повелбата е објаснето дека гарантот претставува независно лице или група на лица кој/а ќе се осигури дека е обезбедена потребната поддршка за учеството на младите, кој/а ќе делува како посредник помеѓу младите и локалните власти и, доколку е потребно, кој/а ќе ги застапува младите во случај на конфликт. Прочитајте во ревидираната Повелба, точка III.2.68-70.

Веќе се спомена дека сите пет елементи од пристапот ПСПМП мора да се присутни за да може да дојде до значајно учество на младите. Ако, на пример, на младите им се оневозможи пристап до правото, без оглед на тоа колку средства, простор и поддршка ќе се обезбедат, тие сепак нема да можат да се вклучат. Од друга страна пак, ако го имаат правото, но немаат доволно поддршка, тоа значи дека ова право нема да може да се оствари. И покрај тоа што секој од овие фактори на пристапот ПСПМП посебно се анализираше во овој прирачник, сите тие елементи треба да се согледаат како еден меѓусебно поврзан систем кој е урамнотежен и кој добро функционира само ако сите елементи од системот соодветно функционираат.

Поглавје 4

Повелбата во практиката

→ 4.1 Ревидираната Повелба како практична алатка за различните чинители

Во првото поглавје од овој прирачник се дискутираше за различните причини и мотивации зад учеството на младите и се заклучи дека не е возможно да се создаде еден пристап кој би одговорил на потребите на сите и кој би одговарал во сите ситуации и контексти.

Ревидираната Повелба ги наведува политиките и принципите кои се потребни за значенско учество на младите, но воедно се осврнува и на широка палета на прашања кои влијаат на животите на младите на локално и регионално ниво во Европа. Како документ на Советот на Европа, Повелбата има за цел да разработи повеќе различни (географски, економски, социјални, политички и културни) ситуации во Европа и нуди рамка која може да се прилагоди на специфичните потреби и околности на разни заедници и организации, а не детална насока која веднаш ќе може да се примени. Затоа Повелбата не треба да се сфати како статичен документ, туку како динамичен збир на сугестии кои најсоодветно може да се применат во даден контекст.

Трите дела на Повелбата содржат насоки за различните групи кои се заинтересирани за младинското учество за тоа како да се создадат вистинските услови за вклученост на младите. Таквите групи можат да ја користат Повелбата на начин кој им најмногу ќе им одговара и со кој ќе можат да постигнат повеќе различни цели. Тоа практично значи дека ќе се фокусираат на различните области опфатени со Повелбата, но не мора да значи дека ќе се опфати целиот документ во исто време.

Размислете

1. *Кои се потенцијалните групи/чинители во вашиот контекст кои би биле заинтересирани да ја користат Повелбата како алатка за промовирање на младинското учество?*
2. *Зошто тие би се заинтересирале да ја користат Повелбата?*
3. *Доколку постојат, какви се вашите врски со таквите групи или институции?*
4. *Дали се тие свесни дека постои Повелбата? Од каде знаете?*

Постојат многу различни групи на чинители кои работат во локалниот контекст и кои ќе можат да ги користат препораките дадени во Повелбата на нивен начин. Сепак, во овој прирачник фокусот ќе биде на три главни групи кои се одговорни за промовирањето на младинското учество на локални и регионално ниво, а тоа се младите луѓе, младинските организации и локалните власти.

Младите луѓе

Младите луѓе сочинуваат значителен дел од населението во многу локални заедници, а сепак нивната улога и влијание се прилично ограничени кога станува збор за локалните прашања. Повелбата нуди повеќе конкретни идеи за тоа како да се зајакне улогата на младите во локалните процеси на одлучување, па затоа таа е важна алатка за младите да создадат подобри услови за значенски да се вклучат во јавниот живот. Повелбата содржи бројни препораки кои треба да ги следат локалните власти па младите можат да ја користат како уникатна алатка за да лобираат кај властите за да се промовира младинското учество. Младите исто така може да одиграат активна улога во ширењето на Повелбата во својот локален контекст и низ разните институции, како во училиштата, клубовите итн. Потенцијалот на Повелбата може да се искористи само ако релевантните чинители се свесни за нејзиното постоење и ако знаат како најдобро да ја искористат во својата локална заедница.

Позицијата на младите мора да се зајакне за да можат да ја применуваат Повелбата и да ги следат нејзините препораки. Тие можеби го имаат потенцијалот и мотивацијата; сепак, постојат бројни вештини и ставови кои треба да се развијат, но потребно е да се стекне и одредено знаење. Без ваквото зајакнување би било многу тешко, ако не и невозможно, во некои услови младите да се вклучат и да придонесат за животот во нивната заедница.

Организациите

Кога станува збор за организациите, треба да се има на ум дека тие не мора да се регистрирани или официјални здруженија, туку може да се и неформализирани групи, ad hoc мрежи итн. Некои организации кои работат на промовирањето на младинското учество дозволуваат младите да станат нивни членови, но кај одредени членството е резервирано само за возрасните.³³ Сепак, сите тие може да имаат клучна улога во создавањето на можности и вистинска средина за младите да се вклучат и притоа можат да ја користат Повелбата на различни начини. Тие понекогаш претставуваат канал за комуникација помеѓу младите и локалните власти, па можат Повелбата да ја искористат како алатка за лобирање за да се осигурат дека овие власти ќе ги земат предвид интересите и потребите на младите. Овој метод може да биде многу делотворен, особено на локално ниво, каде што властите се во тесен контакт со граѓаните и локалните мрежи.

Организациите можат исто така практично да ги спроведат и принципите од Повелбата во својата секојдневна работа, што значи да бидат поотворени да формираат партнерства со младите и да ги земаат предвид нивните мислења. Тоа не значи дека младите треба да станат раководители или членови на одбори (иако и тоа е можно), туку дека треба да се формираат партнерства во кои улогите, задачите и одговорностите ќе ги договараат, усвојуваат и прифаќаат сите страни.

Локалните власти

Поради креирањето на локалните политики, управувањето со локалните ресурси и изнаоѓањето начини да се подобри квалитетот на животот на членовите на заедницата, локалните власти имаат клучна и единствена улога во создавањето на условите кои им се потребни на младите за да учествуваат. Локалните власти се исто така „најблиску до младите“, па затоа имаат одговорност да обезбедат пристап до активно граѓанство и локално демократско учество. Освен тоа, тие го познаваат локалниот контекст и имаат пристап до локалните мрежи кои можат да го поддржат вклучувањето на младите на разни начини.

Повелбата предлага рамка за да им се пристапи локално на младинските прашања. Таа може да се сфати и како алатка за да се изготват или подобрат локалните младински политики кои ќе ја поддржат вклученоста на младите во донесувањето на одлуки и развивањето на разни норми и практики кои влијаат на младите во заедницата. Затоа, релевантните мерки кои се предложени во Повелбата треба да се спроведат до што е можно повисок степен (во зависност од околностите, достапните ресурси, претходното искуство итн.). Локалните власти треба да се заложат да го поддржат учеството на младите и тоа не само во процесите на управување на локално ниво, туку исто така и во социјалната средина – во училиштата, клубовите, организациите итн. Затоа, мерките кои се промовираат во Повелбата се однесуваат на обете димензии на младинското учество, затоа што се меѓусебно поврзани и еднакво важни за доброто на целата заедница.

33. На пример, истражувачки агенции, експертски и специјалистички мрежи, образовни институции, центри за рехабилитација итн.

Како можат различните чинители да ја користат Повелбата? - Преглед

Оваа листа претставува збир на идеи кои може да ги инспирираат разните чинители да делуваат и да почнат да ја користат Повелбата во својата секојдневна работа. Оваа листа не е целосна – секој треба да ги избере оние активности кои најмногу одговараат на нивните локални потреби и ситуации.

	Ако сте младинец	Ако сте претставник на организација	Ако сте претставник на локалните власти
Зошто да ја користите Повелбата?	<ul style="list-style-type: none"> — За да ја подобрите состојбата на младите во вашата заедница — За да ги задоволите потребите на младите — За да ги запознаете своите права — За да добиете пристап до ресурси — За да направите да се чуе и земе предвид гласот на младите — За да влијаете на животот во вашата локална заедница — За да изнајдете начини за конструктивна соработка со локалните власти — За да развиете интеракција помеѓу различните чинители за да ги постигнете вашите цели — За да ги искористите вашите вештини и таленти за доброто на другите — За да придонесете за животот во вашата заедница — За да се стекнете со нови вештини — За да се стекнете со корисно искуство — За да научите како функционира локалната демократија 	<ul style="list-style-type: none"> — За да ја подобрите состојбата на младите во вашата заедница — За да ги задоволите потребите на младите — За поефикасно да ги застапувате интересите на младите — За да ги зајакнете младите да можат да учествуваат — За да создадете нови начини за да учествуваат младите — За да создадете поповолна работна средина — За да ги исполните мисијата и целите на организацијата — За да остварите корист од соработката со локалните власти — За да развиете интеракција помеѓу различните чинители и да ги постигнете вашите цели — За да се стекнете со вредно искуство 	<ul style="list-style-type: none"> — За да ја подобрите состојбата на младите во вашата заедница — За да ги запознаете и задоволите потребите на младите — За да ја препознаете и вреднувате улогата на младите — За да донесете подобри и поинформирани одлуки — За да бидете порепрезентативни — За да создадете простор за младите да придонесат за општото добро — За да создадете простор за младите да практикуваат демократија — За да изнајдете други начини на интеракција со младите и младинските организации — За да остварите корист од соработката со младите и со организациите — За да развиете локални младински политики — За да ја подобрите вашата слика во јавноста

<p>Како можете да ја користите Повелбата</p>	<ul style="list-style-type: none"> — За да ги дознаете сферите во кои може да учествувате на локално ниво — За да ги формулирате потребите на младите во вашата локална заедница, користејќи ја Повелбата како основа — За да ги информирате локалните чинители за постоењето на Повелбата и нејзината содржина — За да ја промовирате едноставната верзија на Повелбата во училиштата, клубовите и младинските групи — За да лобирате кај националните претставници на Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа да ја шират Повелбата и соодветните добри практики — За да лобирате кај младинските организации и локалните власти да ги спроведат препораките од Повелбата — За да лобирате кај локалните власти за прашања од областа на политиките — Да ја користите Повелбата како „пасош“ за да го осигурите своето учество во проекти и иницијативи — Да спроведете истражување за локалната ситуација — За да иницирате и спроведете проекти за младинско учество врз основа на пристапот ПСПМП 	<ul style="list-style-type: none"> — За да ги формулирате потребите на младите во вашата локална заедница, користејќи ја Повелбата како основа — За да ги информирате локалните чинители за постоењето на Повелбата и нејзината содржина — За да лобирате кај локалните власти да ги спроведат препораките од Повелбата — За да ги развиете позициите за локаните прашања — За да влијаете на локалните младински политики — За да ја проширите Повелбата и добрите практики од Повелбата меѓу заинтересираните страни — За да изградите партнерства со истомисленички организации за да ги постигнете своите цели — За да лобирате кај националните претставници на Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа — За да ги вклучите принципите кои се промовираат во Повелбата во вашата мисија, цели, приоритети и политики — За да ги вклучите младите во процесите на одлучување — За да иницирате и спроведете проекти за младинско учество врз основа на пристапот ПСПМП — Да ја користите Повелбата како инструмент за обука за младинско учество 	<ul style="list-style-type: none"> — За да спроведете соодветно истражување за состојбата на младите во локалниот контекст со цел соодветно да процените кои се главните предизвици кои треба да се надминат — За да развиете услуги кои повеќе ќе одговараат на потребите на младите — За да ги спроведете мерките предложени во Повелбата — За да ја користите Повелбата како репер кога ќе развивате меѓусекторска локална младинска политика — За да ги вклучите принципите кои се промовираат во Повелбата во различни области на работењето — За да ги вклучите младите во донесувањето на одлуки кои влијаат на нивните животи (на пр. преку системот на заедничко раководење, т.е. ко-менаџирање) — За да ги поддржите разните форми на младинско учество — За да создадете консултативни тела за прашањата кои директно се однесуваат на младите — За да изградите локални системи и структури за учество — За да го следите степенот на учество на локално ниво
---	--	--	---

<p>Кои се вашите предности и силни страни?</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Припаѓање во локалната заедница — Составен дел од локалното население — Многу добро познавање на локалната ситуација — Мотивираност да се подобри ситуацијата на младите — Отвореност за соработка и учење — Волја за експериментирање — Поседување на таленти и потенцијали кои треба да се искористат за доброто на заедницата 	<ul style="list-style-type: none"> — Поседување на искуство со подготвителна работа — Канал за учество на младите — Составен дел од локалниот контекст — Многу добро познавање на локалната ситуација — Понекогаш улога на врска помеѓу младите и локалните власти — Дел од локалните мрежи — Поседување на пристап до ресурси — Поседување на информации за тоа каде да се најдат дополнителни ресурси 	<ul style="list-style-type: none"> — Блиски односи со младите — Познавање на локалната ситуација (политичката, економската, социјалната итн.) — Познавање на локални мрежи и иницијативи и учествување во нив — Поседување на пристап до ресурси — Поседување на информации за тоа каде да се најдат дополнителни ресурси — Поседување на моќ и легитимност за воспоставување на локалните правила — Поседување на моќ за донесување одлуки со кои се влијае на локалната ситуација
---	--	---	--

<p>Што ви е потребно за да можете максимално ефикасно да ја искористите Повелбата?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Да знаете дека постои Повелбата и каков е нејзиниот правен статус – Да стекнете знаење, вештини и компетенции кои ви се потребни за учество на локално ниво – Да ги развиете потребните вештини и компетенции за работа со други возрастни групи – Да стекнете вештини за делотворно лобирање и застапништво – Да стекнете знаење за механизмите на локалната демократија – Да ги разберете процесите на локалното одлучување и сферите на одговорност на разните чинители – Да знаете како да ја користите Повелбата – Да добиете обука за тоа како да ја спроведете Повелбата – Да добиете морална и практична поддршка од разни чинители – Да имате позитивен став кон работењето со возрастни и со локалните власти – Да развиете стратегии за пристап до други ресурси – Да имате самодоверба 	<ul style="list-style-type: none"> – Да знаете дека постои Повелбата и каков е нејзиниот правен статус – Да идентификувате и развиете нови начини на работа и функционирање кои се поповолни за младите – Да имате воспоставено релевантни долгорочни политики – Да имате позитивен став кон локалните власти – Да ги развиете потребните вештини и компетенции за олеснување на учеството на локално ниво – Да ги развиете потребните вештини и компетенции за работа со млади – Да ги развиете потребните вештини и компетенции за работа со локалните власти – Да добиете обука за тоа како да ја спроведете Повелбата – Да најдете примери како е користена Повелбата во други заедници или региони – Да развиете стратегии за пристап до други ресурси 	<ul style="list-style-type: none"> – Да знаете дека постои Повелбата и каков е нејзиниот правен статус – Да имате политичка волја за долгорочна посветеност на младинските прашања – Да бидете свесни за важноста на младинското учество – Да имате позитивен став кон младите и нивните способности – Да идентификувате нови начини на работа и функционирање кои се поповолни за младите – Да ги развиете потребните вештини и компетенции за работа со млади – Да добиете обука за тоа како да ја спроведете Повелбата – Да најдете примери како е користена Повелбата во други заедници или региони – Да сте подготвени заеднички да донесувате одлуки во некои области – Да имате разни ресурси на располагање – Да имате воспоставено долгорочни политики – Да ја прифатите работата на младинското учество како предизвик
---	---	---	--

За да може делотворно да се користи Повелбата, сите групи и чинители треба да поседуваат одредени вештини, знаења, способности и соодветен став, за што веќе беа дадени примери погоре. Сепак, тоа се само примери и имаат за цел да им помогнат на групите и на чинителите да идентификуваат кои вештини треба да ги совладаат за да можат да ги користат препораките од Повелбата колку што е можно подобро.

Размислете

1. *Кои се придобивките кои би сакале да ги добиете во вашата заедница или организација како резултат на спроведувањето на Повелбата?*
2. *Кои активности или идеи од претходната табела треба да се преземат во вашата локална средина?*

→ 4.2 Како да се користи Повелбата во практиката?

а. Модел во шест чекори

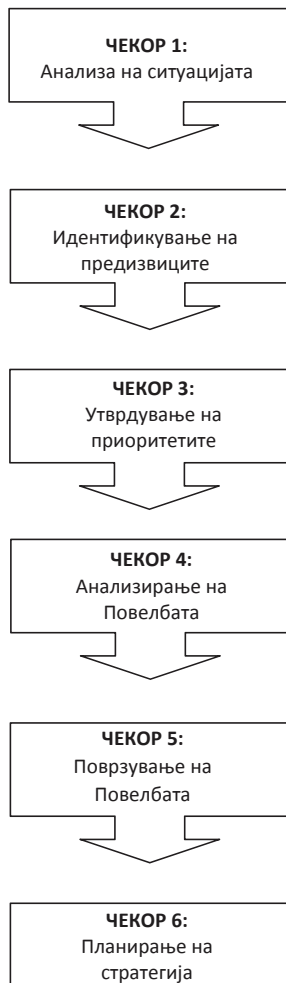
Повелбата е динамична алатка и може да се искористи на многу начини во разни средини. Не постои еден универзален модел кој би функционираше во секој град, регион или земја во Европа. Затоа, локалните власти, организациите и младите кои се заинтересирани за младинско учество на локално ниво треба да идентификуваат на кои сè начини може да се користи Повелбата во нивниот контекст, во зависност од нивните потреби, ситуации, ресурси итн.

Сепак, постои модел кој би можел да помогне со давање на општи насоки за тоа како да се идентификуваат практичните мерки кои се потребни за да се спроведат препораките од ревидираната Повелба во локалната заедница. Моделот е состои од шест чекори и, во идеални услови, треба да го користат локалните власти, организациите и младите кои заедно работат за да се зголеми младинското учество.

Овој процес во шест чекори е опишан подолу и може да се иницира во секоја заедница во Европа, но потребно е да се извршат соодветните подготовки во поглед на:

- Идентификувањето на групите или чинителите кои ќе треба да учествуваат;
- Разјаснување на намерите и мотивацијата на чинителите;
- Информациите за тоа што, каде, како и со кого ќе се одвива процесот;
- Разбирањето на важноста на младинското учество, неговата корист и ограничувања;
- Развивањето на потребните вештини, односно вештините потребни за да се изврши социјална анализа, планирање, комуникација и донесување на одлуки итн.;
- Основање на партнерства во кои секој точно ќе ја знае својата улога и точно ќе знае како да придонесе за процесот;
- Обезбедување на потребните ресурси, како време, простории за средби и, по можност, финансии (пр. за надомест на патни трошоци).

Чекор 1 – Каква е состојбата со младите луѓе во вашиот регион/ град/село/област?

Локалните чинители се многу добро запознаени со состојбата во нивната заедница и средина и ги знаат факторите кои влијаат на вклученоста на младите. Но, со оглед на тоа дека секој учесник ја гледа состојбата од своја гледна точка, потребно е да се седне заедно и да се разменат гледиштата и мислењата за тоа што навистина се случува во некој град или село. Перцепциите за реалноста честопати може многу да се разликуваат, па затоа во оваа фаза потребно е многу време и посебни алатки (пр. методи и техники кои се користат за социјалната анализа), па дури и надворешна експертиза, за да можат сите учесници подобро да ги сфатат гледиштата на другите пред да се премине на следната фаза. Ситуациската анализа може да се направи преку набљудување и анализа на искуството, но понекогаш може да е потребно да се побара од некое надворешно тело или лице, кое не е секојдневно вклучено во локалните прашања, да спроведе некакво истражување.

Чекор 2 – Кои се можностите, предизвиците и пречките со кои се соочуваат младите?

Анализата на состојбата на младите во локалната средина е потребна за да се идентификуваат најзначајните проблеми со кои тие се соочуваат. Тие може директно да се однесуваат на учеството на младите (пр. многу ограничени можности за учество во културните активности, недостаток на ресурси и сл.), или пак разни фактори за кои се чини дека немаат директна поврзаност со учеството, како на пример скратување на буџетот во локалната средина.

Чекор 3 – Кои треба да се приоритетите?

Општо земено, младите се соочуваат со многу предизвици и проблеми и не е можно да се справат со сите нив во исто време. Затоа, краткорочно гледано, локалните чинители треба да одлучат кои се приоритетните области, т.е. оние области кои треба најпрвин да се опфатат, особено ако се ограничени ресурсите. Тоа само по себе може да биде тежок процес, затоа што различните чинители може да имаат различни гледишта за тоа што прво треба да се направи и зошто. Од таа причина, анализата на ситуацијата мора да се сфати многу сериозно, што пак ќе го олесни процесот на утврдување на приоритетите.

Чекор 4 – Што предлага Повелбата?

Штом се утврдат приоритетните области, потоа може да се консултира Повелбата за да се најдат соодветните мерки и практики за надминување на конкретните проблеми. Овие препораки може да се најдат во разни делови од Повелбата, па затоа не е важно само да се анализираат релевантните делови за секторските политики, туку исто така и препораките кои се однесуваат на инструментите и институционалното учество.

Чекор 5 – Како се поврзува Повелбата со приоритетите?

Во оваа фаза, чинителите треба да идентификуваат на кој начин Повелбата ги разработува приоритетните области од Чекор 3. Иако Повелбата разработува широка палета на области кои се однесуваат на вклученоста на младите, сепак постои можност дека приоритетните проблеми утврдени во Чекор 3 нема да се разработени, или ќе се само делумно разработени. Во тој случај, чинителите се охрабруваат да побараат други алатки кои може да се достапни преку разни организации или институции кои се активни на регионално, национално или меѓународно ниво.

Размислете

1. Кои од предизвиците со кои се соочуваат младите треба најпрвин да се надминат?
2. Зошто?
3. Какви мерки предлага Повелбата во поглед на наведените предизвици?
4. Кои од принципите кои ги промовира Повелбата треба да се почитуваат при спроведувањето на релевантните препораки?

Сугестија: овие прашања најпрвин треба да ги одговорат различните чинители, а потоа одговорите треба да се споредат и продискутираат. На тој начин, полесно ќе може да се согледаат и сфатат сличностите и разликите во перцепциите, сфаќањата и мислењата.

Забелешка

Во оваа фаза, важно е да се спомене дека постои и друг пристап: најпрвин да се запознаете со Повелбата, а потоа да решите кои области од Повелбата се најрелевантни за вас. Тоа ќе доведе до промена во редоследот на чекорите: Чекор 1 – запознавање со Повелбата и нејзината содржина; Чекор 2 – анализа на локалната ситуација во однос на различните области на учество опфатени со Повелбата; Чекор 3 – идентификување на најважните предизвици; Чекор 4 – утврдување на приоритетите; Чекор 5 – поврзување на приоритетите со специфичните препораки и мерки предложени во Повелбата.

Чекор 6 – Планирање на следните чекори со помош на Повелбата

Ова е последната фаза од моделот во шест чекори, но воедно претставува и прв чекор од процесот на спроведување на Повелбата за да се надмине локалната состојба. Откако ќе се најдат конкретните препораки од Повелбата, чинителите треба да продискутираат како може да се спроведат овие мерки во нивниот локален контекст и точно да испланираат што треба да се направи, каде, како, од страна на кој и со кои ресурси. Повелбата остава доволно простор за локалните чинители да решат како може да се воспостават практиките или како да се постигнат целите за да може да се изнајдат најсоодветните решенија за секоја заедница или регион.

б. Пристапот ПСПМП

Оваа Повелба може да се користи не само на ниво на локалните политики или донесување на одлуки, туку исто така и во институциите или организациите и во рамките на младинските проекти, затоа што промовира вредности и принципи кои го зајакнуваат значенското младинско учество. Пристапот ПСПМП претставува алатка со која може да се процени дали се создадени вистинските услови за младинско учество и веќе го разработивме во Поглавје 3 од овој прирачник. Овој пристап нуди рамка која може да помогне да се открие дали младите имаат право, средства, простор, можности и поддршка во заедниците, организациите или проектите, или, со други зборови, дали ги имаат елементите кои се потребни за нивно значајно учество.

в. Партиципативен пристап кон планирањето на младинските проекти

Повелбата исто може практично да се користи и преку следење на принципите од областа на раководењето на проекти кои се промовираат во Повелбата. Во Поглавјето 5 од овој прирачник следи подетален опис како може да се организираат и спроведат младински проекти за да се овозможи што е можно позначајно учество.

Поглавје 5

Проекти за младинско учество

5.1. Раководење на проекти за младинско учество

Една од клучните области на младинското учество е областа на младинските проекти³⁴ кои се организирани за младите, со младите и од страна на младите. Во локален контекст, честопати тоа е вистинската можност за некое младо лице да се вклучи во активност која е полезна не само за него/неа лично, туку и за некоја поширока група или заедница. Затоа, младинските проекти може да бидат многу важен чекор за младите да искушат како може да функционира учеството во реалноста.

Размислете

1. Дали сте вклучени во младински проект? Во кое својство?
2. Дали вашиот проект е организиран ЗА младите?
3. Дали вашиот проект е организиран СО младите?
4. Дали вашиот проект е организиран ОД страна на младите?
5. Кои се последиците по вашиот проект поради ова „ЗА/СО/ОД младите“?

Партиципативни проекти

Димензиите на младинското учество во младинските проекти

Младинските проекти се одличен начин да се зајакне учеството на младите на разни нивоа, особено на локално ниво. Дијаграмот покажува како вклученоста на младите може директно да се поврзе со целите на проектот, но исто така може да биде стратегија или методологија која намерно се избира за да се постигнат придружните или крајните цели на проектот. Во идеален случај, обеите димензии треба да се присутни за проектот навистина да биде партиципативен.

34. За дефиницијата на поимот „проект“ прочитајте во: „Пакет на алатки за раководење на проекти“ (“Project management T-kit”), Совет на Европа и Европска Комисија, ноември 2000 год., стр.27-29, достапно на: www.training-youth.net/INTEGRATION/TY/Publications/tkits/tkit3/tkit3.pdf.

Младинското учество како придружна или крајна цел

Општо гледано, младинските проекти опфаќаат повеќе различни прашања или предизвици кои честопати се директно или индиректно поврзани со учеството и имаат за цел да постигнат состојба во која младите ќе имаат поголемо влијание врз одлуките кои влијаат на нивните животи. Проектите може да се фокусираат, на пример, на зајакнување на учеството на младите (со развивање на вештини или свест, или преку понудување на некои информации, алатки и сл.), на отстранување на пречките за младинското учество, на градењето на партиципативни структури и инфраструктура, или на формирање партнерства помеѓу младите и возрасните итн. Сепак, останува прашањето во колкава мера проектите кои се фокусираат само на хобијата на младите (како на пр. на компјутерските игри или колекционерството на разни предмети) може да се сфатат како значајно младинско учество.

Младинското учество како проектна методологија

Во „Пакетот на алатки за раководење на проекти“ на Советот на Европа објаснето е дека проектната методологија претставува социјален, образовен и организациски процес преку кој кохерентно ќе се исполнуваат целите; тоа е начинот на кој ќе се надоврзуваат различните активности за да се постигнат целите.³⁵ Методологијата може да се опише како пристап кој го води процесот на организирање и раководење на проект. Избирањето на партиципативен пристап за некоја активност може да има повеќе важни влијанија на тоа зошто, како, со кого и за кого се води проектот. Практично, тоа значи дека учесниците имаат вистинско влијание врз сите елементи од проектот и дека одговорноста и моќта да се одлучува за различни аспекти се споделува со или целосно се пренесува на младите.

Размислете

1. На кој начин младинското учество е присутно како цел во вашиот проект?
2. На кој начин е присутно младинското учество како методологија во вашиот проект?
3. Дали проектите што се фокусираат исклучиво на хобијата на младите (како на пр. играње компјутерски игри или колекционерството на разни предмети) може да се сфатат како проекти со кои се промовира значајно младинско учество? Што мислите?

Вредностите во партиципативните проекти

Партиципативните младински проекти се проекти кои повлекуваат одредени вредности. Организаторот на проектот и сите засегнати чинители треба да се свесни што сакаат и треба да се погрижат да се постигне значајно младинско учество. Овие се вредностите кои треба да се присутни во партиципативните проекти:

- Заемна почит: да се прифаќа дека другите (како млади, така и возрасни) имаат право на различни мислења и гледишта;
- Разбирање на културниот диверзитет: изнаоѓање на конструктивни начини за справување со разликите кои произлегуваат од разноликите потекла;
- Промовирање на ставови за борба против расизмот, екстремните идеологии и ксенофобијата, за да можат младите да придонесат за градење на потолерантни и помирни општества;
- Соработка: разните чинители кои се заинтересирани за младинското учество треба да работат заедно за да ги постигнат заедничките цели и да си пружат заемна поддршка;
- Одговорност: сите чинители треба да преземат одговорност за соработката и постигнатите резултати;
- Независност на младите: младите треба да имаат автономија во рамките на проектот;

- Вклученост на групите кои се соочуваат со поголеми тешкотии за да учествуваат во јавниот живот поради нивното потекло, попреченост или други пречки.;
- Родова еднаквост: пристапот до учество треба да биде еднаков за мажите и жените;
- Признавање на улогата на неформалното образование како алатка која ќе им помогне на младите да учествуваат;
- Пристап заснован на човековите права;
- Недискриминачки пристап.

Партиципативен пристап кон раководењето на проекти

Раководењето на проекти едноставно може да се објасни како целосен процес на иницирање, планирање, спроведување, евалуирање и затворање на еден проект. Кога организаторот на проектот ќе избере методологија која се заснова на принципите на значајното учество, тоа подразбира дека младите се вклучени во различни аспекти на раководење на проектот; дека тие имаат моќ да влијаат на одлуките и процесите и дека им е дадена можност да ги искажат своите гледишта и мислења. Младите може да се вклучат во раководењето со проектот во различни улоги и својства, во зависност од тоа како се договориле обете страни.

Размислете

1. *Кои вредности се застапени во вашиот проект?*
2. *Кој ги одредил?*
3. *Како овие вредности ги препознаваат учесниците во проектот и јавноста однадвор?*
4. *Дали може да наведете други вредности кои не се наведени тука, а вам ви се важни?*

→ 5.2 Чекор по чекор: планирање и раководење на младински проекти

Постојат повеќе различни модели кои го илустрираат или структурираат процесот на подготовка, водење и евалуација на проектот. Лицето или тимот кој го води проектот има одговорност да го избере најсоодветниот модел за даден контекст земајќи ги предвид расположливите ресурси. Во последните години, во младинската работа многу често се користи моделот предложен во „Пакетот алатки за раководење со проекти“.³⁶ Затоа овој модел ќе се користи и тука како појдовна точка за натамошна рефлексивност.

Задача:

1. *Запознајте се со „Пакетот алатки за раководење со проекти“. Особено обрнете внимание на Поглавјето 3 под наслов „Проект: чекор по чекор“.*
2. *Размислете за проект на кој би сакале да работите.*

36. Ibid., p. 43.

Чекор 1 – Запознавање со локалната заедница и ситуација

Младинските проекти се одвиваат во специфична заедница и имаат за цел да создадат многу конкретна и видлива општествена промена. Затоа, пред да започне еден проект, потребно е да се дознае повеќе за ситуацијата и главните предизвици за младите во оваа заедница. Познавањето на потенцијалните можности и грижи на локалното население во дадена заедница ќе биде од голема корист при проценувањето на потребите на младите кои живеат таму, но и потребите на целата заедница.

Размислете (во поглед на Чекор 1)

1. *Каква е состојбата на младите во вашиот локален контекст (процент од населението, потекло, финансиска ситуација, школување, рекреација и сл.)?*
2. *Какви младински политики постојат и се спроведуваат во вашата заедница?*
3. *Какви се можностите за младите да учествуваат во животот во заедницата?*
4. *Кои младински проекти или иницијативи во моментот се одвиваат во вашата заедница? Кој ги води?*
5. *Во какви односи сте со младите во вашата заедница (дали сте лидер, социјален работник, лице одговорно за младински прашања при локалните власти итн.)?*

Чекор 2.а – Анализа на потребите

Младинските проекти може да се организираат од повеќе причини, но овие причини треба во голема мера да се однесуваат на потребите на младите и општо на потребите на локалната заедница. Не е доволно само да сакате да организирате нешто! Ако проектот треба да донесе значителни промени, тој треба да ги третира конкретните проблеми или недостатоци кои се јавуваат на локално ниво, а задачата на раководителот на проектот е да ги идентификува овие предизвици и да реши кои од нив треба да се опфатат со проектот. Затоа, со цел да се препознаат локалните потреби, потребно е да се изврши „анализа на потребите“ која ќе „ги вклучува социјалните, политичките и економските услови кои постојат во областа на проектот и кои го прават проектот потребен.“³⁷ Иако организаторите на проекти честопати го потценуваат, па дури и го забораваат овој чекор, тој е всушност еден од најважните чекори во целиот процес на подготовка на проектот затоа што укажува која треба да биде целта на проектот. Постојат бројни методи и техники кои помагаат да се идентификуваат локалните потреби. Примери за нив се опсервациите, интервјуата, анкетите, фокус групите, анализите на сценарио и уште многу други, а организаторот на проектот има задача да го избере најсоодветниот метод во зависност од видот на информации кои се потребни и достапните ресурси и експертиза. Во случајот на локалните младински проекти, кај кои ресурсите најчесто се ограничени, организаторите на проектите најчесто ги користат наједноставните методи за да ги анализираат локалните потреби и, во многу случаи, тие се повеќе од доволни ако во процесот се вклучени неколку страни.

37. Ibid., p. 46.

Размислете (во поглед на Чекор 2.а)

1. *Кои се главните предизвици со кои се соочуваат младите во вашата заедница, особено од областа на учеството во јавниот живот? Што е тоа што ги причинува?*
2. *Како знаете за нив? Кој е вашиот извор на информации?*
3. *Што е досега направено за да се зајакне учеството на младите на локално ниво? Какви се резултатите?*
4. *Што друго сакаат да направат младите за да го засилат своето учество во локалниот живот?*
5. *Колку е заинтересирана локалната заедница да го поддржи тоа?*
6. *Кои се промените што вашиот проект треба да ги донесе за овие млади луѓе?*
7. *Зошто е вашиот проект важен за младите и за целата заедница?*

Чекор 2.б – Институционална анализа

Младинските проекти најчесто ги подготвуваат и ги водат групи, организации или институции кои, на еден или на друг начин, се поврзани со младинската работа. Иако проектите треба да се однесуваат на локалните потреби и треба да придонесат кон социјални промени, тие треба да бидат соодветни и за засегнатата институција и нејзините вредности и приоритети. Водењето на проект во рамките на некоја институција може да донесе многу придобивки, како на пр. користење на постојното искуство, просториите, инфраструктурата или други ресурси, но исто така може да создаде и многу тешкотии. Затоа, пред да се почне со некој проект, важно е да се постават повеќе прашања кои би можеле да помогнат да се сфати колку се совпаѓаат проектот и институцијата. Тоа се нарекува „институционална анализа“.

Размислете (во поглед на Чекор 2.б)

1. *Каква е врска помеѓу младите и институцијата која го води проектот?*
2. *Дали младинското учество претставува важна вредност за оваа институција? Од каде знаете дали е така?*
3. *Како можат да се вклучат младите во работата на институцијата (не само во рамките на предложениот проект, туку и во други полиња)?*
4. *Каква би била улогата на институцијата во проектот?*
5. *Какви придобивки и ризици носи овој проект за институцијата?*

Чекор 2.в – Лична мотивација

Кога се организира некој младински проект, присутни се многу различни мотивации. Веќе се спомена дека најважната мотивација треба да се однесува на некоја локална потреба или потреба на младите, но мотивацијата на поединците кои работат на проектот исто така игра многу важна улога затоа што организаторите на проектот имаат огромно влијание на различните аспекти на проектот.

Размислете (во поглед на Чекор 2.в)

1. Зошто ви е важно младинското учество?
2. Зошто вие лично сте заинтересирани за организирање на овој проект? Што мислите дека ќе добиете?
3. Дали вашата мотивација за преземањето на овој проект е во согласност со мотивацијата на вашата институција?
4. Какво е вашето искуство и стручност од областа на младинското учество?

Чекор 3 – Дефинирање на целите

Претходните чекори даваат објаснување за ситуацијата во локалната заедница и зошто некој проект е важен во даден контекст. Следниот чекор е да се дефинира намената на проектот и што се очекува да се постигне, особено кога се размислува долгорочно. Целите најчесто се состојат од идеална ситуација во која проектот ќе постигне апсолутно сè што се очекувало и реално дојде до планираната општествена промена. Целите многу често се од општа природа, па на крајот на проектот многу е тешко, па дури и невозможно да се измери во колкава мера се постигнати. Но, и покрај тоа, тие даваат насока во текот на целиот проект. Некои раководители на проекти велат дека добриот опис на проектните цели е всушност еден вид на кратко резиме на проектот затоа што ги нагласува најважните аспекти на проектот. Крајните целите претставуваат елемент од проектот кој не може да се смени – ако тие се сменат, тоа значи дека се создал нов проект. Но, сепак, може да се сменат придружните цели или специфичните методи кои се применети.

Размислете (во поглед на Чекор 3)

1. Што планира вашиот проект да смени на полето на учеството на младите во вашата локална заедница?
2. Кој треба да се вклучи во проектот (кои чинители)?
3. Кој ќе има корист од проектот и на кој начин?
4. Колкав е географскиот опфат на проектот?
5. Изборно: како ќе го направите тоа? (ова прашање не се однесува на активностите или методите, туку на методологијата.)

Чекор 4 – Формулирање на придружните цели

Главните цели на проектот се прилично општи и не е секогаш можно да се измери во колкава мера се исполнети, па затоа потребно е да се формулираат поконкретни, придружни цели. Овие цели ќе им покажат на организаторите на проектот и на чинителите што треба да направат за да ја постигнат саканата социјална промена. Придружните цели треба да се колку што е можно поконкретни, за да им биде јасно на сите вклучени страни кои дејства треба да се преземат и да може лесно да се провери дали некое дејство е преземено или не. Постојат разни начини за дефинирање на придружните цели, а еден од овие начини е методот „СМАРТ“. Целите се „СМАРТ“ ако се:

- Специфични/Конкретни: тие прецизно наведуваат што се планира да се направи или постигне;
- Мерливи: може да се провери дали се исполнети и во колкава мера;
- Остварливи: проектот не се обидува да направи премногу;
- Реални: може да се постигнат во дадениот контекст и со постојните ресурси;
- Временски ограничени: може да се наведе до кога ќе се исполнат.

Размислете (во поглед на Чекор 4)

1. *Што точно ќе се направи за да се исполнат потребите на младите кои се целна група на овој проект?*
2. *Колку се реални овие цели?*
3. *Како и кога може да проверите дали се случиле планираните дејства?*
4. *Како ќе придонесат овие дејства за постигнување на крајната цел на проектот?*
5. *Како ќе ги зајакнете младите да имаат активна улога во вашиот проект?*

Чекор 5 – Избор на методологија

Веќе беше објаснето што претставува методологијата на проектот и колку таа е важна кога се организира проект за учество на младите. Сепак, „методологија“ и „методи“ се поими кои не треба да се мешаат затоа што методите се конкретни алатки или начини како да се направат работите (на пример вид на активности или вежби). Кога се планира методологијата за партиципативни проекти, многу е важно да се осигури дека:

- Младите го чувствуваат проектот како свој;
- Младите разбираат што е проектот и што сака да постигне;
- Младите можат да влијаат на разни елементи од проектот;
- Младите имаат задолженија во рамките на проектот;
- Младите треба да исполнат значителни задачи;
- Младите имаат простор да ги искажат своите мислења и гледишта за проектот;
- Младите имаат можност да ги стекнат вештините кои им се потребни за да учествуваат во проектот;
- Младите се третираат како партнери во проектот, а не како предмети или жртви;
- Видовите активности кои се спроведуваат во рамките на проектот се соодветни за младите.

Размислете (во поглед на Чекор 5)

1. *Како би ја опишале методологијата на вашиот проект?*
2. *Во колкава мера оваа методологија создава простор за значајно учество на младите?*
3. *Какво е вашето искуство со примената на методологија која се фокусира на учеството на младите?*
4. *Дали треба да стекнете одредени вештини или компетенции за да работите поефикасно со ваква методологија? Кои се тие вештини и компетенции?*
5. *Каде може да ја добиете потребната поддршка за да ги стекнете овие вештини и компетенции?*

Чекор 6 – Изработка на план на активности

Ова е моментот во процесот на подготовка на проектот кога може да се направи план на сите активности кои ќе се одвиваат во рамките на проектот. Во оваа фаза, корисно е да се подготви список на задачи кои треба да се исполнат за секоја активност, за на сите чинители да им е јасно колку работа има. Ова може да помогне да се направи реална проценка на потребното време (и други ресурси, како на пример финансии). Местото на активностите во проектот понекогаш се споредува со санта мраз затоа што само овој дел од проектот е видлив за очите на јавноста. Сепак, целиот процес на подготовка на проектот е многу поширок и опфаќа многу задачи и чекори кои може да се видливи само за оние странки кои се директно инволвирани.

Проектна санта мраз

Размислете (во поглед на Чекор 6)

1. Каков е текот на активностите во вашиот проект?
2. Кога точно се одвиваат активностите? Каде и со кого се одвиваат?
Дали се е испланирано на начин што обезбедува значајно учество на младите?
3. Кој треба да биде одговорен за спроведување на конкретните активности?
4. На кој начин активностите се меѓусебно поврзани?
5. Како секоја од активностите се поврзува со целите на целиот проект?
6. Дали сите цели се поврзани со активности во проектот?
7. Дали вашиот план е достиген и реален? Зошто мислите така?

Чекор 7 – Спроведување на активностите

Откако ќе се направи планирањето, време е да се почне со работа и да се напредува со цел да се постигнат саканите резултати. Кога се зборува за „спроведување на активности“, не се мисли само раководење со проектот, туку и исполнување на разните задачи кои се потребни за да се подготват и завршат активностите. Овие задачи опфаќаат:

- Да се раководи со лицата кои се вклучени и да се осигури дека нивните таленти и силни страни се користат ефикасно;
- Да се поттикнат младите да преземат задолженија и задачи во рамките на проектот;
- Да се раководи со другите достапни ресурси (финансии, инфраструктура, знаење, време итн.);
- Секојдневно да се носат одлуки кои се однесуваат на разни аспекти на проектот;
- Да се осигури дека сè се одвива по планот;
- Редовно да се евалуираат разните аспекти на проектот;
- Да се осигури добра соработка со и меѓу младите;
- Да се прилагоди проектот на новите околности, доколку е потребно;
- Да се справува со неочекувани настани и фактори кои не може да ги контролира раководителот на проектот.

Размислете (во поглед на Чекор 7)

1. Кој ќе биде одговорен за спроведувањето на севкупниот проект?
2. Кои се улогите на разните чинители (на пример, вклучените млади луѓе)? Дали тие јасно знаат каква е нивната улога и што се очекува од нив?
3. Дали чинителите имаат доволно компетенции и вештини за да го спроведат проектот? Каква поддршка ќе им биде потребна и како можат да ја добијат оваа поддршка?
4. Кои ресурси се потребни за да се спроведе вашиот проект?
5. Каде ќе ги добиете овие ресурси?

Чекор 8 – Евалуација

Пред да се затвори проектот, потребно е да се изврши евалуација за да може да се дознае во колкава мера се постигнати целите и како функционира процесот, за да може да се дадат препораки за слични идни иницијативи. Евалуацијата честопати се смета за нешто негативно – список на работи кои не успеале. Затоа важно е сè да се испланира внимателно, за да може да се направи добра проценка на квалитетот која ќе ги истакне достигнувањата на проектот, но и неговите слабости. Младите треба да се активни учесници во евалуацијата, а тоа може да се постигне со примената на партиципативен пристап при евалуирањето на проекти.

Партиципативната евалуација треба да се заснова на следниве принципи:

- Процесот на евалуација обезбедува простор за младите да преземат одговорност за значајни задачи;
- Младите јасно знаат каква е нивната улога во евалуацијата;
- Младите се свесни што претставува евалуацијата;
- Евалуацијата се планира заедно со младите;
- Младите мора да ја добијат потребната поддршка за да можат да одиграат значајна улога во процесот на евалуација;
- Гледиштата и мислењата на младите ја имаат истата вредност како оние на возрасните;
- Евалуацијата е корисна за младите;
- Евалуацијата се фокусира на сегашноста, минатото и иднината на проектот.

Размислете (во поглед на Чекор 8)

1. Која е намената на евалуацијата за вашиот проект?
2. Кои аспекти и димензии од проектот планирате да ги евалуирате?
3. Како ќе го постигнете тоа? Дали планирате да користите некои конкретни евалуациски техники и методи? Кои и зошто токму тие?
4. Во која мера учествуваа младите во планирањето на евалуацијата?
5. Која е улогата на младите во процесот на евалуација? Дали оваа улога е договорена со нив и тие ја прифаќаат?
6. Какви се потребите на младите во однос на компетенциите за евалуација и како ќе ги исполните овие потреби?
7. Каква е вашата стручност и искуство со водењето на партиципативна евалуација?

Чекор 9 – Продолжување

Младинските проекти имаат цел да постигнат позитивна промена во локалниот контекст, па кога успешно ќе се заврши проектот, локалната заедница и/или младите ќе можат јасно да видат развој или промена во животот во заедницата. Во идеален случај, тоа ќе значи дека резултатите од проектот ќе се одржливи на долг рок.

Размислете (во поглед на Чекор 9)

1. *Како ќе се осигурите дека резултатите од вашиот проект ќе бидат долгорочни?*
2. *Кој треба да се вклучи во ова продолжување и како ќе се осигурите дека ќе дојде до таа вклученост?*
3. *Каква ќе биде улогата на младите во обезбедувањето на континуитет на постигнувањата на проектот?*

→ 5.3 Критериуми за квалитет за партиципативни проекти

Не постои готов рецепт кој ќе даде инструкции, чекор по чекор, како да се организира совршен партиципативен проект, затоа што состојбата многу се разликува во различни делови од Европа, па дури и во една држава. Сепак, таков рецепт може да се изготви од страна на, но и за некои конкретни заедници, групи или организации, за да одговара токму на тие ситуации и да ги опфаќа нивните најважни потреби. Создавањето на таков рецепт практично значи да се реши колку и како треба да се употреби секоја од состојките, за да може да се подготви саканото јадење. Во случајот на партиципативните проекти, „критериумите за квалитет“ ја играат улогата на состојките и тие може да се мешаат за да се добијат различни комбинации. Подолу е дадена листа на критериуми кои можат да помогнат и да го водат организаторот на проектот во процесот на создавање на целосно партиципативен проект. Оваа листа не е исцрпна и, се разбира, може да се дополни и со други критериуми.

Потребно е да се реши во колкава мера овие критериуми ги исполнува проектот – при што 0 значи дека критериумот воопшто не е исполнет, а 5 означува дека критериумот е целосно исполнет. Потоа, ако е потребно, може да се испланира како овие критериуми ќе можат да се исполнат во уште поголема мера. Оваа вежба има за цел да помогне при проценувањето на постојните проекти и да послужи како алатка за само-евалуација.

Критериуми кои се однесуваат на намената на проектот	Оцена (0-5)	Оправданост на оцената
Проектот има за цел да ги исполни потребите на младите		
Крајните и придружните цели на проектот се договараат и усвојуваат заедно со младите		
Младите се свесни за можните придобивки од учествувањето во проектот		

Критериуми кои се однесуваат на проектниот дизајн	Оцена (0-5)	Оправданост на оцената
Младите разбираат за што е проектот		
Информациите за проектот се лесно достапни за младите кои би можеле да се заинтересираат да се вклучат		
Постои инфраструктурата која е потребна за да се поддржи учеството на младите		
Активностите се одвиваат на локација која е пристапна за младите		
Активностите се одвиваат во време кое им одговара на младите (на пример, не за време на часовите во училиште)		
Проектните процедури и политики се разбирливи за младите		
Документите кои се однесуваат на проектот се разбирливи за младите		
Трошоците за учество во проектот се надоместуваат		
Проектниот дизајн е флексибилен		

Критериуми кои се однесуваат на различните фази од проектот	Оцена (0-5)	Оправданост на оцената
Младите се вклучени во иницирањето на проектот		
Младите се вклучени во подготовката на проектот		
Младите се вклучени во ширењето на информации за проектот		
Младите се вклучени во спроведувањето на проектот		
Младите се вклучени во евалуацијата на проектот		
Младите се вклучени во продолжувањето на проектот		

Критериуми кои се однесуваат на пристапноста на проектот	Оцена (0-5)	Оправданост на оцената
Проектот е достапен за сите млади, без оглед на нивниот пол, социјален статус, ресурси итн.		
Проектот е отворен за младите кои не се членови на никакви формални младински структури		
Проектот нуди еднакви можности за учество на мажите и жените		

Критериуми кои се однесуваат на моќта за одлучување	Оцена (0-5)	Оправданост на оцената
Младите знаат што се очекува од нив		
Младите се свесни за задолженијата што ги имаат		
Улогите и задачите во проектот заеднички ги договараат и прифаќаат младите и возрасните		
Младите го знаат идентитетот и улогите на чинителите кои се вклучени во проектот		
Младите знаат како функционира процесот на одлучување во проектот		
Младите се присутни на разни одлучувачки нивоа во проектот		
Младите редовно се информираат за напредокот, успехите, предизвиците и поважните збиднувања во проектот		
Гледиштата и мислењата на младите имаат иста вредност како оние на возрасните		
Младите треба да исполнат важни задачи и улоги		
Младите се самостојни при исполнувањето на задачите		
Придонесот на младите се признава и вреднува		
Младите имаат моќ да одлучуваат во проектот		

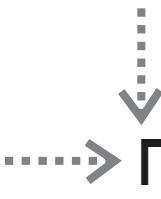
Критериуми кои се однесуваат на поддршката	Оцена (0-5)	Оправданост на оцената
Институцијата која го води проектот целосно ја поддржува вклученоста на младите		
Достапен е ментор или гарант во случај да им е потребен на младите		
Обезбедена е специјална поддршка за младите лица кои се во неповолна состојба или за ранливите млади лица		
Младите добиваат поддршка да ги развиваат вештините за раководење со проекти		
Младите ја добиваат поддршката која им е потребна за нивно вклучување во одлучувањето		
Младите имаат шанса да учат од своите грешки		
Младите се свесни какви вештини и компетенции треба да стекнат за да можат целосно да учествуваат во проектот		

Време за размислување

1. Кои од горенаведените критериуми треба да се исполнат за да можеме да зборуваме за „партиципативен проект“?
2. За кои од овие критериуми сметате дека се „пожелни“ (наспроти „неопходни“) за еден партиципативен проект?

Поглавје 6

Соработка на локално ниво

→ 6.1 Подготовка за соработка

Соработката помеѓу локалните власти, младите и младинските организации претставува неопходен чекор за градење на силни и демократски заедници. Искуството покажува дека таквата соработка може да биде предизвик, но постојат и многу примери за конструктивни начини на кои соработувале разни чинители од локалната сцена за да постигнат заеднички цели.

Различните странки бараат соработка кога имаат слични интереси и кога ги гледаат придобивките од работењето заедно, па затоа неопходно е да се открие кои се заедничките сфери на интереси помеѓу локалните власти и младите или нивните организации. Во идеални услови, сите партнери отворено и чесно ќе ги искажат своите потреби и цели за да може да се утврди основата за натамошна соработка. Ако се идентификувани контрадикторни цели, тогаш тие треба да се разгледаат што е можно побргу зашто во спротивно соработката може да биде попречена, па дури и блокирана во некоја подоцнежна фаза. Може да се применат разни методи за да се откријат интересите на секоја од страните. Во некои заедници се практикува да се договараат состаноци за време на кои за овие прашања се дискутира со потенцијалните партнери, во други пак се ангажира експерт чија должност е да ги идентификува овие интереси врз основа на спроведено истражување. Тоа може да биде анализа на приоритетите и политиките на заедниците и организациите, земајќи предвид разни извештаи и други политички документи, како и анализа на активностите и проектите.

Еве некои примери за интересите на младите за соработка со други чинители:

- Подобрување на состојбата на младите во заедницата;
- Придонесување кон подобрувањето на општата ситуација во локалната заедница;
- Застапување на интересите на младите во процесот на одлучување;
- Влијаење на локалните одлуки и политики;
- Искажување на своите мислења;
- Добивање пристап до ресурси;
- Стекнување нови можности во животот;
- Остварувањето на нови контакти;
- Добивање пристап до мрежи;
- Користење на својот потенцијал, таленти и вештини;
- Корисно искористување на времето;
- Стекнување на нови искуства.

Ова, пак, се примери за интересите на младинските организации за соработка со други чинители:

- Подобрување на состојбата на младите во заедницата;
- Придонесување кон подобрувањето на општата состојба во локалната заедница;
- Застапување на интересите на младите во процесот на одлучување;
- Влијање на локалните одлуки и политики;
- Градење добри односи со странките кои имаат моќ за одлучување;
- Станување препознатливи во локалниот контекст;
- Создавање добар впечаток за организацијата во локален контекст;
- Рекламирање на своите активности;
- Добивање пристап до ресурси;
- Добивање пристап до услуги;
- Споделување на искуството за доброто на другите;
- Исполнување на целите на организацијата;
- Создавање на рамки и структури за учество на локално ниво;
- Едуцирање, споделување на искуство и подготвување на младите за понатаму во животот;
- Стекнување ново искуство.

Следат примери за интересите на локалните власти за соработка со други чинители:

- Придонесување кон подобрувањето на општата ситуација во локалната заедница;
- Попрецизно идентификување на потребите на младите;
- Обезбедување на подобри услуги за младите;
- Подобрување на состојбата на младите во локалниот контекст;
- Спречување на социјални проблеми;
- Спроведување на своите планови и политички приоритети;
- Развивање чувство на одговорност за одлуките помеѓу оние на кои најмногу им влијаат;
- Добивање повратни информации за предлози и идеи;
- Подготвување на младите за идните должности (на пример, во поглед на раководењето со заедницата);
- Станување препознатливи во локалниот контекст;
- Оставање добар впечаток за локалните власти во заедницата;
- Политички причини (реизбор?).

Откако ќе се договорот заедничките интереси, странките можат да почнат да бараат потенцијални области за соработка. На пример, во ревидираната Повелба се споменуваат следниве области: невработеност на младите, образование, здравство, родова еднаквост, одржлив развој итн. Во неа исто така се содржани и конкретни примери за иницијативи или дејства кои може заеднички да се преземат од страна на разни чинители на локалната сцена.

Соработката може да се одвива во разни области, но и на разни нивоа. Во некои заедници, партнерствата се создаваат за да се разрешат одредени локални проблеми (на пример, ограничен пристап до култура), или за да се спроведат посебни политики (како локалната политика за борба против алкохол и зависност од дрога). Во други заедници, пак, соработката се воспоставува на ниво на одлучување, па младите и младинските организации се покануваат да учествуваат во управните состаноци за време на кои се влијае на политиките или се донесуваат одлуки кои влијаат на нив. Последното ниво за воспоставување на соработка е резултат на преговори за да може да се исполнат потребите и интересите на сите засегнати страни. На крајот, иако соработката помеѓу локалните чинители може да биде во различна форма, главната цел останува иста – силните партнерства придонесуваат кон градење на подобар живот во заедницата.

Размислете

1. *Кои интереси би ве мотивирале да започнете соработка со другата страна? (ако претставувате некоја младинска организација, тоа би било соработка со локалните власти, и обратно);*
2. *Што би можело да биде пример за спротивставени интереси на локалните власти и младинските интереси? Дали некогаш сте биле во ситуација во која се јавиле спротивставени интереси? Како се разреши ситуацијата?*
3. *Кои области на соработка од Повелбата се најрелевантни за вашата локална заедница? Зошто?*
4. *(Навратете се на првиот дел од Повелбата кој се однесува на секторските политики).*

На крајот на ова поглавје дадени се детали за посебните форми на соработка помеѓу локалните власти и младинските организации и младите.

→ **6.2 Соработка од областа на одлучувањето – консултативен модел**

Консултацијата претставува еден од механизмите кои може делотворно да се употребат за да се вклучат младите во процесот на одлучување на локално ниво. Постојат разни дефиниции за тоа што значи консултација, во зависност од формата, целите кои треба да ги постигне, распределбата на власт меѓу разните страни итн. Консултацијата со младите може да се објасни како начин да се добијат нивните гледишта и мислења, или да се добијат повратни информации за дејствата или предлозите кои влијаат на нив. Значенската консултација е двонасочен процес и тој се одвива само ако сè уште може да се влијае на крајниот исход или она што ќе се случи.

Консултацијата се смета за процес во кој моќта и крајниот збор го имаат возрасните. Тоа значи дека иако младите имаат можност да придонесат и да ги искажат своите гледишта, возрасните се тие што на крајот ја имаат моќта да решат дали и во колкава мера ќе се искористат овие придонеси.

Практичарите и истражувачите моментално водат дебата за придобивките и ограничувањата на консултациите. Се поставува прашање дали тоа е соодветен начин да се вклучат младите во процесот на одлучување во јавната сфера и се сугерира дека постои сериозен ризик дека во некои контексти ќе дојде до „токенистички“ пристап кон консултациите.

Во табелата е даден преглед на аргументите за и против консултациите со младите:³⁸

Во прилог на консултациите	Против консултациите
Младите имаат право да се чујат и да влијаат на одлуките кои за нив се важни	Младите треба да научат што е одговорност пред да им се дадат права
Веќе споменатото право да бидат чуени може да ги заштити младите, зашто возрасните не секогаш зборуваат во најдобар интерес на младите	Возрасните знаат што им треба на младите и треба да го користат своето право да зборуваат во име на младите
Сите институции чијашто работа има влијание на животите на младите треба да води дијалог со овие млади луѓе	Интересите на младите ги застапуваат младинските организации кои работат со младите, па нема потреба од директен контакт
Немањето можност за младите да ги претстават своите гледишта укажува на немање почит и непризнавање на младите и нивната способности	Да побарате од младите да го искажат своето мислење за сериозни прашања значи дека ги принудувате младите да играат возрасни пред да се за тоа подготвени
Младите имаат слобода да решат дали сакаат или не да го искористат своето право да се чуе нивниот глас	Младите не сакаат да бидат консултирани
Консултирањето на младите ќе доведе до подобри одлуки зашто младите може значајно да придонесат ако им се дозволи	На младите им недостига зрелост, знаење и вештини за да дадат значаен придонес, особено во поглед на одлучувањето на ниво на јавни политики
Постојните структури за одлучување треба да се прилагодат за да се внесат консултациите со младите	Не е возможно да се внесат консултации со млади во рамките на постојните структури за донесување одлуки
Искажувањето на идеите и можноста да се биде чуен е дел од образованието на секој граѓанин и ги зајакнува заложбите за демократија	Давањето можност на младите да проговорат и да се чујат може да ја наруши нивната почит кон јавните власти
Можноста да се искажат и да се чујат ќе ги охрабри младите да бидат активни граѓани во иднина	Младите не се заинтересирани за политика и јавни политики
Поверојатно е дека младите ќе ги почитуваат и следат одлуките ако и тие се вклучени во нивното донесување	Нема доволно достапни ресурси
	Не постојат структури и упатства за да се поддржат консултациите

Дури и да се разликуваат гледиштата за вредноста на консултациите, сепак во многу институции консултациите се сметаат за корисен начин да се внесат мислењата на младите во процесите на одлучување, но и за алатка со која се овозможува социјална вклученост (кога се консултираат социјално исклучените млади).

Размислете

1. Дали некогаш сте учествувале во консултација? Во каков контекст?
2. Што мислите, дали младите треба да се консултираат во сферата на јавното донесување одлуки? Зошто?
3. Дали се согласувате со изјавата: „ Да побарате од младите да го искажат своето мислење за сериозни прашања значи дека ги принудувате младите да изигруваат возрасни пред да се за тоа подготвени? “ Зошто? Образложете го вашето мислење.

Во идеален случај, процесот на консултација треба да се заснова на следниве принципи:

– *Возрасните ја разбираат важноста и придобивките од консултирањето со младите*

Консултациите треба да ги иницираат и водат оние кои веруваат во вредноста на овој вид на соработка и кои се свесни за придобивките и ограничувањата на овој процес. Во спротивно, целиот процес може да доведе до „токенистичка“ т.е. симболична иницијатива.

– *Младите треба да се оспособат да дадат свој придонес*

Младите имаат многу потенцијал и талент, но може да им недостига потребното знаење или вештини за да можат да дадат значаен придонес. Затоа, возрасните имаат одговорност да се осигурат дека младите лица ќе зајакнат и ќе бидат способни да ги стекнат овие знаења и вештини.

– *Младите се вклучени во подготовките и водењето на консултациите*

Младите се способни да преземат одговорност и да придонесат кон целиот процес на организирање на консултации. Како резултат на тоа, тие честопати се чувствуваат дека одлуките кои произлегуваат се нивно дело и можат да се стекнат со вредно искуство во разните аспекти на локалната демократија.

– *Консултациите имаат јасна намена која им е позната на учесниците*

Младите треба да знаат зошто се одвиваат консултациите и што ќе се случи како резултат на нивното водење, односно во колкава мера овие резултати ќе влијаат на крајната одлука. Тоа ќе им помогне да создадат реални очекувања за тоа што може да се постигне.

– *Младите се информирани за тоа како функционира целиот процес на консултации*

Консултативните процеси може да се конструираат на разни начини, а младите треба да знаат во која фаза е дадениот консултативен процес и што треба понатаму да се случи.

– *Младите треба да се консултираат што е можно порано во процесот на одлучување*

Целта на консултациите треба да биде да се чуе гласот на младите во поглед на предлозите и одлуките кои влијаат на нивните животи, за да може да се прилагодат предлозите на нивните потреби и гледишта. Ако процесот на консултација се изведе во текот на крајните фази на процесот на одлучување, останува малку простор за младите да влијаат на крајната форма на предлогот.

– *Треба да се избераат вистинските методологии*

Методологијата за консултации треба да одговара на возраста, потеклото, степенот на образование на засегнатите лица и сл. Оттука, можеби би било добро да се вклучат олеснувачи кои имаат искуство во работата со младите за да може да се осигури дека сè ќе се презентира на начин кој ќе биде разбирлив за младите и ќе ги мотивира да работат.

– *Препораките на младите сериозно се земаат предвид*

Консултациите не треба да се организираат ако резултатите останат само на хартија. Резултатите треба да се анализираат и дискутираат за да се најде најдобриот начин да се искористат. Консултацијата со локалните млади лица може да донесе вредни идеи и повратни информации кои организаторот на консултациите треба да ги искористи. Во некои земји, на консултациите присуствува повисок претставник на локалните власти, за да се осигури дека резултатите ќе се пренесат на највисоко ниво. Практичарите кои работат на ова поле укажуваат дека на младите им се потребни опипливи докази дека нивните мислења се земаат предвид, па затоа важно е да се спроведе барем дел од предлозите.³⁹ На тој начин ќе се осигури и дека младите и понатаму ќе се вклучуваат во слични иницијативи.

– *Одвоено е доволно време за консултации*

Консултацијата е процес кој одзема време. Потребни се многу подготовки и доволно време за да можат луѓето да го искажат своето мислење. Затоа треба многу внимателно да се испланира кога ќе се одвива процесот за да може да се соберат значителни придонеси. Доколку на младите им треба повеќе време за да ги развијат своите идеи, потребно е да се создадат можности за натамошни консултации.

– *Консултациите се одвиваат во време кое им одговара на младите и на место кое им е пристапно*

Времето и локацијата на консултациите играат важна улога за вклучувањето на младите. Доколку до местото тешко се пристапува, тогаш треба да се обезбеди превоз или треба да се покријат патните трошоци. Во некои случаи може да се искористи повеќе од една просторија за консултации за да може уште повеќе млади да добијат шанса да кажат што имаат.

– *Консултациите се одвиваат во средина која ќе ги поттикне младите да придонесат*

Иако прашањето кое ќе им се претстави на младите може да е од огромна важност, сепак, клучно е да се создадат услови во кои младите ќе се чувствуваат удобно и безбедно за да ги споделат своите идеи. За да го олеснат овој процес, некои организации се обидуваат да одржуваат консултации во неформална средина.

– *Младите се информираат за резултатите од консултациите*

Дури и да помине некое време по консултациите, младите имаат право да се информираат за исходот и начинот на кој влијаел нивниот придонес (особено за тоа како се сменети предлозите или одлуките, или зошто не се, што исто така може да се случи).

– *Мислењата и гледиштата на младите се почитуваат и ценат*

Младите сакаат да придонесат и да ги споделат своите гледишта, но исто така треба да знаат дека овој придонес е важен за локалната заедница. Не е доволно само да се каже дека се ценат мислењата на младите. Тоа треба да се покаже преку снимање/регистрање на информациите добиени од нив за да може прецизно да се пренесат на другите страни, но и за да се избегнат патронизирачки коментари, како: „Што знаат младите за реалниот живот?“ итн.

– *Придонесот на младите се препознава и признава*

Признавањето на придонесот на младите претставува начин да им се каже „благодарам“ на младите и да се мотивираат и понатаму да се вклучуваат во идни иницијативи. За таа цел може да се применат повеќе методи, на пример:

- Статии или известувања во локалните или регионалните медиуми (локални весници, радио итн.);
- Доделување на сертификати;
- Давање лични референци;
- Испраќање писма за благодарност;
- Покривање на трошоците за консултациите;
- Обезбедување храна;
- Давање на мали сувенири;
- Покани за социјални настани;
- Покани за учество во органите за одлучување и консултации на локално ниво;
- Џепарлак (иако овој метод се смета за контроверзен).

39. McAuley, K. and Brattman, M., op. cit., p. 11.

Размислете

1. *Кои принципи на консултациите се, по ваше мислење, најважни? Зошто?*
2. *Што би можело да го направи процесот на консултации да биде попривлечен за младите?*
3. *Што мислите за тоа да се наградат младите кои учествуваат во процесот со џепарлак?*
4. *Дали би додале некои други принципи на списокот?*

Консултациите може да се организираат на разни начини. Директните консултации вклучуваат директен контакт со младите кои живеат во некоја заедница или регион и може да се во форма на:

- Одржување на консултативни состаноци или настани на кои младите ќе можат да научат повеќе за прашањето или предлогот и каде можат да ги искажат своите гледишта;
- Одржување на консултативни настани со недоволно застапените млади;
- Одржување на консултативни настани во училишната средина;
- Поканување на размена на мислења преку електронска пошта, писма, известувања и сл.;
- Поканување на размена на мислења преку создавање на уметност: цртеж, скулптура, поема итн.;
- Индивидуални или групни интервјуа;
- Прашалници, анкети за пополнување;
- Референдуми, сондажи;
- Телефонски анкети;
- Системи за коментари и/или поплаки;
- Форум на соседи. Форумот може да биде група од географски дефинирана област која редовно ќе се среќава за да дискутира или анализира прашања, планови и предлози. Членството може да е постојано или отворено.

Сепак, во некои случаи може повеќе да одговараат индиректните консултации, дали поради немањето доволно достапни ресурси или затоа што групата е преголема и тешко може да се опфатат сите. Тоа може да се постигне преку:

- Консултирање на групи на претставници. Во идеален случај, младите сами ќе одлучат кој ќе ги застапува за одредена консултација. Сепак, во реалноста, ова честопати тешко може да се постигне и затоа минималниот услов за работењето во таква група треба да биде претставникот да доаѓа од младото локално население. Овие групи на претставници се формираат само за целите на консултацијата;
- Младински панели. Се работи за панели на млади кои во широко ја претставуваат таа заедница. Најчесто тие се поголеми групи чии членови редовно се состануваат (често тоа е двапати годишно) и ги споделуваат своите погледи и идеи за прашањата кои влијаат на животот на младите во заедницата;
- Консултации со постоечки групи на претставници. Младите ги избираат своите претставници во разни совети и одбори. Се претпоставува дека овие тела се репрезентативни за младото локално население, па затоа од нив се бара да ги искажат своите погледи и придонеси во име на сите млади во заедницата;
- Создавање на фокус групи. Овие групи се особено делотворни кога се достапни малку информации за дадената тема. Информациите се собираат за време на групна интеракција која ја олеснува модератор кој води еден вид групно интервју;⁴⁰
- Консултирање на експерти. Овие експерти се млади лица кои се стручни во одредени полиња. Понекогаш тие се консултираат кога имаат добар увид во темата на консултациите затоа што и самите претставуваат млади лица;
- Порота на младите.⁴¹ Поротата се состои од 6 до 20 млади лица кои се свикуваат заедно да пресудат за некое важно прашање или предлог. Исто како во вистинските судници, тие можат да повикуваат сведоци, да сослушуваат сведочења итн.

Размислете

1. *Кои се придобивките и ограничувањата на директните и индиректните консултации?*
2. *Дајте примери на потенцијални теми и прашања кои се релевантни за локалната заедница која вие ја претставувате, а кои би можело да се упатат до младите во форма на директна консултација?*
3. *Дајте примери на потенцијални теми и прашања кои се релевантни за локалната заедница која вие ја претставувате, а кои би можело да се упатат до младите во форма на индиректна консултација?*

Разните облици на консултации на локално ниво овозможуваат ваквиот метод на соработка со младите да може да се користи во различни контексти и ситуации. Консултацијата не мора да е сложена иницијатива (освен ако не е со многу широк и сложен опсег), па понекогаш едноставните, но добро организирани консултативни средби може да доведат до многу добри резултати.

→ **6.3 Соработка од областа на донесувањето одлуки – модел на комисији**

Во ревидираната Повелба е наведено дека „Ефективното учество на младите во локалните и регионалните работи ... бара постојани репрезентативни структури како младински совети, младински парламенти или младински форуми.“⁴² Улогата на ваквата структура може да варира меѓу заедниците или регионите, но секогаш треба да е форум на кој младите слободно ќе можат да ги искажат своите мислења, грижи и предлози кои се однесуваат на политиките или дејствата на локалните власти од областа на младинската работа. Младинскиот совет или парламент треба да биде простор каде што ќе може да се создаде значенски дијалог и партнерство помеѓу младите и локалните власти, за да можат сите вклучени страни да ги видат конкретните придобивки од ваквата соработка.

Младите не се единствените кои имаат корист од постоењето на младински совет или парламент. Благодарение на овие структури, локалните власти можат да обезбедат вистинска застапеност на целата заедница (бидејќи младите сочинуваат значителен дел од населението) и можат да донесат одлуки кои се порелевантни за потребите на жителите. Младите исто така даваат дополнителна перспектива во разгледувањето на локалните прашања и преку нивната вклученост во локалниот процес.

Структурите кои ги претставуваат младите на локално или регионално ниво може да бидат во различни форми или на различни нивоа, во зависност од контекстот; на пример, може да се нарекуваат „младински совети“, „младински форуми“, „младински парламенти“, „младински одбори“ и сл. За потребите на овој прирачник, ваквите структури ќе се нарекуваат „комисии“, а терминот ќе се користи со следново значење: „постојани структури на младинско учество на локално ниво, кои ги застапуваат мислењата и гледиштата на младите луѓе кои живеат во овие заедници или региони. Комисиските тела особено ќе ги претставуваат гледиштата на младите за политиките и иницијативите на разни органи за одлучување, во случаи кога политиките влијаат на животот на младите кои живеат во заедницата“.

40. За повеќе информации за фокус групите, прочитајте: *Young voices. Guidelines on HOW to involve children and young people in your work*, The National Children’s Office, Ирска, 2005 год..

41. За повеќе информации за граѓанските пороти прочитајте: *People & participation. How to put citizens at the heart of decision-making*, Involve, 2005 год.

42. Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот, Конгрес на локалните и регионалните власти на Советот на Европа, мај 2003 год., III.1.59.

Членовите на младинските комисији може да се именуваат или да се избераат и тие може да застапуваат организации, политички партии или пак да бидат независни. Идеално, составот на ваквите комисији треба да го отслика социолошкиот состав на локалната заедница, за да имаат можност да се застапени и помалку привилегираните групи.

Кога се формира локална комисија, локалните власти и младите или младинските организации треба заедно да размислат за следниве прашања:

Намената на комисијата

- Зошто е потребна таква комисија во локалната заедница?
- Кого точно треба таа да го претставува?
- Кој е заинтересиран за нејзиното формирање? Зошто? Со која мотивација?
- Каква треба да е улогата на комисијата?
- Што треба да биде нејзина сфера на интерес?
- Кои треба да се нејзините права и задолженија?
- Каков треба да биде нејзиниот однос со локалните власти?
- Каква моќ на одлучување има комисијата?
- Како локалните власти ќе гледаат на придонесот на комисијата?

Состав на комисијата

- Колку члена треба да брои комисијата? Зошто?
- Како може да се постигне еднаква родова, географска и друг вид на застапеност?
- Како може да се допре до групите кои најчесто не се доволно застапени во телата за донесување на одлуки (пр. претставниците на лицата со попреченост, малцинствата итн.)?
- Дали треба да се воведат некаков систем на квоти (на пример, врз основа на возраста, полот, етничкото потекло итн.)?

Профил на членовите

- Кој може да стане член? Кои треба да се критериумите за членство?
- Колку години треба да имаат?
- Кои вештини и компетенции им се потребни за да имаат комисијска одговорност?

Избор на членови

- Како треба да се избераат членовите на комисијата? Како треба тоа да функционира во практиката? Дали е изводливо?
- Дали треба да има формално номинирање? Од страна на кого?
- Кој треба да се вклучи во регрутирањето?
- Каде може да се најдат потенцијални кандидати?
- Како може да се мотивираат потенцијалните кандидати да станат кандидат за комисијата?

Мандат на членовите

- Какви задолженија треба да имаат членовите на комисијата?
- Кои треба да се нивните права и привилегии?
- Колку долго би траел нивниот мандат? Дали нивниот мандат може да се обнови?
- Дали се потребни дисциплински мерки?

Зајакнување на членовите

- Какво знаење и вештини треба да поседуваат или да стекнат членовите на комисиите?
- Како можат да го постигнат тоа?
- Каква поддршка ќе им биде потребна на членовите на комисиите за да ги исполнат своите задолженија?
- Кој може да им обезбеди таква поддршка?

Структура на комисијата

- Кои треба да се функциите и улогите во рамките на комисијата?
- Какви тела или поткомисии ќе се потребни?
- Дали структурата на комисијата треба да ја одразува структурата на локалната управа? Зошто?
- Колку формална треба да е нејзината структура?

Начин на работа

- Кои ќе бидат работните методи на комисијата (пр. состаноци, консултации, истражувања итн.)?
- Колку често треба да се закажуваат состаноци?
- Кој ќе ги подготвува и води состаноците?
- Што ќе се случува во периодот помеѓу состаноците?
- Како ќе се донесуваат одлуките?
- Кој ќе дава секретарска или административна поддршка?
- Дали постојат правила кои треба да се усвојат?

Соработка со локалните власти

- Во која форма треба да се одвива соработката?
- Како ќе се разменуваат информациите?
- Дали тоа треба да биде редовна размена или на барање?
- Кој во комисијата ќе биде одговорен да одржува контакт со локалните власти?
- Кој од локалните власти ќе биде одговорен да одржува контакт со комисијата?
- Што треба да се направи во случај на несогласување помеѓу страните?

Одржување контакт со локалната младина

- Како гледиштата на младите ќе бидат застапени во работата на комисијата?
- Како ќе им се пренесуваат на младите резултатите од работата на комисијата, нејзините успеси и предизвици?
- На кој начин младите ќе можат да влијаат на работата на комисијата?

Технички прашања

- Каде ќе се наоѓа комисијата (место за средби, работен простор, официјална адреса итн.)?
- Кој ќе ги покрие трошоците?
- Дали членовите треба да добијат џепарлак или некои други стимули?

Друго

- Дали треба да постои устав или некој друг документ со кој ќе се регулираат најважните аспекти од процедурите на комисијата? Зошто?

Оваа листа на прашања се заснова на искуството на различни групи кои веќе поминале низ процесот на формирање на младински совет или парламент на локално ниво. Листата е прилично долга и веројатно не е многу возбудлива ниту за младите, ниту пак за политичарите, со што се укажува на дилемата како да се создаде структура која може, од една страна, делотворно да функционира, а од друга страна пак, да биде соодветна за младите. Разни групи се обиделе со решенија како на пример да се елиминира бројот на формални процедури, да се обезбеди неформална и пријателска работна атмосфера и да се подготват документи на јазик разбирлив за младите, но сепак сè уште се смета дека е вистински предизвик да се привлечат младите да се вклучат во оваа прилично формална форма на учество.

Размислете

1. Дали постои младински совет, парламент или форум во вашата локална заедница? Што знаете за начинот на нивното функционирање?
2. Кои се силните и слабите страни на ваквиот вид на соработка помеѓу локалните власти и младите?
3. Како може да се мотивираат младите да се вклучат во комисиите на локално ниво?

→ 6.4 Соработка од областа на одлучувањето – Заедничко раководење (ко-менаџирање)

Ко-менаџирањето, или кооперативното менаџирање, подразбира споделување на моќ, одговорност и отчетност во сферата на раководењето, помеѓу две или повеќе страни. Овој систем може успешно да се користи кога се вклучуваат младите во процесот на одлучување на разни нивоа. Советот на Европа воведо систем на ко-менаџирање пред повеќе од триесет години кога создаде уникатно партнерство помеѓу претставниците на младинските организации и владите во рамките на Дирекцијата за млади и спорт. Овој систем им дава на младите можност да се искажат во однос на формулирањето и спроведувањето на младинските политики на Советот на Европа.

Ко-менаџирањето во Советот на Европа

Дирекцијата за млади и спорт (ДМС) на Советот на Европа дава насоки и правни инструменти со кои се поддржува создавањето на младински политики на локално, национално и европско ниво. Најважните одлуки кои се однесуваат на програмата и буџетските приоритети ги носат заедно владините и невладините партнери во рамките на системот на ко-менаџирање.

Во системот на ко-менаџирање на ДМС опфатени се четири тела:

1. Европскиот управен комитет за млади (ЕУКМ). Неговите членови ги претставуваат министерствата одговорни за младинските прашања во земјите членки на Советот на Европа, но и други земји кои се потписнички на Европската културна конвенција. Овој комитет овозможува меѓувладина соработка на полето на младите и младинските политики. Се состанува двапати годишно на пленарна сесија и работи на прашања и предизвици кои ги засегаат младите.

2. Советодавен совет. Се состои од 30 члена кои ги претставуваат меѓународните младински организации и мрежи, националните младински комисии конституирани во земјите членки на Советот на Европа (таканаречените национални младински совети) и структурите кои се вклучени во разни области на младинската работа кои се релевантни за младинските политики на Советот на Европа. Улогата на Советодавниот совет е да промовира невладино учество во процесите на одлучување во младинскиот сектор на Советот на Европа.
3. Заеднички совет за млади. Се состои од сите членови на Европскиот управен комитет за млади и Советодавниот совет и претставува главно тело за донесување на одлуки и креирање на политики за владините и невладините партнери во рамките на Дирекцијата за млади и спорт. Улогата на овој заеднички совет е да изготви заеднички став за главните аспекти на младинскиот сектор во Советот на Европа, поточно приоритетите, целите и буџетот.
4. Програмски комитет. Ова е уште едно тело за донесување на одлуки кое се состои од осум члена на Европскиот управен комитет за млади и осум члена на Советодавниот совет. Улогата на овој комитет е да основа програми од областа на младинската работа во рамките на Советот на Европа, особено програмите на Европските младински центри во Стразбур и Будимпешта и на Европската младинска фондација.

Размислете

1. *Дали знаете некој пример на систем на ко-менаџирање кој функционира на локално или организациско ниво? Каде се наоѓа? Како функционира?*
2. *Кои придобивки од системот на ко-менаџирање кои ви доаѓаат на ум?*
3. *Според вас, кои се ограничувањата на системот на ко-менаџирање?*

Ко-менаџирање на локално ниво

Ревидираната Повелба наведува дека „локалните и регионалните власти треба да го развијат принципот на ко-менаџирање (заедничко раководење) на Советот на Европа и системот на одлучување во партнерство со младите и младинските организации во сферите на политиките кои се релевантни за младите“.⁴³ Тоа се смета за многу посебна форма на соработка затоа што обете страни, и младите и возрасните, се на исто ниво и имаат иста моќ да донесуваат одлуки. Во некои заедници, може да биде тешко за младите да се сметаат за еднакви партнери со возрасните и со нив да се споделува моќта за одлучување. Сепак, искуството на разни организации покажува дека „овој концепт ги отвора вратите за нови и извонредни можности, идеи и предизвици за младите и постарите да ја прошират својата креативност и посветеност. Со него се намалуваат предрасудите, а се зголемува јасноста и едноставноста на комуникацијата, со што станува важен и корисен во секоја област од секојдневниот живот – семејството, училиштето и бизнисот.“⁴⁴

Воспоставувањето на систем на ко-менаџирање на локално ниво може да се постигне на повеќе начини и не постои универзален рецепт кој секаде еднакво може да се примени. Сепак, може да се подготви општа рамка која може да го води целиот процес и таквата рамка е претставена подолу.

43. Ibid., II.7.53.ii.

44. “Co-management. A practical guide. Seeking excellence in youth participation at a local level”, Peace Child International, 2006

Чекор 1 – Подготовка

Добрата подготовка може значително да придонесе за успехот на иницијативата, па затоа е важно да се посвети доволно време и внимание на оваа фаза од процесот. Пред да се зборува со потенцијалните партнери за основање на систем на ко-менаџирање, потребно е да се осигури дека потенцијалниот партнер:

- Разбира што е ко-менаџирање. Тука може да помогне проучувањето на публикации за ваквиот вид на соработка, остварувањето контакт со луѓе кои веќе имаат искуство во оваа област и прифаќање на нивните совети;
- Јасно знае што сака да постигне (во која област на ко-менаџирање и во колкава мера);
- Познава институции и заедници каде што овој систем веќе функционира. Честопати може многу да се научи од искуството на другите! Би било добра идеја да се оствари личен контакт со претставник на системот на ко-менаџирање на таа институција или заедница за да може директно да се упатуваат прашањата до тоа лице;
- Може да го објасни ко-менаџирањето на заинтересираните страни на начин кој можат да го разберат. Концептот на ко-менаџирање е може да е прилично нов за некои луѓе па тие може да имаат сомнежи или да се воздржани (особено оние кои треба да ја споделат моќта со некој друг). Затоа потребно е да се бидете подготвени да дискутирате за тоа што значи ко-менаџирање, како функционира во областа на работата, какво е искуството на други институции или заедници, кои се придобивките и предизвиците итн.;
- Веќе има некои материјали. На луѓето можеби ќе им треба време да размислат за тоа што ќе го чујат и можеби ќе сакаат да прочитаат малку повеќе на таа тема, па би било добро да можете да им обезбедите релевантни материјали.

Чекор 2 – Знаење сојузници

Во следните фази ќе биде потребна голема поддршка, па затоа треба да се бараат сојузници кои би биле заинтересирани да помогнат и да се приклучат на иницијативата. Ако некој ги преставува локалните млади или некоја младинска организација, би било корисно да изнајде други млади или организации кои ги делат истите сфаќања. Ако некој ги преставува локалните власти, тогаш треба да бара други службеници кои би можеле да пружат поддршка, или пак да контактира со институциите кои работат со младите лица во таа област (како училишта, младински центри и сл.). Таквите сојузници не само што ќе пружат морална поддршка, туку ќе можат да преземат и некои задачи, да помогнат да се создадат подобри идеи, да се придонесе кон зголемување на ресурсите итн.

Чекор 3 – Пристапување на потенцијалниот партнер за ко-менаџирање

Ова е многу важен момент во процесот затоа што во овој момент се формира партнерството помеѓу страните кои ќе ја делат моќта на одлучување и одговорноста. Ако другата страна не се согласи да учествува во формирање на систем на ко-менаџирање, тогаш целиот процес ќе се блокира. Пристапувањето на партнер за ко-менаџирање честопати е долг процес, па може да се очекува да се одржат повеќе состаноци и преговори. Еве неколку совети:

- Направете план како ќе му пристапите на потенцијалниот партнер за ко-менаџирање. Решете како сакате да го направите тоа, кога, каде, со кого, итн. Поделете си ги улогите и задачите со вашите сојузници;
- Обидете се да ги идентификувате стравовите и сомнежите кои би можел да ги има вашиот потенцијален партнер за ко-менаџирање во однос на вашиот предлог. Изнајдете начини да ги расчистите овие сомнежи;
- Подгответе се да преговарате и да постигнете компромис. Вашиот партнер можеби ќе е заинтересиран за системот за ко-менаџирање, но само до одреден степен (на пример, само во областа на здравствената грижа за младите во вашата локална заедница). Почнувањето во мали размери е добар начин да се иницира целиот процес на ко-менаџирање и да се научи како функционира. Кога ќе се стекне повеќе искуство, ко-менаџирањето може да се прошири и во други области;

- Не прифаќајте „не“ како одговор. Обидувајте се и понатаму (се разбира, во разумни граници);
- Бидете трпеливи. Целиот процес може да потрае, затоа што луѓето не ги менуваат ставовите за време на само еден состанок.

Чекор 4 – Дефинирање на целите, сферите на одговорност и начините на работа

Откако ќе се создаде партнерство за основање на системот на ко-менаџирање, може да почне и напорната работа да се утврдат деталите од соработката и принципите на партнерството. Сите страни треба да се вклучат во дискусиите и донесувањето на одлуки, затоа што во оваа фаза се склучува неформален договор помеѓу партнерите и се утврдуваат упатства за натамошната работа. Потребно е да се одговорат следниве прашања:

- Кој сè ќе се вклучи во системот на ко-менаџирање?
- Дали ќе постојат некои тела или формални структури во рамките на системот? Доколку да, кои?
- Како ќе се избираат членовите од обете страни? Како може да се осигури дека локалното население ќе биде застапено? Колку инклузивно ќе биде членството?
- Каква улога ќе игра системот на ко-менаџирање? Кои сфери ќе бидат вклучени и кој ќе биде опфатот на одлуките?
- Кои ќе бидат правата и одговорностите на страните?
- Кои работни методи (или процедури, иако младите честопати тешко се мотивираат ако има процедури) ќе се користат?
- Кои ќе бидат основните принципи на соработката?
- Како ќе се евалуира системот? Колку често? Од страна на кој?

Чекор 5 – Проценка на потребните ресурси

Бидејќи се постави основата за соработка во Чекор 4, страните сега можат да проценат што им е потребно во однос на првичните планови и договори. Кога се размислува за потребните ресурси, финансиите се првото нешто што паѓа на памет но иако овој ресурс е многу важен, сепак не е единствениот. Во оваа фаза потребно е да се дознае:

- Колку време ќе треба страните да посветат на системот на ко-менаџирање?
- Кое место може да се искористи за состаноци? Дали е соодветно за младите? Дали е пристапно?
- Кој може да понуди техничка и логистичка поддршка?
- Кои вештини и компетенции се потребни за делотворно функционирање на системот на ко-менаџирање (како знаење треба да поседуваат младите и претставниците на локалните власти и какви вештини ќе треба да совладаат)?
- Како ќе може да се задоволат овие потреби?

Чекор 6 – Планирање на воведната фаза

Во овој стадиум страните се подготвени да почнат со планирање на првата фаза од нивната работа. Воведувањето на системот на ко-менаџирање може да потрае одредено време, особено ако треба да се изменат некои локални прописи за да може системот на ко-менаџирање официјално да се признае, ако треба да се решат некои технички прашања или да се подготват нови документи и сл. Членовите на телата на системот за ко-менаџирање исто така треба да се воведат во системот или можеби дури и да се обучат за да може системот добро да функционира.

Чекор 7 – Почеток на формирањето на системот на ко-менаџирање

Системот на ко-менаџирање им служи на интересите на локалната заедница, па затоа локалната заедница, а особено младите кои живеат во неа, треба да знаат за неговото постоење. Некои земји избираат да го пуштат во употреба системот на ко-менаџирање со посебна прослава за да може целата заедница да стане свесна за него и да се гордее.

Следни чекори ...

Системот на ко-менаџирање е замислен како долгорочна иницијатива, па затоа работата и активностите треба редовно да се планираат. Тоа може да биде на неколку месеци, секоја година или секоја втора година, во зависност од ситуацијата. Сепак, клучно е планот да не се фокусира само на локални прашања и одлуки, туку и на редовна проценка на функционирањето на системот, за да може постојано да се подобруваат разните аспекти.

Размислете

1. *Колку би било реално да се воведат системот на ко-менаџирање во вашата локална заедница? Зошто мислите така?*
2. *Кој во вашиот локален контекст би бил заинтересиран за основање на системот на ко-менаџирање? Која мислите дека би била нивната мотивација за тоа?*
3. *Во кои области од секојдневието, политиките или програмите кои ги вклучуваат младите во вашиот локален контекст би било најрелевантно да се воведат системот на ко-менаџирање? Зошто мислите така?*

Воведувањето на системот на ко-менаџирање може да почне во мали размери. На пример, во некои контексти не може реално да се очекува дека одлуките кои се однесуваат на локалниот буџет или други клучни прашања ќе ги донесуваат од страна на, или заедно со младите. Сепак, тоа не треба да биде причина воопшто да не се воведат системот на ко-менаџирање. Системите во мали размери, како на пример управувањето со младински центри или локални програми за млади лица може одлично да функционира. Во многу случаи е добра идејата да се почне во мали размери.

→ 6.5 Други форми на соработка од областа на одлучувањето

Консултациите, создавањето на комисии со претставници и воведувањето на системот на ко-менаџирање се само некои од примерите за можните форми на соработка помеѓу локалните чинители со цел да се промовира младинското учество. Постојат и други форми на градење на партнерства, а заедниците треба да изнајдат барем една форма која ќе биде релевантна за нив. Примери на такви други видови на соработка се дадени подолу.

Заеднички проекти и иницијативи

Локалните власти понекогаш покануваат некои невладини организации кои се стручни во одредени области или теми да се приклучат кон иницијативите или проектите. Во таквите случаи, локалните власти ја задржуваат контролата над целата иницијатива, но формираат партнерство со локалната организација за да добијат стручен совет за тоа како да ги користат знаењето, искуството и инфраструктурата. На тој начин може да се користи локалната експертиза за да се решат локални проблеми.

Делегирање на статутарни задачи

Во некои земји, локалните власти имаат слобода да делегираат дел од нивните статутарни задачи на невладините организации. Врз основа на посебни договори во кои се изнесуваат правата и обврските на обете страни, организациите го преземаат спроведувањето на локалните политики, како на пример политиките за животната средина, политиките за пристап до културата итн., или пак го преземаат раководењето на програмите, како на пример услугите за засолништа за млади бездомници или програмите за прехрана. Понекогаш овие политики и програми се директно поврзани со младинските прашања и директно влијаат на животите на локалното младо население. Во таквите случаи може да се формира партнерство помеѓу локалните власти и младинските организации преку које организациите ќе ја добиваат поддршката која им е потребна за да ги подберат животите на младите во заедницата.

Структурно финансирање

Локалните буџети можат да одвојат средства за таканареченото „структурно финансирање“ на младинските организации. Овој вид на финансиска поддршка не ги покрива трошоците на проектите и активностите, но ги покрива трошоците за тековното работење на организацијата, трошоците за вработување или пак административните трошоци. Структурното финансирање може да биде многу важно за младинските организации кои имаат слабо искуство во однос на собирањето на средства, но исто така и за неформалните младински групи или организации кои се водат без постојан персонал кој ќе биде одговорен за собирање на средства.

Систем на грантови

Организациите може да добијат финансиска поддршка од локалните власти за активностите и програмите кои ги водат. Овие активности се планираат и се спроведуваат независно од локалните власти, иако средствата најчесто се користат за оние активности кои се совпаѓаат со локалните приоритети. Инаку, се води дебата за тоа во колкава мера за овие програми и активности може да се каже дека се навистина независни ако поддршка им се дава само на оние активности кои се совпаѓаат со политичката агенда на локалната власт.

Гарант

Во ревидираната Повелба се споменува посебен вид на поддршка достапна на организациите кои се вклучени во младинското учество – назначувањето на гарант.⁴⁵ Гарантот може да биде лице или група на лица независни од политичките структури и структурите на младинското учество. Главната улога на гарантот е да делува како канал за комуникација помеѓу претставниците на младите и на локалните власти во случај на тензија помеѓу двете страни.

Други форми на соработка

- Размена на информации (за иницијативи, планови, збиднувања и сл.);
- Создавање на заеднички советодавни тимови на владини и невладини работни тела на разни теми;
- Поканување на претставниците на другата страна да присуствуваат на отворени состаноци, дебати и сл.

Размислете

1. *Кои форми на соработка помеѓу локалните власти, локалните организации и младите лица функционираат во вашата заедница или регион?*
2. *Како се шират информациите за ваквата соработка?*
3. *Кои страни се вклучени во оваа соработка? Каква е вашата поврзаност со овие страни?*
4. *Дали вашата организација/институција е заинтересирана да соработува со други партнери на локално ниво? Зошто?*

Поглавје 7

Повелбата и локалните младински политики

7.1 Вовед во локалните младински политики

„Јавната политика се стреми да ги постигне целите за кои се смета дека се во најдобар интерес за сите членови на општеството“.⁴⁶ Такви примери се сигурноста, квалитетното здравство и социјалната заштита, пристапот до образование, пристапот до вработување итн. Но, не се сите јавни политики релевантни за сите членови на општеството; некои опфаќаат прашања кои се суштествени само за одредена група, како на пример младите, зашто благосостојбата на младите придонесува за благосостојбата на целото население. Во ова поглавје, јавните политики кои се однесуваат на младите и нивните потреби и аспирации се нарекуваат „младински политики“.⁴⁷

Развивањето на делотворни младински политики станува важна цел за сè поголем број на држави во Европа, но и во целиот свет. Советот на Европа ги поддржува овие напори преку изготвувањето на упатства и правни инструменти кои помагаат да се создадат или подобрат младинските политики на локално, национално и европско ниво. Пристапот кон младинските политики се разликува меѓу разните земји членки. Во некои земји, тоа се смета за важна област и се обезбедуваат соодветните ресурси и се дава пристап до информации, моќ и донесување на одлуки. Во други земји, младинските политики може да претставуваат елемент од другите области на политиките, како на пример образовните политики, спортот, културата, туризмот итн. Постојат и разни методи за спроведување на политиките – централизираниот метод, при што одлуките и дејствата се координираат од една централизирана точка (на пример, министерството или друга агенција која е одговорна за младински прашања) – или децентрализираниот метод, при кој моќта за донесување на одлуки и ресурсите се делегираат на други нивоа, вклучувајќи ги и регионите и локалните заедници.

Размислете

1. Дали младинските прашања претставуваат приоритет за вашата земја? Зошто мислите така?
2. Како функционира националната младинска политика во вашата земја? Кои се целите и приоритетните области?
3. Во колкава мера е децентрализирана националната младинска политика во вашата земја?
4. Дали мислите дека вашата младинска политика има „инклузивен пристап“ за младите (т.е. ги зема предвид младите лица)?

46. Torjman, S., *What is policy?* Caledon Institute of Social Policy, 2005 год., стр. 4.

47. Сепак, ова не е дефиниција за младинска политика. Не постои согласност околу значењето на поимот „младинска политика“.

Овој прирачник претежно се фокусира на младинските политики на локално ниво. Во ревидираната Повелба се наведува дека младите се граѓани во општините и регионите во кои живеат⁴⁸ и како резултат, младинските политики треба да постојат и да се спроведуваат на локално ниво, за да може да се задоволат потребите и аспирациите најдобро што може.

Младинските политики кои добро функционираат на локално ниво може да доведат до бројни позитивни резултати, како на пример:

- Идентификување на најважните потреби на локалните млади лица;
- Ефикасно задоволување на овие потреби;
- Подобрување на состојбата на младите;
- Опфаќање на младинските прашања во други секторски политики;
- Создавање на основа за постигнување на заедничките цели преку чинителите кои се вклучени во работењето со младите и за младите;
- Координирање и канализирање на разни иницијативи и дејства на локално ниво;
- Јасна распределба на ресурсите за да се задоволат потребите на локалното младо население и субјектите кои работат за доброто на младите;
- Признавање на придонесот на младите за развојот на локалната заедница;
- Стимулирање на младите да играат активна улога во решавањето на прашањата кои влијаат на нивните животи;
- Создавање на рамка за планирање на иднината на локалната младина;
- Зајакнување на дијалогот помеѓу генерациите и соработка на локално ниво.

Овие резултати може да се постигнат само доколку развојот и спроведувањето на локалните младински политики се заснова на следниве принципи:

1. Политиките имаат јасно дефинирани цели и начини да се постигнат овие цели. Сите вклучени чинители, но и целата локална заедница, треба точно да знаат што и како треба да се постигне.
2. Највисокото политичко ниво на заедницата или регионот е сериозно посветено на решавањето на младинските прашања. Оваа заложба практично значи дека младинските прашања се еден од локалните приоритети и дека добиваат доволно внимание.
3. Ресурсите кои се потребни за планирање, спроведување и евалуација на локалните младински политики се достапни. Дури и најдобрите планови и стратегии може да се неефикасни ако не се поддржани со соодветните финансии, време и знаење.
4. Младите играат активна улога во планирањето, спроведувањето и евалуацијата на локалните младински политики (во сите фази). Ако младинските политики се планираат ЗА младите но БЕЗ младите (пристап од врвот надолу), се јавува ризик дека политиките само делумно ќе ги одразат потребите на младите. Младите тогаш нема да чувствуваат дека се дел од таквите политики, па оттука и нема да се мотивирани да се вклучат во ниту еден аспект.
5. Сите главни чинители кои работат за и/или со младите се вклучени во целиот процес. Секој од нив има свое уникатно знаење, искуство, пристап до ресурси, место во локалниот контекст и улога која треба да ја одигра, а тоа може да придонесе кон создавањето и развивањето на релевантни и квалитетни младински политики.

48. Ревидираната Повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот. Вовед.

7. Постои силно партнерство помеѓу чинителите за да можат да учат едни од други и да ја дадат потребната поддршка.
8. Младинските политики се мултисекторски. Тоа значи дека опфаќаат прашања кои се однесуваат на разни области, како на пример образование, спорт, култура, медиуми, вработување, домување итн. затоа што животите на младите опфаќаат широк спектар на области.
9. Младинските политики треба да се засноваат на истражување. Постојат разни начини да се направи истражување, од примена на сложени методологии и анализи па сè до едноставно собирање на податоци. Истражувачкиот метод треба да се избере според потребата и расположливите ресурси, но треба да се осигури дека политиките не се засноваат на нечии претпоставки, туку на докази и цврста анализа на локалната ситуација.

Размислете

1. *Кои од овие принципи сметате дека се потребни за постоење на делотворни јавни политики на локално ниво?*
2. *Кои од овие принципи може да имаат додадена вредност, но не се неопходни за делотворноста на локалните младински политики? Зошто?*

Различните генерички пристапи кон младинските политики може да се адаптираат во локален контекст. Еден од тие пристапи се нарекува „противпожарен пристап“. Може да се забележи кога локалните власти реагираат само на конкретни проблеми кои се однесуваат на младите. Овие проблеми не се сметаат за дел од некое комплексно прашање, туку како изолирани настани кои треба да се решат што е можно побргу (како мали пожари кои треба веднаш да се изгаснат). Штом ситуацијата ќе се разреши, се заборава на прашањето и се преминува на следниот проблем. Сепак, во последно време се применува еден друг пристап кој ги става младите во центарот и ги третира како ресурси, а не како проблем. Кога локалните власти ја следат оваа филозофија, тие се обидуваат да се осигурат дека младите ќе имаат можност да го развијат својот интелектуален, социјален, уметнички и физички потенцијал и дека ќе можат да ги искористат талентите за да придонесат за доброто на целата заедница. Се верува дека фокусирањето на развивањето на нивните силни страни ги зајакнува младите да изградат подобри животи и ги спречува да се вклучат во криминални активности или друг вид на деструктивно однесување. Но, постои и пристап наречен „раководење според целите“.⁵⁰ Овој пристап ги разработува локалните младински политики во однос на целите кои треба да се постигнат, а спроведувањето на овие цели внимателно се планира, изведува и евалуира. Овој пристап се фокусира на воведување на конкретни промени и проверка на ефикасноста на целиот процес.

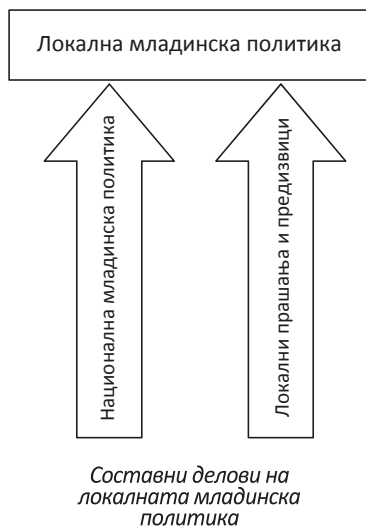
Размислете

1. *Кои предности и недостатоци на овие три пристапи можете да ги забележите во вашиот локален контекст?*
2. *Дали некој/Кој од овие пристапи се користи во вашата заедница или регион? Како го препознавате?*

49. Пристапите наведени во овој пасус се цитирани од Lauritzen, P., “Essentials of a youth policy in the Council of Europe”, необјавен труд, стр.4.

50. За повеќе информации за раководење според целите, прочитајте Siurala, L., *European framework of youth policy*, Будимпешта, 2004 год.

Локалната младинска политика треба да се состои од два главни столба. Таа треба да ги спроведува релевантните одредби од националната младинска политика и треба да одговори на предизвиците на конкретната заедница. Како што веќе се спомена, во рамките на националната младинска политика некои задачи или цели може да се пренесат на други нивоа на одлучување, но и на други региони и заедници. Затоа, одредбите од националната младинска политика мора да се знаат и да се спроведуваат на локално ниво. Понекогаш треба да се подобри протокот на информации помеѓу различните нивоа на одлучување, а локалните власти имаат должност да собираат информации за националната младинска политика и да изнаоѓаат начини да ја спроведат во нивната заедница или регион. Младинските политики може да се формулираат на повеќе начини. Во некои земји постојат само неколку сеопфатни документи кои ги разработуваат најважните прашања од животите на младите. Во други, пак, младинската политика постои во вид на повеќе фрагментирани прописи и законски одредби кои се распространети во разни сфери (на пример, посебни закони кои се однесуваат на младите во рамките на националната политика за вработување, или прописи како дел од политиката за сузбивање на криминалот итн.).

Дури и во тие случаи, министерствата или другите централни институции кои се одговорни за младите треба да можат да обезбедат детали од националната младинска политика, како и информации за тоа што може да се направи на локално ниво.

→ 7.2 Ревидираната Повелба и локалната младинска политика

Ревидираната Повелба содржи бројни препораки за секторските политики на локално и регионално ниво. Сепак, важно е да се запомни дека овие препораки претежно се однесуваат на различните аспекти на младинското учество и дека изоставуваат широка палета на други прашања кои се важни за младите во локалната заедница. Сепак, и покрај овие ограничувања, Повелбата може да се користи како корисна алатка за создавање на локална младинска политика. Подолу следи објаснување како тоа може да се постигне.

Прифаќање на вредностите кои се промовираат во Повелбата

Младинските политики се базираат на вредностите кои ги промовираат. „Не е тешко да донесете одлуки кога знаете кои се вашите вредности.“⁵¹ Од таа причина, кога ја креираат локалната младинска политика, чинителите треба да одлучат кои вредности им се важни и кои од нив може да се преточат во конкретни цели или дејства. Главните вредности кои се истакнуваат во Повелбата се:

- *Учество*: младите имаат право да се вклучат во одлуките кои влијаат на нивните животи, па затоа имаат и право да се вклучат во креирањето и спроведувањето на локалните младински политики;
- *Слобода да се избере дали да се учествува или не*: младите треба да имаат шанса да учествуваат, но може да изберат и да не учествуваат, ако така сакаат;
- *Не-дискриминација*: младите се разнолика група но секој поединец треба да има шанса да одигра активна улога во својот локален контекст, без оглед на потеклото, образованието, финансискиот статус, попреченоста, статусот на малцинство итн.;

- *Мултикултурност*: треба да се почитуваат разните потреби, обичаи, култури и начин на живот;
- *Имање права*: младите се граѓани и членови на локалната заедница, исто како и другите луѓе. Затоа треба да имаат слични или исти права (во зависност од возраста и обврските кои ги имаат како членови на заедницата;
- *Почит*: младите треба достоинствено да се третираат, а нивните гледишта треба да се почитуваат (но, да ги почитувате туѓите мислења не мора да значи и да се согласувате со нив);
- *Партнерство*: младите треба да се третираат како партнери во процесот на одлучување, а не како клиент кој чека да го услужат;
- *Одговорност*: младите, исто како секој друг член на општеството, треба да се одговорни за своите постапки;
- *Зајакнување*: младите имаат различни таленти и силни страни кои можат да ги користат да ги надминат своите проблеми и предизвици, но понекогаш им е потребно да зајакнат и добијат поддршка за да можат да ги развијат и користат овие таленти на најефикасен начин;
- *Поддршка*: младите имаат ограничена моќ и ограничени ресурси. Потребна им е поддршка за да одиграат активна улога во заедницата.

Користење на примери од секторските политики

Повелбата содржи преглед на области кои може да имаат важна улога во животите на младите на локално ниво. Овој преглед може да помогне да се структурира процесот на проценување на потребите на младите во заедницата или регионот, или пак да се користи како образец за креирање на локалните политики (иако образецот треба да се надополни со елементи кои се важни за посебните околности). Повелбата исто така објаснува зошто локалните младински политики треба да опфаќаат посебни области.

Секторска политика	Причини за спроведување на оваа политика на локално ниво
<p>Политика за спорт, рекреација и асоцијативен живот</p>	<ul style="list-style-type: none"> – активностите се еден од столбовите на социјалната кохезија во општината или регионот; – идеален канал за младинско учество; – идеален канал за спроведувањето на младинските политики од областа на спортот, културата, занаетите и трговијата, уметноста и другите форми на создавање и изразување, како и од областа на социјалното дејство.
<p>Политика за поттикнување на младинско вработување и борба против невработеноста</p>	<ul style="list-style-type: none"> – економските и општествени услови кои ги искусуваат младите влијаат на нивната мотивација и способност да учествуваат; – невработеноста и сиромаштијата прават да е многу потешко да бидеш граѓанин; – невработените млади веројатно најмногу ќе бидат исклучени од општеството.

<p>Политика за урбана средина и живеалиште, домување и транспорт</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Поинтегрираната и помалку фрагментирана животна средина е склони на социјална интеракција и развој на квалитетен јавен простор; – Похармоничната средина води кон самореализација и развој на солидарност помеѓу генерациите; – Мобилноста на младите е неопходна за учество во општествениот живот и за целосно граѓанство; – Во руралните области, мобилноста и транспортот се пред сè основни потреби за квалитетен живот, а не само за олеснување на учеството; – Немањето транспорт доведува до исклученост.
<p>Политика за образование и обуки која промовира учество на младите</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Училиштата се места каде се формираат гледиштата и перспективите на младите; – Училиштата често се местата каде што учениците за прв пат ќе ја искушат демократијата на дело и ќе можат да практикуваат учество.
<p>Политика за здравство</p>	<ul style="list-style-type: none"> – На младите им се заканува опасност од злоупотреба на тутун, алкохол и дрога; – Забележан е видлив пораст на сексуално преносливи болести што предизвикува морална осуда, која пак води кон изолација.
<p>Политика за родова еднаквост</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Младите мажи и жени тешко добиваат одговорни места во професионалниот живот, здруженијата, политиката и локалните и регионални власти; – На локално ниво постои нееднаквост помеѓу младите мажи и жени.
<p>Специјална политика за рурални региони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Младите од руралните области имаат различни потреби од младите кои живеат во градовите во поглед на образованието, вработувањето, домувањето, транспортот итн.; – Младите од руралните области се соочуваат со понизок степен на локални услуги отколку младите кои живеат во градовите; – Младинските организации и организациите од заедницата стимулираат социјален и културен живот во руралните области и може да бидат важен општествен вентил за младите; – Младинските организации и организациите од заедницата го поттикнуваат учеството на локалните млади; – Младинските организации и организациите од заедницата го подобруваат квалитетот на живот и се борат против проблемите на руралната изолираност.
<p>Политика за пристап до културата</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Уметноста и културата се дел од минатото, сегашното и идното лично и колективно наследство и се одраз на секое општество; – Младите имаат улога во овие културни збиднувања преку нивното практикување на културата и нивниот капацитет за иницијатива, истражување и иновација.

<p>Политика за одржлив развој и животна средина</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Младите и другите членови на општеството се соочуваат со влошување на животната средина; – Еколошките проблеми се главна загриженост за младите кои ќе мора, во иднина, да се справуваат со последиците од грешките во минатото.
<p>Политика за сузбивање на насилство и криминал</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Младите честопати се жртви на криминал, насилство, сексуална експлоатација, злоупотреба и друг вид на малтретирање; – Постојат различни форми на насилство во училиштата; – Во современото општество недостасува соодветен одговор на насилството и криминалот.
<p>Политика за анти-дискриминација</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Постои дискриминација на малцинствата, вклучително и на младите членови на малцинските групи; – Постои дискриминација на луѓето со попреченост и на други групи; – Во некои заедници не се гарантира еднаков пристап до јавни места, стручно образование, школување, домување, културни активности и до други области од животот.
<p>Политика за сексуалност</p>	<ul style="list-style-type: none"> – При преминот од детството, период на зависност, кон возрасниот живот, односно автономноста, младите може да се сочат со прашања кои се однесуваат на нивните лични врски; – Постои големо незнаење за прашањата врзани за сексуалното здравје; – Постои недоверба кон официјалните ставови за ризиците од одредено сексуално однесување; – Развојот и практикувањето на сексуалноста на младите често доведуваат до тешкотии.
<p>Политика за пристап до правата и законот</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Општествата се засноваат на правилата кои мора сите да ги почитуваат за да имаат хармоничен заеднички живот; – Во демократските општества, правилата ги дискутираат и усвојуваат избраните претставници на граѓаните; – Бројот на законските текстови и правила се зголемува и станува сè потешко за поединецот да ги научи и да ги применува; – Зголемеиот број на правила и закони создава диспарат помеѓу граѓаните (зашто некои се свесни за своите права и обврски, но некои не се).

Овој список со причини зошто да се воведат младинските политики во некои посебни области од јавниот живот не е исцрпна и претставува пример и појдовна точка за натамошна анализа. Главната улога на Повелбата е општо да се промовира младинското учество, па затоа не ги опфаќа сите прашања (пр. меѓу-генерациските односи, спречувањето на конфликти итн.), а некои од прашањата ги опфаќа само делумно. Затоа останува на локалните чинители кои се вклучени во креирањето на младинските политики да ги идентификуваат областите кои недостигаат во Повелбата.

Размислете

1. *За кои од вредностите кои се промовираат во Повелбата сметате дека се најважни за вашата заедница? Зошто?*
2. *Кои од секторските политики претставени погоре се дел од локалните младински политики во вашата заедница?*
3. *Кои други секторски политики кои не се опфатени во Повелбата се вклучени во вашата локална младинска политика?*
4. *Кои секторски политики сè уште недостигаат во вашата локална средина?*

→ **7.3 Процес на формулирање на локалната младинска политика**

Формулирањето на локална младинска политика претставува сложена процедура и бара вклученост на разни чинители. Локалните власти, кои се главното тело кое работи на локалните политики, се прилично стручни и искусни во ова поле, па затоа треба да одиграат активна улога во целиот процес на креирање на локалната младинска политика. Овој процес ќе се разликува од една до друга земја поради постојните традиции, норми, процедури и закони, па не е возможно е да се презентира еден универзален модел за сите различни ситуации во Европа. Сепак, постојат одредени сугестии кои може да се од корист кога се работи на локалната младинска политика.

Градење на партнерства

Делотворната младинска политика на локално ниво бара вклученост на разни чинители: локалните власти, младите, локалните организации и институциите. Некои заедници користат пристап од врвот надолу, што значи дека локалните власти решаваат за политиката, а потоа или ја спроведуваат самите, или се обидуваат да најдат партнери кои ќе ја спроведат. Сепак, овој пристап не е многу партиципативен и се препорачува во процесот да се вклучат разните чинители уште од најраната фаза.

Појаснување зошто е потребно да постои добра младинска политика на локално ниво

Креирањето на младинските политики во моментов е популарно и сè поголем број на заедници пројавуваат интерес да работат на младинските прашања на покохерентен и поефикасен начин. Постоеното на добра младинска политика на локално ниво може да доведе до вистински придобивки и промени, па штом ќе се иницира процесот на создавање на таква политика, важно е да се идентификува кои се конкретните промени и подобрувања кои треба да се направат.

Собирање информации за националната и регионалната младинска политика

Како што веќе се дискутираше, локалната младинска политика треба да се гради врз два столба, а едниот од нив е националната младинска политика. Кога националната политика делегира одредени активности или цели на други нивоа, неопходно е да се открие кои се овие пренесени задолженија и дали постојат упатства кои помагаат тие да се исполнат, за да може да се планира нивното исполнување во рамките на локалната младинска политика. Националната политика треба да го опфати и целиот спектар на прашања кои се релевантни на локално ниво, за да им се даде на локалните креатори на политиките шанса и инспирација за работа.

Анализирање на состојбата на младите во локалната заедница – идентификување на потребите

Другиот столб на локалната младинска политика се фокусира на прашања кои се од огромна важност за локалната заедница. Овие прашања може да не се опфатени со националната младинска политика, која има ограничен опфат и се фокусира само на дел од приоритетните области кои се релевантни за сите млади лица кои живеат во една држава. Затоа, неопходно е да се анализира состојбата на младите во локалната заедница и да се реши кои други области, проблеми и предизвици треба да ги опфати локалната младинска политика. На тој начин може да се осигури дека локалната младинска политика ги одразува потребите и тежнењата на младите и дека таа не е само дел од политичката агенда на локалните тела кои ги донесуваат одлуките.

Идентификување и проценка на разни програми и дејства за младите на локално ниво

Дури и во случаи кога нема официјална младинска политика, сигурно постојат разни проекти, настани и иницијативи, формални и неформални, кои се одвиваат во заедницата. Тие имаат вистински потенцијал да предизвикаат позитивни промени во животите на младите и може да придонесат за спроведувањето на локалната младинска политика, па за тоа чинителите вклучени во креирањето на политики треба да знаат што точно се случува и кои организации, институции или групи се вклучени.

Утврдување на приоритетите

Младите се разнолика група, што значи дека имаат различни потреби и очекувања. Можеби ќе биде невозможно да се исполнат сите овие потреби и очекувања во рамките на локалната младинска политика користејќи ги расположливите ресурси, па затоа мора да се утврдат приоритетите. Одредувањето на приоритетите претставува многу важен, и понекогаш, многу тежок чекор, затоа што треба да се процени вредноста на прашањата кои се опфатени. Приоритетите не треба да се изберат врз основа на личните организациски преференции на вклучените страни, туку врз основа на темелна анализа на состојбата.

Дефинирање на визија/главна цел/придружни цели/стратегија/акцискиот план/евалуација

Постојат разни формули кои може да се применат за да се развијат локалните политики; некои заедници започнуваат со опишувањето на визијата, други пак сакаат да се фокусираат на формулирањето на главната цел и на придружните цели. Не постои само еден начин, и не постои добар или лош начин да се постигне тоа. Локалните креатори на политиките треба јасно да знаат што сакаат да постигнат, во која временска рамка, со кои ресурси, како планираат да го изведат тоа и како сакаат да го евалуираат целиот процес. Младинската политика, исто како и која било друга иницијатива, треба редовно да се евалуира, а евалуацијата треба да се планира заедно со другите елементи од политиката.

Консултации за предложената политика

Сите страни кои се вклучени во процесот на креирање на локална младинска политика и кои се заинтересирани за младинските прашања на локално ниво треба да добијат шанса да коментираат и да ги искажат своите мислења за финалниот предлог на политиката. Тоа може да се постигне преку консултации, состаноци, работилници, анкети итн.

Усвојување на политиката

Младинската политика може да има различен статус на локално ниво. Може да остане на ниво на договор помеѓу партнерите, но може и официјално да се признае од страна на локалните власти и да се усвои како област од локалната јавна политика. Во овој случај, локалните власти ќе имаат политичка одговорност да се спроведе оваа политика и за резултатите ќе одговараат пред целата заедница.

Ширење

Информациите за локалната младинска политика треба да се рашират во локалната заедница или регион за да може да се вклучат сите кои се заинтересирани. Особено внимание треба да се обрне на информирањето на младите за таквата политика, зашто тие ќе се нејзините главни корисници.

Партиципативно следење на спроведувањето на политиката

Треба да постои систематска контрола или испитување (следење) на разните аспекти на спроведувањето на политиката за да може да се процени напредокот кој е постигнат во однос на конкретните цели. Следењето не само што помага да се провери колку ефикасно се користат ресурсите, туку и да се идентификуваат успехите и проблемите уште во рана фаза. Тоа исто така овозможува да се адаптира политиката во случај да дојде до промена на ситуацијата во заедницата или општеството. Партиципативното следење значи дека следењето вклучува разни локални чинители, а особено млади лица.

Размислете

1. *Како би ја опишале локалната политика во вашата заедница или регион? Кои се нејзините приоритети?*
2. *Во колкава мера оваа политика ја одразува националната младинска политика во земјата?*
3. *Кој бил вклучен во креирањето на локалната политика?*
4. *Кој е вклучен во нејзиното спроведување?*
5. *Како се следи младинската политика?*

→ 7.4 Застапништво – Вмрежување за промена на политиката

Иако, општо гледано, младинската политика станува важно прашање на локално ниво, некои заедници имаат други приоритети. Разни организации, институции и поединци се обидуваат да се осигурат дека младинските прашања ќе го добијат потребното внимание на тој начин што се вклучуваат во застапништво, кое може да се дефинира како збир на целни дејства насочени кон одговорните за донесувањето на одлуки, со цел да се поддржи одредено прашање од сферата на политиките,⁵² но и преку формирање на мрежи на застапништво. Застапништвото има за цел да влијае на разните аспекти на младинската политика, како на пример јавната перцепција за одредени прашања или ставови на креаторите на политиките. Тоа исто така може да има цел да поддржи одредени решенија, па дури и да спречи одредени предлози. Застапништвото може да се користи на разни нивоа – институционално, локално, регионално, национално и меѓународно.

Застапништвото се базира на вмрежување – остварување и одржување на контакт со оние кои ги поддржуваат истите цели и кои се согласуваат да работат на постигнување на заедничките цели. Всушност, речиси сите се дел од некоја мрежа, на работа, во училиште, во социјалниот живот или во спортските активности – општо гледано, луѓето знаат многу за овој вид на соработка и вешто ја користат. Мрежите на застапништво треба да се организираат на начин на кој времето, мотивацијата и другите ресурси ќе се искористат што е можно поефикасно за да може да се постигнат целите.

Во некои случаи, мрежата на застапништво може да прерасне во коалиција (еден вид на сојуз), а тоа е бесценето затоа што ги спојува луѓето и ресурсите од сите сектори од заедницата и претставува сигурен знак дека заедницата дава поддршка.⁵³ Работењето во коалиција помага да се споделат задолженијата и овозможува простор за групно решавање на проблеми. Сепак, тоа претставува форма на многу блиска соработка, а понекогаш целите на членовите на коалицијата може да се разликуваат, па тоа доведува до дополнителни тешкотии.

52. Networking for policy change. An advocacy training manual, The Policy Project, 1999 год., стр. 1-1.

53. "Advocacy kit", Advocates for Youth Washington, достапно на: www.advocatesforyouth.org/publications/advocacykit.pdf.

Кога се формира мрежа, потребно е да се размисли за следниве прашања:

- Која е целта на мрежата?
- Кои вештини, експертиза и ресурси се потребни за да се постигне оваа цел?
- Кој може да ги донесе овие вештини, експертиза и ресурси во мрежата? Кои поединци, организации и институции треба да бидат дел од оваа мрежа?
- Каков вид на посветеност се бара од членовите на мрежата?
- Како може да се охрабрат потенцијалните членови да се приклучат на мрежата?
- Кој треба да го направи тоа?
- Кога треба да се одржат првите состаноци?
- Што треба да биде на дневен ред?
- Каква треба да биде структурата?
- Како треба да се донесуваат одлуките?
- Каква форма треба да има лидерството?
- Како треба да функционира соработката?
- Како треба да функционира протокот на информации?
- Како треба да се надминуваат потенцијалните конфликти?
- Како треба да се изготви акциски план?
- Како може да се добијат потребните ресурси?
- Како треба да се следи и евалуира акцискиот план?
- Каква поддршка е потребна за да функционира мрежата (на пример, секретарска поддршка)? Како може да се обезбеди ваквата поддршка?

Застапништвото во голема мера се заснова на ефективна комуникација, па затоа мрежите за застапништво треба да поседуваат или да стекнат вештини со кои ќе се овозможи што е можно подобра комуникација. Тоа е клучно, не само за контактите со креаторите на политиките, туку и за одржување на добри работни односи внатре во мрежата. Потребните вештини се однесуваат на формулирањето на мислења, искажувањето на мисли и чувства, пренесувањето на пораки, одржувањето на квалитетни презентации, читањето на невербални сигнали, но и активното слушање и поттикнувањето на другите да се изразат.

За да постигне успех, тимот за застапништво мора да разбира како функционираат процесите на политиките на локално ниво. Членовите треба да знаат како се креираат политиките (процедури, формални правила и услови), кој е вклучен и во кое својство, каква моќ имаат чинителите итн. Откако ќе се соберат сиве овие информации, може да се идентификуваат реалните цели, но и кој е најефикасниот начин да им се пристапи на креаторите на политиките за да се постигнат овие цели. Членовите на мрежите треба да можат да го покажат ова знаење затоа што многу креатори на политики сметаат дека невладините организации, на пример, го немаат потребното знаење и искуство за да се вклучат во процесот на формулирање на политиките. Таквите ставови ги попречуваат напорите за застапништво и може да доведат до одбивање на соработката.

Размислете

1. Како би ги оцениле вашите вештини за комуникација? Кои се вашите силни и слаби страни?
2. Како се креираат политиките во вашата земја?
3. Како се креираат политиките во вашата локална заедница или регион?
4. Дали некогаш сте биле вклучени во процесот на формулирање или спроведување на политики? Во кое својство?

Чекори од процесот на застапување⁵⁴

Чекор 1 – Дефинирање на прашањата

Мрежата треба да се согласи кои прашања ќе ги поддржи со цел да се промовира промена на политиките. Тоа треба да биде во согласност со мисијата на мрежата и треба да ги исполни претходно поставените критериуми.

Чекор 2 – Утврдување на главна цел и придружни цели

Мрежата треба накусо да дефинира што сака да постигне на долг рок (крајна цел) а потоа да испланира посебни, мерливи и краткорочни постигнувања (придружни цели) кои ќе придонесат до исполнувањето на главната цел/цели.

Чекор 3 – Идентификување на целната публика

Примарната целна публика се креаторите на политиките кои имаат моќ да воведат нова политика, или да внесат промена во политиката. Секундарната целна публика се сите оние кои имаат пристап до и можат да влијаат на примарната целна публика, како на пример други креатори на политики, политичари, лица вработени во локалните власти, медиумите, локалните лидери итн. Мрежата треба да идентификува кои се овие поединци и групи, каква моќ имаат и какви се нивните ставови во поглед на предложените измени на политиката (односно дали се за, против или се неутрални).

Чекор 4 – Градење поддршка

Членовите на мрежата треба да побараат поддршка од оние организации, институции, мрежи, граѓански групи, коалиции, активисти или поединци кои се заинтересирани за тоа прашање и кои би сакале да помогнат да се постигнат целите. Успехот на иницијативата во голема мера зависи од поддршката, па затоа за оваа задача треба да се одвои доволно време и ресурси.

Чекор 5 – Формулирање на пораката

Пораките од застапништвото треба да се формулираат на тој начин што целната публика ќе се убеди да ја пружи својата поддршка за предлогот на мрежата. Затоа пораката треба да се прилагоди да одговара на профилот на целната публика и јасно треба да искаже што се очекува.

Чекор 6 – Воспоставување на комуникациски канали

Вашата целна публика ќе го одреди изборот на комуникациски канали. Кога се пристапува до одлучувачите, кога се едуцира локалната заедница или кога се бара поддршка од групите и поединците кои се истомисленици, потребно е да се користат различни начини на пренесување на застапничката пораката. На локално ниво, комуникациските канали вклучуваат објави во локалните медиуми, локални дебати, средби со креаторите на политики, проспекти итн.

Чекор 7 – Собирање на средства

Иницијативите за застапништво треба финансиски да се поддржат за да се покријат трошоците за материјали, превоз (на пример, за состаноци со одлучувачите), трошоците за комуникација меѓу членовите на мрежата итн. За да се избегне собирањето на финансиски придонеси од членовите на мрежата, создавањето на стратегија за собирање на средства во раните фази на процесот на застапување може да помогне да се добие надворешна финансиска поддршка.

Чекор 8 – Изработка на планот за имплементација

Мрежата треба да испланира како ќе се води целата кампања за застапување. Планот треба да содржи список на сите активности и задачи и треба да ги прецизира задолженијата кои ги има секој поединец или група. Исто така, треба да утврди и временска рамка за до кога треба да се исполни секоја активност, кои се потребните ресурси и да објасни како ќе се набават овие ресурси.

Тековни активности

- собирањето на податоци е важно во текот на сите фази на кампањата за застапување. Тоа е корисно кога се идентификуваат главните прашања кои треба да се опфатат при утврдувањето на соодветните цели, кога се формулира пораката на застапниците, кога се бара поддршка и кога се влијае на креаторите на политиките;
- следењето и евалуацијата треба да се вршат во текот на целата кампања за застапништво. Обете активности треба однапред да се планираат за да може да се процени напредокот и резултатите.

Застапништвото е многу моќен метод да се постигне измена на политиките или да се иницира креирање на нови политики во различни контексти и на различни нивоа. Сепак, неговиот потенцијал не се користи доволно во локалните заедници (особено во поглед на младинските прашања) и покрај фактот дека застапништвото многу олеснува да се оствари личен контакт со локалните креатори на политиките и да се изградат директни односи со засегнатите чинители. Во голема мера, тоа се случува затоа што луѓето кои работат со и за младите се убедени дека застапништвото бара посебни вештини и компетенции кои тие не ги поседуваат. Притоа, тие забораваат дека застапништвото претежно се заснова на заложбите и мотивацијата на засегнатите страни.

Размислете

1. Кои измени на политиките (од областа на младите, или друга област) може да имаат корист од процесот на застапување во вашата заедница или регион?
2. Кој би бил заинтересиран да поддржи таква измена на политиката?
3. На која целна публика треба да ѝ се пристапи?
4. Кои комуникациски канали би биле најефикасни?

Поглавје 8

Едукација

Отпочнувањето на партиципативна работа користењето на ревидираната Повелба бара одреден степен на знаење, вештини и ставови кон младинското учество. Како резултат на тоа, на сите оние кои се заинтересирани за вклучување на младите на локално ниво може да им затреба обука и поддршка. Овие потреби може да се задоволат на повеќе начини, како на пример организирање на работилници во кои се истражуваат различните димензии на младинското учество или кои им помагаат на учесниците да ги идентификуваат на кој начин можат да ја користат ревидираната Повелба во нивниот контекст. Информации за тоа како да се подготват вакви работилници може да се добијат на интернет и директно од организациите кои работат на едукација за учество.

Во ова поглавје се нудат разни едукативни активности кои може општо да се користат при обуките за младинско учество, или, поконкретно, за самата Повелба. Дел од овие активности се преземени од разни едукативни извори, а дел се подготвени за потребите на овој прирачник.

Опфатени се следниве методи:

Дијамант на политики

Луѓе-сендвичи

Ножеви и вилушки

Скала на учеството

Средба со градоначалникот

Табела на учеството

Лавина на учеството

Временска скала на учество

Правата и учеството

ПСМПП асоцијации

Игра по улоги за Повелбата

Вежба со изјави – Се сложувам, Не се сложувам

Триаголник на соработка

Точно или неточно?

Што може да направиш за мене?

Посета на Младојдија

Што ќе се случи ако не се случи?

Вежба за симулација „Младите во акција“

Дијамант на политики	
Наслов	Дијамант на политики
Тема	Локални политики кои го зајакнуваат младинското учество
Суштина	Што е најважно?
Големина на група	Која било
Времетраење	90 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се претстави содржината на ревидираната Повелба; — да се ревидираат локалните политики за зајакнување на младите; — да се симулира дискусија за локалните младински политики во контекстот на учесниците; — да се промовираат вештините на преговарање.
Подготовка	Да се фотокопираат сетовите картички за секоја мала група која ќе учествува во активността „Дијамант на политики“.
Материјали	По еден сет картички за секоја група.
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прашајте ги учесниците што подразбираат под терминот „локална политика“. 2. Накусо претставете ги различните секторски политики опфатени со Повелбата. 3. Поделете ги учесниците на мали групи од по 4 учесника кои доаѓаат од истиот регион (во земјата или во Европа) и дајте им по еден сет картички на секоја група. 4. Објаснете им ја постапката. Секоја група треба накусо да подискутира колку се релевантни политиките испишани на картичките во нивната ситуација. Потоа, треба да преговараат и да се договорот кои политики се најмногу, а кои најмалку релевантни за младите во нивниот регион. Картичките со политиките треба да се наредат во форма на дијамант (т.е. баклава). Картичката со најрелевантната политика треба да се стави на врвот на „дијамантот“. Под неа треба да се стават двете картички една до друга и тие ги претставуваат следните најрелевантни политики. Во средината на дијамантот треба да се наредат трите картички со средно релевантни политики. Под нив треба да се стават двете картички со помалку релевантните политики и на крајот, на дното на дијамантот, да се стави една картичка која ја претставува политиката која е најмалку релевантна во контекстот на учесниците. 5. Замолете ги учесниците да им го презентираат својот „дијамант“ на другите и да објаснат зошто така решиле.

Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Што за вас значи „релевантно“? Како го дефиниравте овој збор за потребите на оваа вежба? 2. Кои политики се сметаат за најрелевантни во сите групи? Зошто? 3. Кои се разликите помеѓу „дијамантите“? 4. Како влијаат локалните политики на учеството на младите? 5. Дали сте задоволни од добиениот резултатот? Зошто? 6. Каково беше вашето влијание во процесот на преговарање? 7. Што научивте од оваа вежба?
Варијации	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наместо да се претстават секторските политики на Повелбата, олеснувачот може да ги праша учесниците кои од постојните локални политики се важни за младите во нивната локална заедница или регион. 2. Ако учесниците ја познаваат Повелбата, олеснувачот може да провери колку се сеќаваат на секторските политики.
Приложени документи	Дијамант на политики – примерок на сет картички

→ **ДИЈАМАНТ НА ПОЛИТИКИ – Примерок на сет картички**

Политика за спорт, рекреација и асоцијативен живот	Политика за поттикнување на младинското вработување
Специфична политика за рурални региони	Политика за образование со која се промовира учеството на младите
Политика за одржлив развој и животна средина	Политика за анти-дискриминација
Политика за транспорт	Здравствена политика
Политика за мобилност и размена	

Луѓе-сендвичи	
Наслов	Луѓе-сендвичи Извор: <i>Обука за активно младинско учество</i> , ЕУС, Стразбур, 2007 год.
Тема	Запознавање и осознавање на реалноста за младинското учество
Суштина	Јас и мојата реалност за младинско учество
Големина на групата	12-35
Време	1 час
Цели	<ul style="list-style-type: none"> – Да се запознаат учесниците; – Да се сподели искуството за реалната состојба на младинското учество во заедниците и организациите на учесниците – Да се осознаат искуствата со младинското учество
Подготовка	Треба да се подготви голема просторија или простор со четири тематски определени катчиња.
Материјали	Листови А3, маркери или боички, музика

<p>Инструкции</p>	<p>Индивидуална подготовка – 15 минути</p> <p>Учесниците добиваат по два листа хартија А3, маркери и боички.</p> <p>На секој од нив може да нацртаат или да напишат нешто за следниве аспекти на нивниот живот/искуство:</p> <ul style="list-style-type: none"> – лично (семејство, студии, слободно време...); – организација/работа; – заедница/млади - карактеристики; – искуства со младинско учество (поврзани со дела). <p>Споделување – 40 минути</p> <p>Кога ќе завршат, учесниците треба да се облечат како „луѓе - сендвичи“ – помеѓу двата листа хартија А3 (еден лист напред, еден на грбот).</p> <p>Потоа, се собираат во средината на големата просторија со четирите тематски катчиња чии теми се исти како оние на нивните А3 листови.</p> <p>Тематските катчиња се објаснуваат и учесниците добиваат инструкции дека ќе има четири рунди и дека треба да поминат низ сите катчиња за време на вежбата.</p> <p>Потоа се пушта музика а учесниците се мешаат и си ги гледаат „сендвичите“.</p> <p>Кога олеснувачот ќе ја изгаси музиката, учесниците може да изберат едно катче и да ги споделат своите гледишта за темата наведена на „сендвичот“ (пр. организација/работа).</p> <p>По 10 минути олеснувачот повторно пушта музика, а „луѓето-сендвичи“ мора да се соберат на средина. Кога музиката ќе сопре, тие треба да изберат ново катче.</p> <p>Ова се повторува четирипати.</p>
<p>Завршна дискусија и евалуација</p>	<p>Нема</p>

<p>Ножеви и вилушки</p>	
<p>Наслов</p>	<p>Ножеви и вилушки Извор: PLA Notes (2001), Issue 42, pp. 66-68, IIED London, Josh Levene</p>
<p>Тема</p>	<p>Принципите на учество</p>
<p>Суштина</p>	<p>Да се учествува или не?</p>
<p>Големина на групата</p>	<p>6-20</p>

Времетраење	60 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се запознаат учесниците со некои од принципите на учество; — да се истражат нови начини како зајакнувањето зависи од транспарентноста и споделувањето; — да се искуси како е да си дел од ситуација во која учеството претставува предизвик.
Подготовка	Најдете еден учесник од групата и споделете го тајното правило на игра.
Материјали	Нож и вилушка Табла со листови хартија, хартија, пенкала
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Учениците седнуваат во круг. 2. Кажете им на сите дека правилата на игра ќе се објаснат само еднаш, па затоа мора внимателно да слушаат. 3. Објаснете дека сакате сите да се сконцентрираат на тоа како ќе се чувствуваат за време на играта. 4. Учесниците треба да му ги подадат ножот и вилушката, вкрстени или некрстени, на лицето кое седи до нив. Како што ќе ги подаваат, треба да кажат дали се „вкрстени“ или „не се вкрстени“. Потоа, олеснувачот ќе им каже дали се во право или не се. 5. Не давајте дополнителни инструкции, дури и да има прашања. 6. Олеснувачот започнува со активноста. Правилото кое го чувате во тајност е дека изјавата „вкрстени“ или „не се вкрстени“ не зависи од ножот или вилушката, туку од позицијата на нозете на тој што зборува – дали нозете му се вкрстени или не. Ножот и вилушката може да се поставени како што сака учесникот, но тој/таа ќе биде во право само ако нивниот исказ се совпаѓа со поставеноста на нивните нозе. 7. По десетина минути прекинете ја играта зашто тоа е доволно време за учесниците да искушат широк спектар на емоции. 8. Прашајте ги оние кои не успеале да го откријат тајното правило како се чувствуваат. Запишете ги одговорите на таблата со хартија. 9. Прашајте ги оние кои успеале да го откријат тајното правило како се чувствуваат. Запишете ги одговорите на таблата со хартија. 10. Замолете некој од групата да им го објасни тајното правило на останатите во групата. 11. Прашајте ги учесниците кои го откриле тајното правило зошто не им го откриле на другите (многу ретко им го откриваат).

<p>Завршна дискусија и евалуација</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прашајте ги учесниците каква е поврзаноста помеѓу нивните искуства за време на вежбата (и тоа што го доживеале за време на вежбата) и учеството. Кои аспекти на учеството се опфатени со оваа вежба? 2. Поделете ги учесниците да работат во мали групи за дискусија (по двајца во група). Секој од нив треба да се фокусира на следниве прашања: <ul style="list-style-type: none"> Сет А <ol style="list-style-type: none"> а. Кога немам контрола над ситуацијата, се чувствувам ... б. Кон оние што ми ја одземаат контролата над ситуацијата чувствувам ... в. Еве, на пример... г. Не е возможно да се учествува кога... Сет Б <ol style="list-style-type: none"> д. Кога ја имам ситуацијата под контрола, се чувствувам... ѓ. Кон оние што ми овозможуваат контрола над ситуацијата чувствувам ... е. Еве, на пример ... ж. За да можеме да учествуваме, треба да ... 3. Ако има повеќе од две групи, побарајте од групите кои работат со првиот сет прашања (А) да се соберат заедно, а оние што работат со прашањата од сетот Б да се соберат заедно. Замолете ги да ги споделат своите идеи и да ги запишат на таблата со хартија. 4. Побарајте од групите да ги презентираат резултатите од работата. 5. Иницирајте пленарна дискусија за предностите од учеството и недостатоците од неучеството.
<p>Совети за олеснувачот</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Лицето со кое ќе го споделите тајното правило пред почетокот на играта треба да седи спроти вас во кругот, за да можете заедно да проверувате дали нозете на учесниците им се вкрстени или не. — Внимавајте кога ќе ја користите оваа игра зашто некои луѓе може да реагираат дефанзивно и да стануваат многу емотивни.
<p>Варијации</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Завршната дискусија може повеќе да се фокусира на улогата на споделувањето на информации, факти и правила со кои им се дава можност на луѓето да учествуваат. — Оваа вежба може да се користи за да се претстави пристапот кон младинското учество за кој се залага Повелбата и кој се заснова на правото, средствата, просторот, можноста и поддршката (ПСМП).

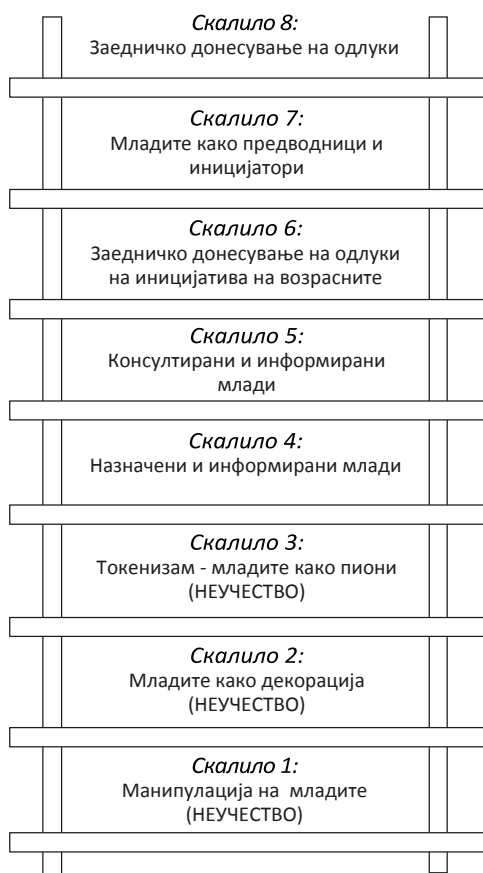

Скала на учество	
Наслов	Скала на учество Извор: Обука за изработка и спроведување на партиципативни проекти на локално и регионално ниво, ЕУС, Стразбур, 2005 год.
Тема	Спроведување на партиципативни проекти
Суштина	Дали вашиот проект е навистина „партиципативен“?
Големина на групата	Која било
Времетраење	90 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — Да се размисли за можните степени на младинско учество во рамките на еден проект; — Да се претстави концептот на скалата на учество; — Да се понуди рамка за проценка на степенот на учество на младите во проекти; — Да се добијат идеи за партиципативни проекти.
Подготовка	Да се нацрта голема слика од скалата на учество на Роберт Харт на хартија (или да се направи на подот со помош на хартиена самолеплива трака).
Материјали	Нема
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Да се претстави концептот за степени/нивоа на младинско учество и моделот на скалата на учество. 2. Замолете ги учесниците да размислат за тоа кое скалило од скалилата најдобро го претставува степенот на учество на младите во нивната заедница. 3. Замолете ги учесниците да застанат до тоа скалило од скалата. 4. Прашајте ги учесниците: „Каде е вашиот проект на скалата на учество? Како знаете дека е така?“. 5. Побарајте од учесниците да се впуштат во „бура на идеи“ за тоа како може да се осигури дека младите ќе можат целосно да учествуваат во нивниот проект. 6. Индивидуално размислување: кои од идеите кои произлегоа од „бурата“ може да ги искористам во мојот проект? Зошто и како?
Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги следниве прашања на учесниците:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Колку сметате дека е корисен моделот на скалата на учество во вашата работа и во вашата ситуација? 2. Кои се ограничувањата на овој модел?

Совети за олеснувачот	Објаснете им дека цела на оваа активност не е да се постигне највисокото скалило од скалата на учество и дека највисокото скалило не е секогаш и најдоброто скалило! Може да употребите и скалила без броеви или друга форма, не мора да е скала (на пр. цвет, како приложениот документ)
Варијации	Оваа активност може да се однесува не само на младинските проекти, туку и на вклученоста на младите во разни институции или организации
Приложени документи	Опис на концептот на скалата на учество (извор: Поглавје 1 од прирачникот)

→ СКАЛА НА УЧЕСТВО –Објаснување

Адаптирано од: Харт, Р. Учесството на децата од токенизам до граѓанство, Истражувачки центар Иноченти на УНИЦЕФ (UNICEF Innocenti Research Centre), Фиренца, 1992 год.

Скалило 8: Заедничко донесување одлуки

Проектите и идеите ги иницираат младите, кои ги канат возрасните партнерски да учествуваат во процесот на донесување на одлуки

Скалило 7: Младите како предводници и иницијатори

Проектите или идеите ги иницираат и предводат младите; возрасните може да се поканат да ја пружат потребната поддршка, но проектот може да продолжи и без нивната интервенција.

Скалило 6: Заедничко донесување на одлуки на иницијатива на возрасните

Возрасните иницираат проекти, но младите се поканети да ја споделат моќта и одговорностите при одлучувањето како рамноправни партнери.

Скалило 5: Консултирани и информирани млади

Проектите ги иницираат и водат возрасните, но младите даваат совети и сугестии и се информирани за тоа како овие сугестии придонесуваат кон крајните одлуки или резултати.

Скалило 4: Назначени и информирани млади

Проектите ги иницираат и водат возрасните; младите се поканети да преземат одредени конкретно улоги или задачи во рамките на проектот, но свесни се за тоа колкаво е нивното влијание во реалноста.

Скалило 3: Токенизам (младите како пиони)

Младите добиваат некакви улоги во проектите но немаат вистинско влијание врз одлучувањето. Оттука, (намерно или ненамерно) се создава илузија дека младите учествуваат, а всушност немаат никаков избор во тоа што прават и како прават.

Скало 2: Младите како украс

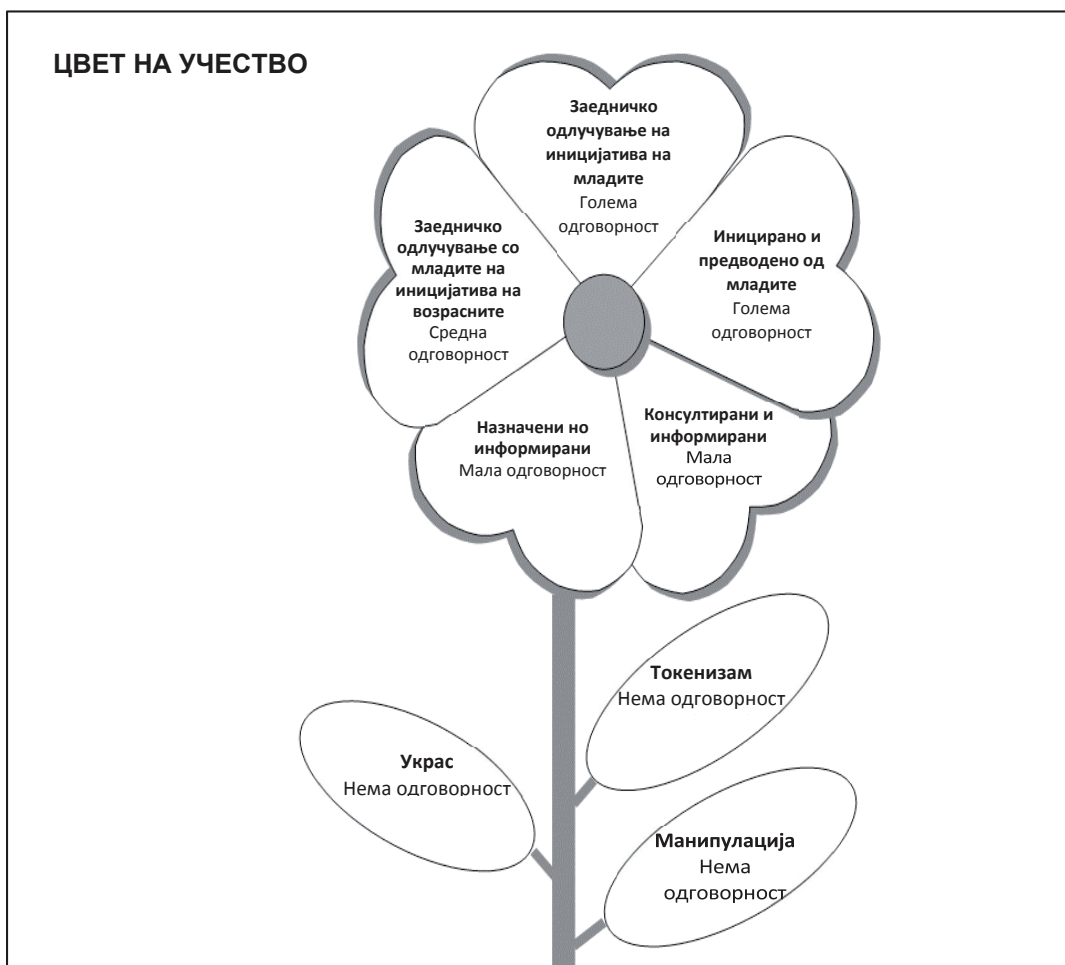
Младите се потребни во проектот за да ја претстават младината како непривилегирана група. Тие немаат значајна улога (освен да се присутни) и, исто како и кај украсите, се ставаат на видлива позиција во рамките на проектот или организацијата за да може лесно да се забележат однадвор.

Скало 1: Манипулација на младите

Младите се канат да учествуваат во проектот, но немаат вистинско влијание врз одлуките и нивните резултати. Всушност, нивното присуство се користи за да се постигне некоја друга цел, како на пример да се победи на локалните избори, да се створи подобар впечаток за институцијата или да се обезбедат дополнителни фондови од институциите кои го поддржуваат младинското учество.

→ **ЦВЕТ НА УЧЕСТВО – Објаснување**

Извор: CHOICE for Youth and Sexuality Foundation, Холандија, инспирирано до Скалата на учество на Роџер Харп

Средба со градоначалникот	
Наслов	Средба со градоначалникот Извор: Обука за активно младинско учество, ЕУС, Стразбур, 2007 год.
Тема	Соработка помеѓу НВО и локалните власти
Суштина	Ајде да се здружиме
Големина на групата	12-35
Времетраење	120 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се соочат учесниците со нивното практикување на младинско учество; — да се започне размислување за стратегиите за комуникација и соработка меѓу невладините организации и локалните власти; — да се идентификува кои аспекти треба да се подобрат
Подготовка	Да се фотокопира и, по можност, да се адаптира студијата на случај; да се упати тимот од локалната власт; да се закаже состанок
Материјали	Облека за претставниците на локалните власти (пр. вратоврска, палто итн.)
Инструкции	<p>1. Студија на случај во работни групи – 45 минути</p> <p>Учесниците се делат во мали групи. Секоја група претставува младински центар од заедницата (НВО). Сите групи го добиваат истиот случај и треба да се подготват за средба со локалните власти.</p> <p>Случајот кој треба да се проучи е даден во форма на писмо – покана за состанок на тимот со цел да се подготви консултативен состанок со градоначалникот и други претставници на локалните власти.</p> <p>Аниматорот оди од група до група за да се осигури дека учесниците ја разбираат задачата и да дообјасни ако учесниците имаат прашања.</p> <p>Ако има неколку групи, аниматорот може да има улога на координатор на младинските НВО-а од асоцијацијата на младински здруженија која го организира состанокот со градоначалничката.</p> <p>Случај:</p> <p>“Покана</p> <p>Од координаторот (аниматорот) на младинската асоцијација “Just do it”</p> <p>Почитувани членови на тимот,</p> <p>Сите ние работиме заедно во младинскиот центар во овој дел на градот Стразбур. Веќе неколку месеци добиваме сигнали дека младите не се задоволни од нивната ситуација (од условите за живот, вработувањето итн.). Неодамна, преку ситни и неповрзани настани, некои млади почнаа насилно да го изразуваат своето незадоволство (оштетување на спортскиот центар, супермаркетите итн.).</p> <p>Пред две недели дојде до конфликт помеѓу група млади и некои полициски службеници, што доведе до тепачка. Како резултат на тоа, едно младо лице е сериозно повредено и е во болница, а две други лица се приведени.</p>

	<p>Оттогаш ситуацијата постојано се влошува:</p> <ul style="list-style-type: none"> — некои млади лица почнаа да палат автомобили во околината и бројот на запалени автомобили се зголемува; — ваквите појави почнаа да се случуваат и во други градови; — секоја вечер доаѓа до судир со полицијата; — други млади сакаат да покажат дека постојат други начини на изразување на незадоволство и почнаа да организираат мирни протест, симболично палење на личните карти за да покажат дека иако легално се еднакви граѓани, во реалноста не е така и дека веруваат дека немаат исти права и можности. <p>Време е ние од младинскиот центар да делуваме!</p> <p>Затоа нашата организација ќе организира состанок за време на кој ќе работиме на две полиња:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Краткорочен акциски план: што конкретно да се направи и како да се спречат натамошни инциденти. 2. Среднорочен акциски план: за една година ќе се одржат локалните избори, па треба да ја искористиме можноста да почнеме да лобираме кај локалните власти уште сега, и да подготвиме стратешки предлог со насоки за работа, план за едукација, конкретни чекори и дејства. <p>Споменатите настани почнаа да се случуваат и во други делови од градот. Овој состанок го организираат и другите ограноци на нашата организација, во овие делови од градот.</p> <p>По овие состаноци ќе се организира уште еден состанок со претставници на општината Стразбур и други претставници од младинските тела од другите области за да ги презентираме нашите предлози/стратегии.</p> <p>Наша задача ќе биде да назначиме двајца наши претставници јасно да ја презентираат стратегијата.</p> <p>Ви благодарам за соработката и се гледаме на состанокот. Координаторот на “Just do it!” (Забелешка: случајот/поканата треба да се примени во согласност со целите на сесијата и активноста)</p> <p>Улоги и упатства за известување на претставникот на локалната власт</p> <p><i>Улоги</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — градоначалник; — политички советник задолжен за внатрешни и безбедносни прашања; — заменик градоначалник задолжен за младински прашања. <p>Улогите може да ги играат и членовите на тимот кои не задолжени да ја претстават вежбата, да анимираат или да ја водат завршната дискусија).</p>
--	--

	<p>Упатства за информирање</p> <ul style="list-style-type: none"> – Тројцата претставници на локалните власти треба да имаат различни пристапи за време на интервенциите. На пример, градоначалникот бара брзо решение кое е добро за целиот град (земајќи ги предвид и аргументите на неговите/нејзините колеги); политичкиот советник треба да се погрижи за безбедноста на граѓаните, го поддржува законот и редот, не верува во одговорна младина; заменикот градоначалник е одговорен за младите и во контакт со НВО-ата, па затоа се залага за решение со кое младите и младинските НВО ќе се вклучат и поддржат на долг рок. – Кога ќе глумат, учесниците слободно може да импровизираат во согласност со нивната перцепција за реалните состаноци. Сепак, можно е да треба однапред да седнат и да ги разјаснат интервенциите. – Градоначалникот го води состанокот зашто тој/таа е домаќин. <p>2. Средба на младинските организации и локалните власти – 30 минути</p> <p>Секоја од младинските НВО-а (работните групи) испраќа по два члена од организацијата на состанокот со градоначалникот; координаторот на “just do it” за жал не може да дојде.</p> <p>Градоначалникот го отвора состанокот и најавува дека ќе трае максимум 30 минути.</p> <p>Темата на состанокот е да се дискутира за предлозите на младинските НВО-а и да се одлучи како да се дејствува за да се санира тековната ситуација.</p> <p>Останатите учесници се активни набљудувачи на состанокот. Тие имаат можност преку олеснувачот (координаторот) да испраќаат белешки до колегите, кои ги претставуваат своите НВО-а на состанокот.</p> <p>3. Разврска</p> <p>Треба да се размисли пред завршната дискусија. Олеснувачот може да го избере методот.</p>
<p>Завршна дискусија и евалуација</p>	<p>1. Чувства:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Општи чувства? За време на работните групи при проучувањето на случајот? За време на играта по улоги? <p>2. Процес:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дали беше лесно да се подготват стратегиите во работните групи? Зошто? <p>3. Резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Што мислите за резултатите? Дали се предлозите релевантни? Што недостига? Дали идентификувавте некои аспекти кои може практично да се подобрат? <p>4. Пренесување во реалноста:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дали постои некаква врска помеѓу вежбата и реалната состојба? – Што научивте од вежбата? Што може практично да искористите? – Имате ли коментари или совети за соработката со локалните власти?

Табела на учество	
Наслов	Табела на учество Извор: Clare Lardner, Clarity company, www.clarity-scotland.pwp.blueyonder.co.uk
Тема	Моќта наспроти учеството во проектот
Суштина	Кој има моќ?
Големина на групата	Која било
Времетраење	60 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> – Да се сфати комплексноста на различни димензии на учеството; – Да се процени степенот на зајакнување (зголемување на моќта) преку разни форми на учество или конкретни проекти; – Да се понуди конкретна алатка за споредба на разните форми на учество.
Подготовка	Треба да се одржи куса презентација на моделот на учество „кларити“ врз основа на приложениот модел.
Материјали	Копии од моделот на учество „кларити“
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прашајте ги учесниците да се сетат на некој конкретен младински проект во кој учествувале. Користејќи го моделот на учество „кларити“, тие треба да проценат колкава моќ имаат возрасните и младите во овој проект. 2. Побарајте од учесниците да ги споделат резултатите од работата во групи од четири учесника. 3. Отворете го подиумот за коментари, забелешки или прашања. 4. Иницирајте дискусија на тема: „Како односите на моќ во рамките на проектот влијаат на учеството на младите?“
Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дали сте изненадени од резултатот на вашата проценка? Зошто? 2. Дали научивте нешто ново за овој проект? Што? 3. Колку сметате дека моделот би бил корисен за вашата работа? 4. Што мислите дека е потребно за да се постигне „идеална“ распределба на моќта помеѓу чинителите?
Приложени документи	Работен лист – Модел на учество „кларити“

МОДЕЛ НА УЧЕСТВО „КЛАРИТИ“

Извор: Clare Lardner, Clarity company, www.clarity-scotland.pwp.blueyonder.co.uk

Возрасните ја иницираат идејата на проектот	← →	Младите ја иницираат идејата на проектот
Возрасните решаваат за агендата (за што ќе се дискутира)	← →	Младите решаваат за агендата (за што ќе се дискутира)
Возрасните носат одлуки	← →	Младите носат одлуки
Возрасните ги имаат повеќето информации кои се потребни за донесување на одлука	← →	Младите ги имаат повеќето информации кои се потребни за донесување на одлука
Возрасните преземаат акција за да ги спроведат одлуките	← →	Младите преземаат акција за да ги спроведат одлуките
Структурата на учество го реплицира начинот на кој возрасните работат (доста формален)	← →	Структурата на учество го реплицира начинот на кој работат младите (доста неформален)
Возрасните имаат моќ	Моќта е споделена	Младите имаат моќ

Лавина на учеството	
Наслов	Лавина на учество
Тема	Дефинирање на учеството Учество во процесот на донесување одлуки
Суштина	Дали јас и ти го разбираме младинското учество на ист начин?
Големина на групата	8, 16 или 24 учесници
Времетраење	60 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се поразговара за различните начини на сфаќање на младинското учество; — да се размисли за различните начини на сфаќање и различните концепти и димензии на младинското учество; — да се размисли за вклученоста на учесниците во процесот на одлучување.
Подготовка	Нема
Материјали	Табла со листови хартија, маркери

<p>Инструкции</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Побарајте од учесниците да ја напишат нивната дефиниција за младинско учество на лист хартија (индивидуална работа). 2. Учесниците треба да најдат партнер и да работат во парови. Секој треба да ја презентира својата дефиниција, а потоа треба да се согласат на заедничка дефиниција за обајцата. 3. Паровите потоа се спојуваат во групи од по четворица учесници. Секој пар ја презентира својата дефиниција, а потоа треба да усвојат заедничка дефиниција која ќе биде прифатлива за сите четири учесника во групата. 4. Четиричлените групи сега се спојуваат во групи од по осум учесници. Се презентираат сите дефиниции, а потоа учесниците усвојуваат една, крајна дефиниција која ќе е прифатлива за сите. 5. На пленарната сесија, секоја група ја презентира својата дефиниција, а потоа се остава време за коментари и објаснувања. 6. Презентирајте некои од дефинициите за младинско учество и споредете ги.
<p>Завршна дискусија и евалуација</p>	<p>Дискусија за резултатите (дефинициите):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Во колкава мера се разликуваат дефинициите помеѓу групите? 2. Кои се главните разлики? 3. На кои аспекти на младинското учество се однесуваат овие разлики? 4. Дали и колку ви беше тешко да изнајдете заеднички дефиниции? Зошто? 5. Во колкава мера бевте подготвени да направите отстапки или да се откажете од дел од вашата дефиниција за да постигнете договор? <p>Дискусија за процесот на одлучување:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Каква беше вашата улога во формулирањето на дефинициите во различните фази (во парови, групи од по четворица итн.)? Како се чувствувавте? 2. Дали имавте доволно простор да учествувате колку што би сакале? Доколку не, зошто немавте? 3. Што ви помогна да учествувате? 4. Што ве попречи во учеството? 5. Во колкава мера дефиницијата за учество која беше презентирана за време на пленарната сесија се совпаѓа со вашето искуство со учеството во текот на оваа вежба?
<p>Варијации</p>	<p>Би било интересно да се назначат неколку набљудувачи кои би го гледале процесот и потоа би дале повратни информации за тоа како постапиле различните групи и кои стратегии ги користеле. Луѓето не се секогаш свесни за своите улоги или за своето однесување.</p>

Временска оска на учеството	
Наслов	Временска оска на учеството Извор: непознат
Тема	Претставување на личното искуство од областа на младинското учество
Суштина	Каква е вашата приказна?
Големина на групата	4-25
Времетраење	30-60 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се сподели искуството на учесниците од областа на учеството; — да се размисли за различните начини на кои поединците би можеле да учествуваат во животот на некои организации или локални заедници — да се создаде основа за планирање на натамошна вклученост од областа на младинското учество.
Подготовка	Нема
Материјали	Многу голем лист хартија, за да има секој учесник доволно простор да ја нацрта својата временска оска. Многу фломастери, боички, маркери, хартија во боја, ножички, лепак, самолеплива трака (селотејп), слики од стари списанија, итн.
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Користејќи ги горе споменатите материјали, учесниците треба да ја нацртаат својата временска оска на која ќе се прикажат главните моменти од нивното искуство од областа на младинското учество, како на пример: <ul style="list-style-type: none"> — како и кога учествувале во некои организации, групи или заедници; — како и кога се вклучиле во зајакнување или промовирање на младинското учество. 2. Учесниците ги презентираат своите временски оски и зборуваат за своите искуства од областа на младинското учество.
Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кој вид на младинско учество најчесто се споменува? 2. Кои фактори ги поттикнуваат младите да учествуваат, меѓу кои сте и вие? 3. Сега откако ги видовте сите временски оски, дали има некои елементи кои не сте ги опфатиле, а сега гледате дека требало да ги вклучите? 4. Дали сметате дека сите наведени елементи се партиципативни? На кој начин?
Совети за олеснувачот	<ul style="list-style-type: none"> — Замолете ги учесниците да ги нацртаат своите временски оски на тој начин што сите ќе се спојат во една точка во центарот на листот хартија (како сончеви зраци, со сонцето во средина). Оваа централна точка ја претставува вашата обука; — Ако групата брои повеќе од 16 члена, цртежите и презентациите може да се изведат во помали групи.
Варијации	Временската рамка може да се фокусира на поконкретните прашања врзани за учеството, како на пример конкретните форми на учество, различните нивоа (европско, национално, локално), итн.

Правата и учеството	
Наслов	Правата и учеството
Тема	Правата кои се однесуваат на младинското учество
Суштина	Кои се моите права?
Големина на групата	Најмалку 8
Времетраење	90 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се разгледаат различните права кои треба да ги имаат младите за да може да практикуваат учество; — да се истражи врската помеѓу правата на младите и учеството; — да се размисли за тоа како правата на младите се почитуваат во различни локални контексти
Подготовка	Нема
Материјали	Табла со листови хартија и маркери
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поделете ги учесниците во групи од по четири до шест учесника. 2. Замолете ги учесниците од секоја група да наведат колку што можат повеќе примери за правата кои се однесуваат на учеството во рок од пет минути (примери за тоа се правата кои им се потребни за младите за да учествуваат во животот на нивната локална заедница или регион). 3. Соберете ги одговорите преку пленарна дискусија. 4. Побарајте од секоја група да избере 10 права од пленарната листа кои, според нив, се од суштинско значење за значенско младинско учество на локално ниво. 5. Замолете ги групите да ги презентираат своите листи. 6. Отворете пленарна сесија за време на која ќе продискутирате за резултатите.
Завршна дискусија и евалуација	<p>Прашања кои се однесуваат на резултатите од групната работа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кои се сличностите помеѓу листите (кои права ги споменуваат сите или повеќето групи)? 2. Кои права не се опфатени на сите листи? Зошто е така? 3. Кои критериуми ги користевте за да решите дали одредено право е „од суштинско значење“ за учеството или не? 4. Како се договоривте во вашата група за овие критериуми? <p>Прашања кои се однесуваат општо на правата:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Која е поврзаноста помеѓу правата кои ги наведеа учесниците и младинското учество? 6. Дали овие права може да се сметаат за човекови права? Зошто? <p>Прашања кои се однесуваат на локалната ситуација на учесниците:</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Кои права не се почитуваат во вашиот локален контекст? Зошто? 8. Како младите може да си ги побараат овие права?

ПСМП асоцијации	
Наслов	ПСМП асоцијации Извор: Обука за изработка и спроведување на партиципативни проекти на локално и регионално ниво, ЕУС Стразбур, 2005 год
Тема	Стекнување прв впечаток за Повелбата
Суштина	Што е ПСМП?
Големина на групата	15-30
Времетраење	40 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се размисли за концептите, опфатот и разните начини да се разбере „младинското учество“; — да се анализира колку се релевантни разните концепти на учеството во секојдневната работа и живот на учесниците; — да се иницира дебата за ставовите на младите кон учеството.
Подготовка	Треба да се одржи поедноставена презентација за Повелбата, односно што претставува таа, каква е нејзината намена и како таа влијае на поединците.
Материјали	Повелбата и верзијата на Повелбата која е напишана на јазик соодветен за младите Табла со листови хартија
Инструкции	<p style="text-align: center;">а. право; б. средства; в. простор; г. можности; д. поддршка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Замолете ги учесниците да се поделат во групи од 3 до 6 учесника. Секоја група ќе добие по еден од ПСМП концептите кој ќе треба да го продискутираат, а потоа и да ги одговорат следниве прашања: <ul style="list-style-type: none"> а. Што мислите, што значи овој концепт? б. Како влијае овој концепт на учеството? 2. Побарајте од учесниците да подготват креативна изведба (песна, поема, цртеж, драма, пантомима, балет) со која ќе се претстават главните заклучоци од нивните дискусии. 3. Поканете ги групите да го изведат своето креативно дело. 4. Кажете им на останатите учесници да откријат кои елементи на ПСМП се презентираат и како тие ја толкуваат песната, поемата итн.

Завршна дискусија и евалуација	<p>Во пленарна дискусија, замолете ги учесниците да ги разгледаат сите концепти и да се обидат да изнајдат заеднички начин како да се сфатат овие концепти во однос на Повелбата и младинското учество.</p> <p>Исто така, на учесниците може да им ги поставите и следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Што научивте за учеството од оваа вежба? 2. Колку е релевантен концептот ПСПМП во вашата ситуација?
Варијации	<p>За да биде повозбудливо, учесниците нека погодуваат кој е концептот што го презентира другата група. Тоа ќе покаже дали и колку учесниците ги толкуваат концептите на сличен начин.</p>

Игра по улоги за Повелбата	
Наслов	Игра по улоги за Повелбата Извор: Обука за изработка и спроведување на партиципативни проекти на локално и регионално ниво, ЕУС Стразбур, 2005 год
Тема	Повелбата во реалноста
Суштина	Да се испроба Повелбата во реалниот живот
Големина на групата	10+
Времетраење	40 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се покаже како може да се смени состојбата со помош на Повелбата; — да се искушат различни аспекти од животите на младите во кои може да се примени Повелбата
Подготовка	Нема
Материјали	<p>Работни листови во кои се објаснети различните улоги</p> <p>Во зависност од фантазијата на учесниците, може да се потребни и други материјали</p>
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Направете групи од 4-5 учесника. Објаснете им дека ќе треба да одиграат некоја специфична ситуација. 2. Поделете ги улогите по групите. 3. Замолете ги да побараат кој дел од Повелбата е релевантен за конкретната ситуација. 4. Дајте им на групите неколку минути да ја подготват глумата. 5. Замолете ги да ја одиграат ситуацијата пред другите, користејќи ја Повелбата за да најдат решение. 6. Замолете ги учесниците да ги споделат своите гледишта за ситуациите и понудените решенија.

Завршна дискусија и евалуација	Поставете им ги на учесниците следниве прашања: <ol style="list-style-type: none"> 1. Што беше целта на оваа вежба? 2. Како може тука Повелбата да послужи како алатка? 3. Како може да ги поврзете цртежите со вашата лична ситуација? 4. Дали вежбата ви беше корисна? Зошто?
Варијации	Со цел да бидат улогите поживи, може да се користат и стрипови за да се прикаже ситуацијата (видете ги прикачените примери).

Игра по улоги за Повелбата – Работни листови

Домување

Состојбата со домувањето во Утопија не е добра. Достапни се многу малку живеалишта кои младите би можеле да си ги дозволат. Општината не дава информации за домувањето и не сака воопшто да обезбеди услуги за домување поради ограничениот буџет. Откако ќе го прочитаат делот за домување во Повелбата која е напишана на јазик близок на младите, тимот ќе треба да ја игра улогата на група на млади кои демонстрираат против лошата состојба со домувањето во Утопија. Притоа пристигнува претставник на локалните власти и ги прашува зошто е целата врева. Претставникот на младите ги истакнува релевантните делови од Повелбата.

Образование

Младите од Утопија имаат пристап до образование и од нив се бара да го дадат своето мислење за екскурзиите, но не и за било што друго во однос на управувањето со училиштето (ова е пример за токенизам). Наставниците и училишните власти не сакаат да се откажат од својата моќ и тврдат дека младите не се доволно одговорни за да се сфатат сериозно за прашања кои се однесуваат на управувањето со училиштето. Училишните власти дури и го ставаат под знак прашалник демократското право на младите да учествуваат во такви работи. Доаѓа до расправа помеѓу наставник и ученик. Ученикот бара ученичкиот совет да има повеќе права. Наставникот не сака да ги препушти правата и инсистира дека младите не се подготвени да преземат одговорност. Претставникот на локалната власт се вмешува со релевантниот дел од Повелбата со кој се поддржува мислењето на ученикот.

Медиуми

Младите во Утопија имаат ограничен пристап до медиумите, особено до печатените медиуми, но немаат никаков пристап до телевизијата и радиото. Иако локалната ТВ станица е во сопственост на општината која воедно и ја води работата, од општината велат дека младите не се доволно професионални и не може да им се довери да работат со скапата опрема. Тимот е седнат среде соба, гледаат телевизија и велат: „Зошто не можеме да влијаеме на овие глупости?“. Еден од членовите на младинската организација вели дека неговата организација ќе позборува за ова со локалните власти. Локалните власти одговараат дека медиумите треба да ги задоволат сите генерации, но дека младите не им се доволно сигурни за да им се даде пристап до таквата опрема. Младинската организација укажува на релевантниот дел од Повелбата и укажува колку е важно локалните власти да понудат поддршка, обука и сл.

Младински парламент

Во Утопија постои младински парламент веќе две години и тој има право да усвојува предлози кои општинскиот совет мора да ги разгледа и да одговори на нив. Општинскиот совет го сфаќа младинскиот парламент како алатка преку која може од прва рака да се добијат информации за потребите и желбите на младите кои живеат во таа област. Тимот формира младински парламент кој седи внатре во кругот на салата за време на пленарната сесија на која се дискутира за политиките за борба против дискриминацијата опфатени со Повелбата. Еден од претставниците му ја презентира дискусијата на градоначалникот, кој пак предлага да се примнат некои од решенијата предложени во Повелбата.

N.B. Ова се само примери. Во зависност од групата, може да употребите и други секторски политики и примери.

Игра по улоги за Повелбата

Акџерише

Локални власти

Млади

Младински организации

Вежба со изјави - Се сложувам, не се сложувам	
Наслов	Вежба со изјави - Се сложувам, не се сложувам
Тема	Учество, дилеми, улоги и задолженија
Суштина	Одлучете, продискутирајте и сменете го мислењето?
Големина на групата	10+
Времетраење	60 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се подигне свеста за ставовите и ограничувањата на самите учесници кога се работи на прашањата од областа на учеството; — да се прошират перспективите на учесниците и пристапите кои ги применуваат кога работат на младинското учество; — да се користат и доразвијат вештините за дискутирање.
Подготовка	На посебни листови од таблата со хартија напишете ги исказите „Се согласувам“ и „Не се согласувам“. На средина на собата треба да се нацрта линија за да се види границата помеѓу оние кои се согласуваат и кои не се согласуваат.
Материјали	Исказите напишани на хартија (еден исказ на една лист хартија), маркери
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Започнете со кусо претставување на учеството на младите, важноста на соработката помеѓу разните чинители и предизвиците кои ги наметнува учеството во секојдневниот живот. 2. Објаснете им на учесниците дека сега ќе прочитате серија на изјави со кои тие, помалку или повеќе, ќе се согласат, или нема да се согласат. 3. Истакнете ги двете екстремни позиции, „Се согласувам“ и „Не се согласувам“. Замолете ги учесниците да застанат на едната страна од линијата. Оние кои не можат да решат, нека застанат во средина. 4. Прочитајте ги изјавите една по една. По секоја изјава, оставете малку време за учесниците да го заземат своето место. 5. Замолете ги учесниците да ви објаснат зошто застанале таму и какво е нивното мислење по тоа прашање. Објаснете им дека смеат да го сменат местото за време на дискусијата. Обидете се да одвоите доволно време за секој да може да дискутира. 6. По неколку минути, прочитајте ја следната изјава. 7. Откако ќе ги поминете сите изјави, соберете ја целата група заедно за завршната дискусија.

<p>Завршна дискусија и евалуација</p>	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Како се чувствувавте за време на вежбата? 2. Дали ви беше тешко да изберете каде да застанете? Зошто? 3. Какви аргументи се користеа? Аргументи засновани на факти или на чувства? 4. Кои постигнаа поголем ефект? 5. Дали може да се направи споредба помеѓу тоа што го прават и кажуваат луѓето за време на вежбата и тоа што го прават во реалноста? 6. Дали се изјавите валидни? 7. Дали вежбата ви беше корисна? Зошто?
<p>Совети за олеснувачот</p>	<p>Олеснувачот треба посебен акцент да стави на следниве прашања:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Колку активно ги слушаеме аргументите на другите луѓе? – Колку добро успеваме јасно да ја искажеме нашата поента? Колку сме доследни на нашите мислења и идеи?
<p>Варијации</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Во некои случаи, вежбата може да се изведе без да им се дозволи на учесниците да зборуваат. Изјавите намерно може да бидат многу провокативни, а учесниците ќе мора да изберат страна без да дискутираат за своите мислења. Во тој случај, за време на завршната дискусија, треба да се посвети особено внимание на фрустрацијата која произлегува од немањето комуникација кога се дава мислење. 2. Не им дозволувајте на учесниците да останат на средина, терајте ги да заземат страна.
<p>Сугестии за изјави</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Младите не се заинтересирани за учеството; – Младите учествуваат само кога имаат проблеми; – Локалните власти го поддржуваат учеството само кога политички им е од корист; – Некои млади не учествуваат поради културолошки причини; – Сите млади имаат право да учествуваат; – Јавните власти треба да се одговорни за финансирањето и спроведувањето на политиките кои го поддржуваат младинското учество; – Неучеството претставува вид на учество; <p>Изјавите може да се изберат во зависност од целите на сесијата и контекстот на обуката.</p>

Триаголник на соработката	
Наслов	Триаголник на соработката – Градот Конфузија <i>Извор: Обука за активно младинско учество, ЕУС, Стразбур, 2007 год..</i>
Тема	Младинско учество – соработка помеѓу младите лица, младинските НВО-а и локалните власти
Суштина	Истражување на различните гледишта и преговарање
Големина на групата	3-35
Времетраење	90-120 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се симулираат преговори помеѓу младите, младинските НВО-а и јавните власти (одлучувачите); — да се истакнат различните потреби на разните чинители; — да се споделат искуствата со слични ситуации од животот на учесниците; — да се истражи и промовира плодна комуникација и соработка помеѓу главните чинители.
Подготовка	Студија на случај
Материјали	Маркери, А3 листови хартија
Инструкции	<p>Учесниците се делат во 3 групи: локалните власти, младите и претставниците на младинската НВО. Доколку е потребно, групата на младите може да биде поголема од останатите. На сите им се даваат следниве инструкции:</p> <p>„Во градот Конфузија новоизбраниот градоначалник сака да направи нов „социјален договор“ помеѓу младите, младинските НВО-а и локалните власти. Причината е што градот се соочува со повеќе предизвици, па градоначалникот сака да ги вклучи младите во јавниот живот и да ја добие поддршката на младинските НВО-а. Затоа бара да се одржи состанок со младите и со младинските НВО-а кои се активни во градот.</p> <p>Вашата задача е да формулирате, од перспектива на вашата група, што би ви било потребно за да можете да ги решите проблемите. Подоцна ќе имате можност да ги презентирате вашите потреби пред другите две страни. Исто така, ќе треба да преговарате со другите две страни сè додека не постигнете договор за тоа како да се реши проблемот и кој што треба да направи.“</p> <p>По претставувањето, по еден до тројца од секоја група (во зависност од големината на целата група) ќе добијат по еден ист предизвик/проблем. Имаат 10-15 минути за да дискутираат што би им било потребно од другите две страни и за да формулираат две изјави: по една за секој партнер (на пример, младите формулираат една изјава за НВО-ата и една за локалната власт). Потоа, учесниците кои работеле на истиот предизвик./проблем се среќаваат и почнуваат да преговараат. Имаат 45-60 минути да постигнат договор.</p>

Завршна дискусија и евалуација	<p>За чувствата</p> <p>Општи чувства? За време на групната работа на студиите на случај? За време на преговорите?</p> <p>За процесот</p> <ul style="list-style-type: none"> — Што се случуваше во групите? — Дали беше лесно да се подготват изјавите во малите групи? Зошто (не)? — Дали беше лесно да се постигне договор со другите две страни, дали постигнавте договор? Зошто успеавте/не успеавте? <p>За резултатите</p> <ul style="list-style-type: none"> — Што мислите за резултатите? Дали се согласувате со исходот? <p>За трансферот во реалноста</p> <ul style="list-style-type: none"> — Дали постои некаква врска помеѓу вежбата и реалноста? Доколку постои, за што станува збор? — Што научивте од оваа вежба? Што можете да искористите/подобрите во вашата практика?
---------------------------------------	--

Триаголник на соработката – Студии на случај – Предизвици/проблеми

Домување

Постои голем проблем со домувањето во градот Конфузија зашто има многу малку слободни куќи, а трошоците за изнајмување се многу високи. Многу згради и припаѓаат на општината и претежно се многу стари и треба добро да се реновираат пред да може некој да се всели да живее во нив. Општината нема многу пари за трошење, а аплицирањето во европски фонд би значело да се чека уште две години за да бидат достапни парите.

Образование

Наставниот план и програма во училиштето го утврдува Владата. Младите бараат примена на алтернативни наставни методи и повеќе простор за вонучилишни активности. Поконкретно, бараат зголемена примена на неформалните образовни методи. Локалната заедница раководи со училиштето заедно со родителите на учениците кои таму учат.

Пристап до медиумите

Единствената радио станица емитува верски химни половина ден, а останата половина емитува политички дискусии и малку музика во периодот помеѓу 13 и 17 часот. Во одборот на радио станицата членуваат пет лица – градоначалникот, единствениот свештеник во градот, политичкиот противник на градоначалникот, директорот на средното училиште и директорот на локалната клиника.

Културни активности

Се организираат многу културни прослави и размени со други земји, но сепак уште многу недостигаат, како на пример меѓукултурни настани, екскурзии, патувања и концерти со уметници кои не се толку популарни, вклучувајќи и уметници од други земји. Покрај некои НВО-а, ваквите настани ги организира Одделот на Градот за културни прашања и промоција на националното наследство.

Шанси за вработување

Стапката на невработеност меѓу младите во градот Конфузија е прилично висока, па тоа предизвикува многу фрустрации кај младите. Малкуте отворени работни места им се доделени на пријателите и членовите на семејството на поранешниот градоначалник. Младите немаат пристап до слободни работни места кои секако ги има многу малку на број и не се доволно за сите нив.

Информации за здравствени прашања

Не постои свест за здравствена заштита, а луѓето во малите општества навистина се плашат да прашаат за теми како сексуалната репродукција и заштитата од сексуално преносливи болести. Единствената аптека во градот Конфузија не помага затоа што вработените озборуваат кој што купил (кондоми, пилули итн.).

Младинска политика

Постои нов национален закон за формирање на младински совети, чии одлуки мора да се земат предвид од страна на општинскиот совет. Во градот Конфузија има најниска стапка на гласање на младите лица, а новиот градоначалник смета дека тоа укажува на немање на политичка култура.

Злоупотреба на алкохол

Градот Конфузија има највисока стапка на млади зависници од алкохол во целиот регион. Тоа доведува до секојдневни тепачки и лошо здравје на младите. Потребно е веднаш да се дејствува.

Формирање младински клуб

Во градот Конфузија нема младински клуб кој би нудел простор за активности, пристап до интернет и активности за социјализација и рекреација. Има само неколку локални кафулиња во кои се собираат младите за да се дружат.

Овие студии на случај може да се адаптираат во зависност од контекстот и средината на групата.

Точно или неточно?	
Наслов	Точно или неточно?
Тема	Претставување на содржината на Повелбата
Суштина	Точно или неточно?
Големина на групата	Која било
Времетраење	50 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се увиди што знаат учесниците за Повелбата; — да се мотивираат учесниците да ја прочитаат Повелбата; — да се истакнат разните прашања кои ги опфаќа Повелбата.
Подготовка	Потребно е да се одржи поедноставена презентација на Повелбата, односно што претставува Повелбата, за што е наменета и како влијае на поединците.
Материјали	Повелбата Примероци со точните или неточни изјави
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Замолете ги учесниците да откријат дали изјавите напишани на работниот лист се точни или неточни (дозволено им е да ја користат Повелбата); 2. Кога ќе истече времето, учесниците се делат по тројца во група, ги споредуваат одговорите и заедно се договараат кои изјави се точни, а кои неточни. 3. Одговорите дадени од страна на групите се дискутираат пленарната сесија.
Завршна дискусија и евалуација	Поставете им ги на учесниците следниве прашања: <ol style="list-style-type: none"> 1. Што научивте за Повелбата? 2. Кои прашања ви и беа најтешки? 3. Како функционираше процесот на донесување одлуки во вашите групи? Која беше вашата улога?
Варијации	Може да се подготви слична вежба врз основа на верзијата на Повелбата која е напишана на едноставен јазик.
Приложени документи	Работни листови со изјавите

Точни или неточни изјави за ревидираната Повелба

Изјава	Точно?	Неточно?
Повелбата се однесува претежно на локалните власти;		
Повелбата има статус на конвенција;		
Повелбата е ревидирана од страна на Дирекцијата за млади и спорт на Советот на Европа;		
Повелбата дефинира кои се младите лица;		
Повелбата важи за сите млади лица, без дискриминација;		
Според Повелбата, младинското учество значи да се гласа и да се учествува во изборите како кандидат;		
Во областа на здравствената политика, на локалните власти им се препорачува да воведат советување за младите кои имаат проблем со тутун, алкохол и дрога;		
Повелбата содржи препораки за 15 различни секторски политики на локално и регионално ниво;		
Во политиката за спорт и рекреација, Повелбата препорачува локалните власти да финансираат годишни спортски настани за младите;		
Повелбата предлага да се создадат локални можности за вработување на младите невработени лица;		
Повелбата ги обврзува локалните власти да им обезбедат бесплатно домување на сите млади лица;		
Повелбата наведува дека локалните власти треба да им дадат поддршка на младинските организации во руралните области;		
Повелбата препорачува да им се даде приоритет на младите жени во однос на младите мажи во областа на политиката;		
Според Повелбата, не постои поврзаност помеѓу проектите за животната средина и младинското учество;		
Повелбата препорачува дека локалните власти треба да ја поддржат обуката за младинското учество на локално ниво;		
Повелбата предлага локалните власти да им даваат бесплатни компјутери на младите за да се зголеми нивното учество;		
Повелбата бара локалните власти да ги покријат трошоците за локалните младински проекти;		
Повелбата препорачува младинските совети да се состојат од млади лица кои се членови на организации;		
Повелбата предлага да се именува гарант на локално ниво да ги брани правата на младите.		

Што можеш да направиш за мене?	
Наслов	Што можеш да направиш за мене?
Тема	Запознавање со содржината на Повелбата Соработка помеѓу локалните власти и младинските организации
Суштина	Како можат локалните власти да го поддржат тоа што го правам?
Големина на групата	Минимум 12 лица
Времетраење	40 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> – да се запознаат учесниците со содржината на Повелбата; – да се изнајдат можни начини како да се користи Повелбата во локалната ситуација; – да се истражи како различните интересни групи можат да ја користат Повелбата; – да се идентификува на начин може да им се пристапи на локалните власти за решавањето на прашања од областа на младинското учество.
Подготовка	Учесниците треба да имаат основни познавања на содржината на Повелбата.
Материјали	Повелбата Табла со листови хартија, маркери
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Објаснете дека сите учесници живеат и работат во една локална заедница во која тукушто се вовеле ревидираната Повелба и дека тие ги претставуваат разните групи кои се вклучени во партиципативната работа. 2. Замовете ги да се приклучат кон некоја од следниве интересни групи: <ol style="list-style-type: none"> а. членови на локалниот младински ракометен клуб; б. наставници во локалното средно училиште; в. членови на локалниот младински совет; г. млади лица кои живеат во рурални области; д. женска група на етничко малцинство; ѓ. врсничка група која работи на сексуално образование. 3. Објаснете дека секоја група треба да ја примени Повелбата за да формулира препораки за локалните власти за да може да се зајакне младинското учество во нивната сфера. 4. Одвојте 45 минути за малите групи да можат да ја разгледаат Повелбата и да формулираат максимум седум препораки за локалните власти. 5. Поканете ги интересните групи да ги презентираат своите препораки.. 6. Отворете дискусија со коментари и забелешки. 7. Отворете дискусија во пленарна сесија: „Како најефикасно може ваквите препораки да се пренесат до локалните власти? Резултатите треба да се запишат на листовите на таблата.
Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дали беше лесно да се разгледува Повелбата од аспект на интересната група која ја застапувате? Зошто? 2. Кои нови аспекти на Повелбата ги осознавте?

Варијации	<p>За да додадете официјална нота, олеснувачот треба да побара од двајца или тројца учесници (или членови на тимот) да ја одиграат улогата на претставници на локалните власти кои навистина ги слушаат препораките и кои даваат коментари, критики или забелешки. На тој начин, учесниците ќе можат уште посилено да се идентификуваат со групата што ја застапуваат.</p> <p>Може да се дискутира за реакциите на претставниците на локалните власти, а потоа учесниците може да предложат стратегии за подобра соработка со локалните власти.</p>
------------------	---

Посета на Младојдија	
Наслов	Посета на Младојдија
Тема	Услови за значенско учество
Суштина	Ајде да ја посетиме совршената заедница Младојдија
Големина на групата	10-30
Времетраење	150 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се продискутира за некои од принципите на учеството; — да се изнајдат начини да се создаде простор поволен за значенско учество на младите на локално ниво; — да се размисли за тоа како овие мерки може да се искористат во ситуациите на младите; — да се вежбаат вештините на презентирање.
Подготовка	Поделете ги учесниците во групи од по петмина.
Материјали	Табли со листови хартија, пенкала, хартија во боја, лепак итн.
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Објаснете им дека секоја група претставува делегација која тукушто ја посетила заедницата Младојдија каде што постојат совршени услови за младинско учество. Секоја група сега треба да сподели со другите што забележале. 2. Оставете им на групите 45 минути да подготват визуелна презентација за мерките, дејствата, прописите и други идеи кои успешно се применуваат во Младојдија. 3. Поканете ги делегациите да го презентираат извештајот од посетата. 4. На таблата запишете ги сите идеи за мерките со кои се поддржува младинското учество на локално ниво. 5. Отворете го подиумот за пленарна дискусија со коментари, гледишта и сл. 6. Замолете ги учесниците засебно да размислат кои од овие мерки може да се спроведат во нивната заедница.
Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Како се чувствувавте кога ја замислувавте посетата на Младојдија, совршената заедница за младинско учество? 2. Колку се реални мерките кои таму се спроведени? (Колку се реални мерките кои ги предложија и презентираа малите групи?) 3. Каков беше квалитетот на презентациите на делегациите? Дали може да се подготви таква презентација за градоначалничката или властите во заедницата, или треба да се подобри презентацијата?
Варијации	Активноста може повеќе да се фокусира на квалитетот на презентацијата на делегациите, зашто презентирањето претставува важна алатка за стекнување сојузници и градење партнерства на локално ниво.

Што ќе се случи ако не се случи?	
Наслов	Што ќе се случи ако не се случи?
Тема	Пречките за младинско учество
Суштина	Што ќе се случи ако не се случи?
Големина на групата	Која било
Времетраење	90 минути
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се истражат пречките за учеството; — да се разберат последиците на недостатокот на учество; — да се развие креативноста.
Подготовка	Поделете ги учесниците во групи од 4-6 учесника.
Материјали	Табла со листови хартија и маркери
Инструкции	<ol style="list-style-type: none"> 1. Малите групи се впуштаат во „бура на идеи“ за тоа кои се можните последици од неучеството на младите на локално ниво (односно, што ќе се случи ако „младинското учество“ не се случи?). 2. Групите подготвуваат кратка драма за да илустрираат некоја од можните последици. 3. Секоја од групите ја одигрува претставата пред другите кои се обидуваат да дознаат за што точно се работи.
Завршна дискусија и евалуација	<p>Поставете им ги на учесниците следниве прашања:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дали некоја од сцените што тукушто ги видовте ве потсетува на некоја ситуација во која сте се нашле во вашата локална заедница? Која? Каков беше резултатот? 2. Кои се факторите или пречките кои го попречуваат младинското учество? 3. Како може тие да се разрешат во локален контекст?
Варијации	<ul style="list-style-type: none"> — Изведбите/драмите треба да се одиграат во тишина, за да може активноста повеќе да се фокусира на ставовите на учесниците; — Изведбата на учесниците може да се одвива во вид на театарски форум. Во тој случај, актерите ќе треба уште еднаш да ја одиграат сцената за да може другите учесници да учествуваат и да одиграат некоја од улогите. На тој начин, сите изведби ќе бидат интерактивни и ќе опфаќаат идеи за можни решенија; — Истата активност може да се искористи за да се согледаат придобивките од младинското учество.

Вежба за симулација „Младите во акција“	
Наслов	Вежба за симулација „Младите во акција“ Извор: Обука за изработка и спроведување на партиципативни проекти на локално и регионално ниво, ЕУС, Стразбур, 2005 год
Тема	Симулација на создавањето на локална соработка помеѓу владиниот и невладиниот сектор од областа на младите. Се работи за создавање на локален младински парламент и решавање на следниве теми: учество, граѓанско општество, соработка, донесување на одлуки, застапување на интереси и постигнување на консензус, но исто така и динамика на состаноците, заседавање и водење на состанок и држење на јавен говор.
Суштина	Ајде да формираме младински совет во нашиот град!
Големина на групата	15-30
Времетраење	20 минути – Вовед во вежбата 120 минути – Подготовка и симулација на состанокот 60 минути – Завршна дискусија
Цели	<ul style="list-style-type: none"> — да се истражат пристапите кон учеството кои ги применуваат разните чинители на локално ниво; — да се идентификуваат интересите на локалните чинители кои го поддржуваат младинското учество; — да се изнајдат практични начини да се воспостави партиципативна структура за младите на локално ниво; — да се обучат учесниците во процесот на донесување на одлуки и постигнување на консензус; — да се искуси официјален состанок за застапување на интересите и размена на гледиштата.
Подготовка	Да се фотокопираат работните листови
Материјали	<ul style="list-style-type: none"> — по еден примерок од сценариото за секој учесник; — улога за секој учесник посебно, подготвена однапред со имињата на учесниците; — лист со опис на улогите и прашања за секој набљудувач (доколку е применливо); — просторија за состаноци со маси и столчиња поставени во круг или квадрат; неколку помали простории за состанок или простори; — хартија и пенкала; — примерок со описот на улогите за секој учесник на крајот на симулацијата.

<p>Инструкции</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Објаснете им на членовите на групата дека ќе бидат гости во град во кој градоначалничката сака да ја иницира програмата „Млади на дело“, чија цел е да се формира локален младински парламент. 2. Кажете им колку време имаат за симулацијата и за завршната дискусија. 3. Поделете им примероци од сценариото и дајте им време за да го прочитаат внимателно. 4. Поделете ги улогите и кажете им на учесниците никому да не ги покажуваат. Дајте им на учесниците неколку минути да си го замислат лицето кое ќе го играат за време на симулацијата. 5. Доколку има набљудувачи, поделете им ги листовите со прашањата и, ако е потребно, дајте им детални инструкции. Замолете ги набљудувачите да седнат на крајот на просторијата.
<p>Завршна дискусија и евалуација</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дали ви се допадна симулацијата? 2. Која беше вашата улога и како ја одигравте? 3. Во оваа фаза од завршната дискусија може да се поделат листовите со опис на улогите. По избор, доколку дозволува времето, учесниците може на глас да ги прочитаат улогите кои ги играа за време на симулацијата. 4. Како се донесуваа одлуките? 5. Кои аргументи доведоа до одлуката? 6. Дали одлуката беше демократска? Дали процесот дозволи учество? 7. Кои се впечатоците на набљудувачите? 8. Што би направиле поинаку да може повторно да го организирате состанокот? 9. Дали состанокот беше реален? Дали би можело да се случи ваков состанок во реалноста? 10. Дали крајниот исход беше задоволувачки во однос на целта да се зајакне учеството и соработката? 11. Што научивте/откријте за време на вежбата? 12. За обучувачите и лидерите на групите: да треба да ја употребите оваа вежба во некоја од вашите програми, кога би ја употребиле и со која цел?
<p>Приложени документи</p>	<ul style="list-style-type: none"> — игра на симулации; — листа на улоги.

→ Вежба за симулација „Младите во акција“

Сценарио

Стариград е град во државата Староземја, демократска држава без развиена младинска политика. Иако во Стариград има прилично многу млади жители и постојат повеќе од 20 младински организации, младите никогаш немале активна улога во донесувањето одлуки во заедницата. По изборите, пред петнаесет месеци, новата градоначалничка г-ѓа Младеновска реши повеќе да се активира за да се вклучат младите. Таа ја најави новата брендирана програма „Младите во акција“, чија цел е да се зајакне учеството на младите, како и да се зголеми и интензивира соработката помеѓу младите и локалните власти. Во рамките на оваа програма, таа сака да иницира создавање на локален младински парламент.

Како дел од подготовките за формирањето на овој локален младински парламент, градоначалничката свикува консултативна средба во која се вклучени разни интересни групи и партнери за да се одлучи за форматот и карактерот на иницијативата на градоначалничката.

На состанокот присуствуваат следниве лица:

- Градоначалничката, која заседава со денешниот состанок (таа е исто така и потпретседател на Комисијата за локални и регионални власти на Стариград);
- Лидерот на политичката опозиција во Стариград;
- Потпретседателот на градското собрание, кој е исто така раководител на Буџетската комисија;
- Директорот на локалното средно училиште;
- Потпретседателот на здружението на родители на локално ниво;
- Портпаролот на групата „Сениори - доброволци за децата“;
- Свештеникот од локалната католичка црква;
- Тренерот на успешниот младински фудбалски тим на Стариград;
- Истражувач од Институтот за социолошко истражување при универзитетот во Стариград;
- Член на одборот на една меѓународна младинска организација;
- Претседателот на младинскиот совет на Стариград;
- Генералниот секретар на малцинската младинска организација;
- Член на една од младинските организации во Стариград;
- Младински социјален работник;
- Службеник за развој на заедницата;
- Извршен директор на локална бизнис компанија и четири млади лица.

На денешниот состанок ќе се дискутира за следниве прашања:

- Дали се бара и дали треба да се формира локален младински парламент?
- Доколку да, каков формат треба да има?
- Каков мандат треба да има локалниот младински парламент?

→ Вежба за симулација „Младите во акција“

Опис на улоги

Опис на вашата улога

Ве молиме внимателно прочитајте го описот и никому не покажувајте го. Обидете се да замислите како би се однесувало ова лице.

Вие сте градоначалничката на Стариград

Минатогодишните избори ги добивте со огромна разлика и го поразивте долгогодишниот претседател на НПС (Народната партијата на сениорите) и поранешниот градоначалник. Една од причините зошто ги добивте изборите е дека во изборната кампања ставивте акцент на младите и младинските политики. Решени сте да направите нешто за да се подобри ситуацијата на младите, нивното учество во општеството и соработката помеѓу вашата администрација и младите. Пред неколку недели, ја презентиравте вашата нова програма „Младите во акција“, чија цел е да се зајакне учеството на младите, како и да се зголеми и интензивира соработката помеѓу младите и локалните власти. Како дел од оваа програма сакате да иницирате основање на младински парламент. Како подготовка за основањето на младинскиот парламент, свикувате консултативен состанок со разни интересни групи и партнери. Се надевате дека состанокот ќе биде позитивен и конструктивен зашто иако ви се допаѓа идејата за младински парламент, немате многу информации како би требало да функционира и како би можело да се основа. Многу сте позитивно наклонети кон идејата и сакате да го покажете тоа.

Вие сте 55-годишен член на опозициската партија

Сиот свој живот сте го поминале во градот; член сте на партијата веќе 25 години и сте поранешен градоначалник. Верувате дека младите треба да се приклучат на некоја политичка партија ако сакаат да учествуваат и не гледате потреба да се формира некаква младинска структура. Затоа, вие сте против идејата на градоначалничката и се обидуваат да ја изместите од колосек.

Вие сте потпретседател на градското собрание

Воедно, вие сте и раководител на Општинската буџетска комисија. Со години работите за да постигнете балансиран буџет и конечно успеавте минатата година. Сакате по секоја цена да одржите буџетски вишок. Сепак, во добри односи сте со градоначалничката. Нејзината иницијатива ја поддржувате, но неволно. Воопшто не би ви пречело ако не се оствари иницијативата.

Вие сте директор на локалното училиште

Повеќето млади на кои ќе влијае предложениот младински парламент се ученици во вашето училиште. Тие веќе имаат можност да учествуваат во демократското раководење и управување на училиштето преку претставници на класовите. Загрижени сте дека овој младински парламент би ги одвратил потребното внимание и ресурси кои одат на воншколските и рекреативните активности кои веќе ги нуди училиштето. Сè на сè, сметате дека е подобро парите да се инвестираат во реновирање на спортските капацитети на училиштето и не гледате која е поентата на иницијативата. Исто така, ве загрижува тоа што мислите дека градоначалничката ја предложила оваа иницијатива за да добие одобрување на меѓународната НВО која е локално активна и дека целта на иницијативата е само да се привлечат очите на јавноста. Не верувате дека градоначалничката навистина е заинтересирана за промовирање на младинското учество. Вие сте против иницијативата и силно го браните вашиот став.

Вие сте загрижен родител на еден од учениците

Вие сте активен член и потпретседател на здружението на родители при локалното училиште. Сте инвестирале многу време и енергија да ги поддржите претставниците на класовите и училишниот одбор. Верувате во воспоставениот систем и учеството на претставниците на класовите во процесот на донесување на одлуки во училиштето. Повеќето млади одат во тоа училиште, па затоа сметате дека иницијативата е губење време и двојна работа. Се грижите дека тоа ќе стане непотребна конкуренција на училишната демократија на која вие работите. Вие сте против иницијативата.

Вие сте родител на едно од младите лица

Учествувате во воншколските активности кои ги води училиштето. Исто така, вие сте портпарол на иницијативата „Сениори – волонтери за децата“. Од време на време, директорот ве замолува да дојдете во училиштето да помогнете и да ги надгледувате воншколските активности. Тоа го правите со задоволство, но тешко ви е само да ги надгледувате активностите зашто честопати мора да се инволвирате поради тоа што младите не се однесуваат добро и не можат самите да раководат со активностите. Загрижени сте дека бројот на воншколските активности во кои сте вклучени ќе се намалат на број поради предложениот младински парламент. Исто така, се сомневате дали воопшто може да функционира која било иницијатива со која им се дава толкава одговорност на младите. Скептични сте за целата иницијатива.

Вие сте локалниот свештеник

Сè повеќе ве загрижува фактот дека младите не се заинтересирани да доаѓаат во црква или да учествуваат во црковните активности. Драго ви е што сте поканети на состанокот затоа што ќе бидат присутни неколку млади лица и претставници на младинските организации, а вие сакате од нив да дознаете што ги интересира младите. Во суштина, ја поддржувате иницијативата затоа што младите сè помалку се свртуваат кон религијата, па сè што би ги поттикнало младите да се заинтересираат и вклучат во животот во заедницата би било добро и за локалните активности кои ги организира црквата.

Вие сте тренерот на училишниот фудбалски тим

Вие сте многу активно и динамично лице кое сака младите да се вклучат и да преземат иницијатива и одговорност за работите што ги интересираат и засегаат. Сепак, вашиот фудбалски тим се соочува со тешкотии поради немањето на финансиска помош и се согласувате со директорот дека можеби е подобро парите да се инвестираат во спортските капацитети на училиштето затоа што се чини дека за тие активности има најголема побарувачка од страна на младите. Се соочувате со дилема. Вие ги поддржувате сите иницијативи за промовирање на младинското учество, но ве загрижува тоа што парламентот ќе претставува конкуренција за финансиските ресурси.

Вие сте истражувач при Институтот за социолошки истражувања на универзитетот на Стариград

Во моментот, вашата главна тема на истражување се граѓанските студии, но вашата вистинска страст лежи во младинското истражување. Оваа иницијатива ве изненади и сте мотивирани да се вклучите затоа што една од главните области кои се од вашиот интерес е начините на учество на младите во локалното донесување на одлуки и креирање на политики. Можете да понудите многу совети во однос на партиципативните пристапи за консултациите и креирањето на политиките, особено затоа што неодамна присуствувавте на конференција на оваа тема, организирана од страна на Советот на Европа во Стразбур. На конференцијата, младинските парламенти беа пофалени како добра партиципативна практика, особено кога младите се вклучени во основањето уште од самиот почеток. Вие ја поддржувате оваа иницијатива и давате аргументи кои се засноваат на докази за да го поддржите силно својот став.

Вие сте претставник на меѓународна студентска НВО

Вашата НВО работи на образовните политики, застапувањето на студентските права и организирање на меѓународни младински размени. Верувате дека идејата на градоначалничката ќе донесе вистински и позитивни промени во локалната заедница. Уверени сте дека иницијативата ќе биде успешна затоа што сите други демократски земји имаат локални структури кои помагаат да се чуе мислењето на младите и да се решаваат важните прашања заедно со локалните власти. Досега во Стариград немало некоја сериозна работна структура (постои локален младински совет но тој само обединува неколку мали организации и аматерски ги охрабрува младите).

Вие сте претседател на локалниот младински совет

Вашиот младински совет е формиран пред многу години и функционира делотворно. Сите младински организации се задоволни од вашите активности и работење. Вие мислите дека идејата на градоначалничката не е релевантна за Стариград затоа што младинскиот совет кој вие го претставувате го прави сето тоа што би го правел младинскиот парламент. Вие силно се противите на идејата и верувате дека на младинските организации и општо на младината не им се потребни младински парламенти. Верувате дека тие се елитистички и дека не се репрезентативни, па оттука немаат ни легитимитет. Како структура во сенка, тие немаат моќ да донесуваат одлуки, а постојано се злоупотребуваат од страна на политичарите кои ги користат за да ги оправдаат своите непопуларни одлуки. Исто така, од лично искуство сметате дека младинскиот парламент е преголема структура за да може да биде делотворна и ефикасна па затоа силно се залагате да не се спроведе иницијативата.

Вие ја претставувате младинската организација на локалните малцинства

Вашата организација ги обединува трите национални малцинства кои живеат во градот. Активностите на вашата организација се исклучително важни затоа што вие помагате да се одржат културите и традициите. Нашата организација ги претставува младите лица од малцинствата пред локалните власти, како и пред други организации и структури. Вие сте воспоставиле добри односи со општината и вашата организација работи со нив на неколку заеднички проекти. Немате нешто против идејата на градоначалничката, но сакате да сте апсолутно сигурни дека во младинскиот парламент вистински ќе бидат застапени младите од Стариград, вклучително и малцинствата. Затоа се обидувате да ја убедите градоначалничката дека треба да се воведат квота со која ќе се осигури учеството на младите од малцинствата.

Вие сте член на локалниот младински клуб

Вашиот клуб ве испрати на овој состанок за да добиете повеќе информации за идејата на градоначалничката. Општо гледано, ви се допаѓа идејата за младински парламент, но сакате да се осигурите дека вашиот клуб ќе има важна улога во формирањето и водењето на младинскиот парламент затоа што вашиот е најголемиот младински клуб во градот.

Вие сте дипломирале минатата година во областа на младинската работа

Вие сте ентузијастички и сте мотивирани да ги поддржите младите на секој можен начин. Вие ја поддржувате иницијативата на градоначалничката но се плашите дека таа ја користи иницијативата за своите политички цели. Се разбира, не можете тоа да го искажете директно на состанокот, но сакате да се осигурите дека од иницијативата ќе произлезе одржлива структура за младинско учество. Секогаш кога ќе имате можност, поставувајте прашања во оваа насока, за да се осигурите дека сево ова нема да биде само реклама.

Вие работите со разни заедници во градот веќе седум години

Вие генерално добро соработувате со младинскиот работник, но загрижени сте дека иницијативата на градоначалничката ќе го пренасочи фокусот од вашата работа на работата на вашиот колега/колешка. Вие официјално ја поддржувате иницијативата на градоначалничката, но приватно сакате таа да не се оствари. За време на состанокот, се обидуваат да ја истакнете дополнителната вредност и влијание на меѓу-генерациската соработка за развојот на заедницата.

Вие сте сопственик на локален бизнис

Вие постојано барате нови бизнис можности. Би сакале да се спријателите со градоначалничката затоа што верувате дека така би можеле да си отворите можности за работа. Затоа потполно ја поддржувате нејзината иницијатива. Дури би се согласиле и финансиски да ја поддржите под одредени услови.

Вие сте најдобриот ученик/ученичка во училиштето

На овој состанок ве испратил некој од наставниците. Не разбирате што се случува за време на состанокот, но навистина се трудите да разберете. Затоа, постојано ги прашувате другите да објаснат што навистина мислат и што значат работите што не сте ги разбрале. Колку повеќе прашувате, толку подобро!

Вие имате 17 години и сте заинтересирани за локалната политика

Гледате дека во вашата локална заедница се преземени многу иницијативи за доброто на младите, но кои се неуспешни (поради мала или немање никаква заложба од страна на локалните власти и самите млади лица). По ваше мислење, новата иницијатива на градоначалничката е следната пропадната иницијатива во заедницата. Сакате да спречите оваа иницијатива да се спроведе затоа што сметате дека нема поента, а тоа јасно го изразувате за време на состанокот секој пат кога ќе ви се укаже можност.

Вам ви е смачено од семејството

Исто така, смачено ви е и од училиштето, а особено од властите (сите власти: локалните, владата и сè по ред). Убедени сте дека треба да престанат да им досаѓаат на младите и треба да им дадат слобода. Сметате дека младинскиот парламент е уште една „генијална“ идеја на локалните власти за да можат да ги контролираат младите. А вие сакате слобода! Не сакате да се инволвирате во ништо што на кој било начин е поврзано со локалните власти, но сте се согласиле да дојдете на состанокот за да ѝ кажете на лудата градоначалничка што мислите: на младите им треба простор за учество без да им се наметнува некаква контролна структура.

Вие имате 16 години

Вашата пријателка од Младиград ви кажала колку убаво функционира нивниот младински парламент. Кога сте прочитале за идејата на градоначалничката во весник, многу сте се израдувале. Сметате дека идејата е одлична, дека сакате да ја поддржите идејата и градоначалничката во секојпат кога ќе можете. Се разбира, би сакале и лично да се вклучите.

Библиографија

- Advocacy kit*, Advocates for Youth, Washington, DC, n.d.
- Boukoba, E., *Keys to participation. A practitioners' guide*, Council of Europe, 1998.
- Co-management. A practical guide. Seeking excellence in youth participation at a local level*, Peace Child International, 2006.
- Discussing global issues: what is participation?* UNICEF, United Kingdom, 2004.
- Doorley, J., "Synthesis report on the work of the Council of Europe's Directorate of Youth and Sport in the field of youth participation and democratic citizenship between 2003 and 2005 and an analysis of current trends in youth participation and recommendations for future action", CDEJ(2006)4, Strasbourg, 2006.
- Dussap, A. and Merry, P., (eds), "Project management T-kit", Council of Europe and European Commission, 2000.
- Forbrig, J. (ed.), *Revisiting youth political participation*, Council of Europe, 2005.
- Golombek, S. (ed.), *What works in youth participation: case studies from around the world*, International Youth Foundation, 2002.
- Hart, R. A., *Children's participation from tokenism to citizenship*, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992.
- Jans, M. and De Backer, K., *Youth(work) and social participation. Elements for a practical theory*, Flemish Youth Council JePI, Brussels, 2002.
- Kirby, P. and Bryson, S., *Measuring the magic? Evaluating and researching young people's participation in public decision-making*, Carnegie Young People Initiative, London, 2002.
- Kovacheva, S., *Keys to youth participation in eastern Europe*, Council of Europe, 2000. Lauritzen, P., "Essentials of a youth policy in the Council of Europe", unpublished paper, 2006.
- Marx, M., Finger, W. and Mahler, H. (eds), *Youth participation guide: assessment, planning, and implementation*, Family Health International, 2005.
- McAuley, K. and Brattman, M., *Hearing young voices. Executive summary*, Open Your Eyes to Child Poverty Initiative, Ireland, 2002.
- McGachie, C. and Smith, K., *Youth participation case studies*, Ministry of Youth Affairs, New Zealand, 2003.
- Networking for policy change. An advocacy training manual*, The Policy Project, 1999. *People & participation. How to put citizens at the heart of decision-making*, Involve, 2005. Torjman, S., *What is policy?*, Caledon Institute of Social Policy, 2005.
- Weafer, J., (prep.) and Woods, M. (ed.), "Jigsaw of advocacy", COMHAIRLE, 2003.
- Young voices. Guidelines on how to involve children and young people in your work*, The National Children's Office, Ireland, 2005.
- Youth participation handbook for organisations. A guide for organisations seeking to involve young people on boards and committees*, Government of South Australia Office for Youth, 2003.
- Youth policy formulation manual*, United Nations, New York, 1999.

Контакти

Дирекција за млади и спорт Европски
младински центар, Стразбур
30, rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg
Tel.: +33 (0)3 88 41 23 00
Fax: +33 (0)3 88 41 27 77/78
e-mail: youth@coe.int
www.coe.int/youth

Европска младинска фондација
30, rue Pierre de Coubertin F-
67000 Strasbourg
Tel.: +33 (0)3 88 41 20 19
Fax: +33 (0)3 90 21 49 64
e-mail: eyf@coe.int

Европски младински центар Будимпешта
Zivatar utca 1-3
H-1024 Budapest
Tel.: +36 1 438 10 60
Fax: +36 1 213 40 76
e-mail:
eycb.secretariat@coe.int
www.eycb.coe.int

Конгрес на локалните и регионални власти на Советот на Европа
Совет на Европа
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 21 10
Fax: +33 (0)3 88 41 27 51
e-mail: congress.web@coe.int

Агенти за продажба на публикациите на Советот на Европа

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
B-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: order@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy
Avenue du Roi 202 Koningslaan
B-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
OTTAWA, Ontario K1J 9J3, Canada
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskaftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: gad@gad.dk
<http://www.gad.dk>

HELSINKI Tel.: +358 (0)9
121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANCE

La Documentation française
(diffusion/distribution France entière)
124, rue Henri Barbusse
F-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tél.: +33 (0)1 40 15 70 00
Fax: +33 (0)1 40 15 68 00
E-mail: commande@ladocumentationfrancaise.fr
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

Librairie Kléber
1 rue des Francs Bourgeois
F-67000 STRASBOURG Tel.:
+33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: francois.wolferrmann@librairie-
kleber.fr <http://www.librairie-kleber.com>

GERMANY/ALLEMAGNE

AUSTRIA/AUTRICHE
UNO Verlag GmbH August-
Bebel-Allee 6 D-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Fax: +49 (0)228 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
<http://www.kauffmann.gr>

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service kft.
1137 Bp. Szent István krt. 12.
H-1137 BUDAPEST
Tel.: +36 (06)1 329 2170
Fax: +36 (06)1 349 2053
E-mail:
euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ITALY/ITALIE

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1 I-50125
FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

MEXICO/MEXIQUE

Mundi-Prensa México, S.A. De C.V.
Río Pánuco, 141 Delegación Cuauhtémoc
06500 MÉXICO, D.F.
Tel.: +52 (01)55 55 33 56 58
Fax: +52 (01)55 55 14 67 99
E-mail: mundiprensa@mundiprensa.com.mx
<http://www.mundiprensa.com.mx>

NETHERLANDS/PAYS-BAS

De Lindeboom Internationale Publicaties b.v.
M.A. de Ruyterstraat 20 A
NL-7482 BZ HAAKSBERGEN
Tel.: +31 (0)53 5740004
Fax: +31 (0)53 5729296
E-mail: books@delindeboom.com
<http://www.delindeboom.com>

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGAL

Livraria Portugal
(Dias & Andrade, Lda.) Rua
do Carmo, 70
P-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82 / 85
Fax: +351 21 347 02 64
E-mail:
info@livrariaportugal.pt
<http://www.livrariaportugal.pt>

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION

DE RUSSIE

Ves Mir
9a, Kolpacnhyi per.
RU-101000 MOSCOW
Tel.: +7 (8)495 623 6839
Fax: +7 (8)495 625 4269
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

SPAIN/ESPAGNE

Mundi-Prensa Libros, s.a.
Castelló, 37
E-28001 MADRID Tel.:
+34 914 36 37 00
Fax: +34 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

SWITZERLAND/SUISSE

Van Diermen Editions – ADECO
Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: +41 (0)21 943 26 73
Fax: +41 (0)21 943 36 05
E-mail: info@adeco.org
<http://www.adeco.org>

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd PO
Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

UNITED STATES and CANADA/

ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Company 468
Albany Post Road
CROTTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA Tel.:
+1 914 271 5194
Fax: +1 914 271 5856
E-mail:
Info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Учеството е признаено како едно од основните човекови права на Универзалната декларација за човекови права и Конвенцијата за правата на детето. Учеството претставува и суштински принцип на човековите права и е предуслов за ефективен демократски живот на сите граѓани. Младинското учество не претставува цел сама по себе, туку средство за постигнување позитивни промени во животот на младите и за градење подобри демократски општества.

Целта на младинската политика на Советот на Европа е да им се овозможи на младите да имаат еднакви можности и искуство со што ќе ги стекнат потребното знаење, вештини и компетенции за да го најдат своето место во сите аспекти на општеството. Младинското учество има централно место во младинските политики на Советот на Европа, што воедно го опфаќа и коменацирањето како начин на споделување на власта со младинските претставници.

Младинското учество се промовира преку разните сектори на Советот на Европа. Ревидираната Европска повелба за учеството на младите во локалниот и во регионалниот живот, усвоена во мај 2003 год. од страна на Конгресот на локалните и на регионалните власти на Советот на Европа, претставува инструмент со кој се поставуваат стандардите за младинското учество. Повелбата ги поддржува младите, младинските работници, младинските организации и локалните власти во промовирањето и во зајакнувањето на значенското младинско учество на локално и на регионално ниво во Европа.

Според Повелбата, учеството подразбира да се има *право, средства, простор и можност*, а онаму каде што е потребно, и *поддршка* за да се учествува и за да се влијае на одлуките, но и да се учествува во дејствата и во активностите со цел да се придонесе кон градење подобро општество. Прирачникот „Кажете го своето!“ претставува едукативна и практична алатка со која се поддржуваат сите оние кои се залагаат да го претворат тоа право во реалност за сè повеќе лица во земјите членки на Советот на Европа.

www.coe.int

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа има 47 држави членки, од кои 28 се истовремено и членки на Европската Унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човековите права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа Конвенција од страна на државите членки.

